MICROFICHED

ARCSER
114405

IDRC / CRDI
300270

គំនិតខ្មែរ

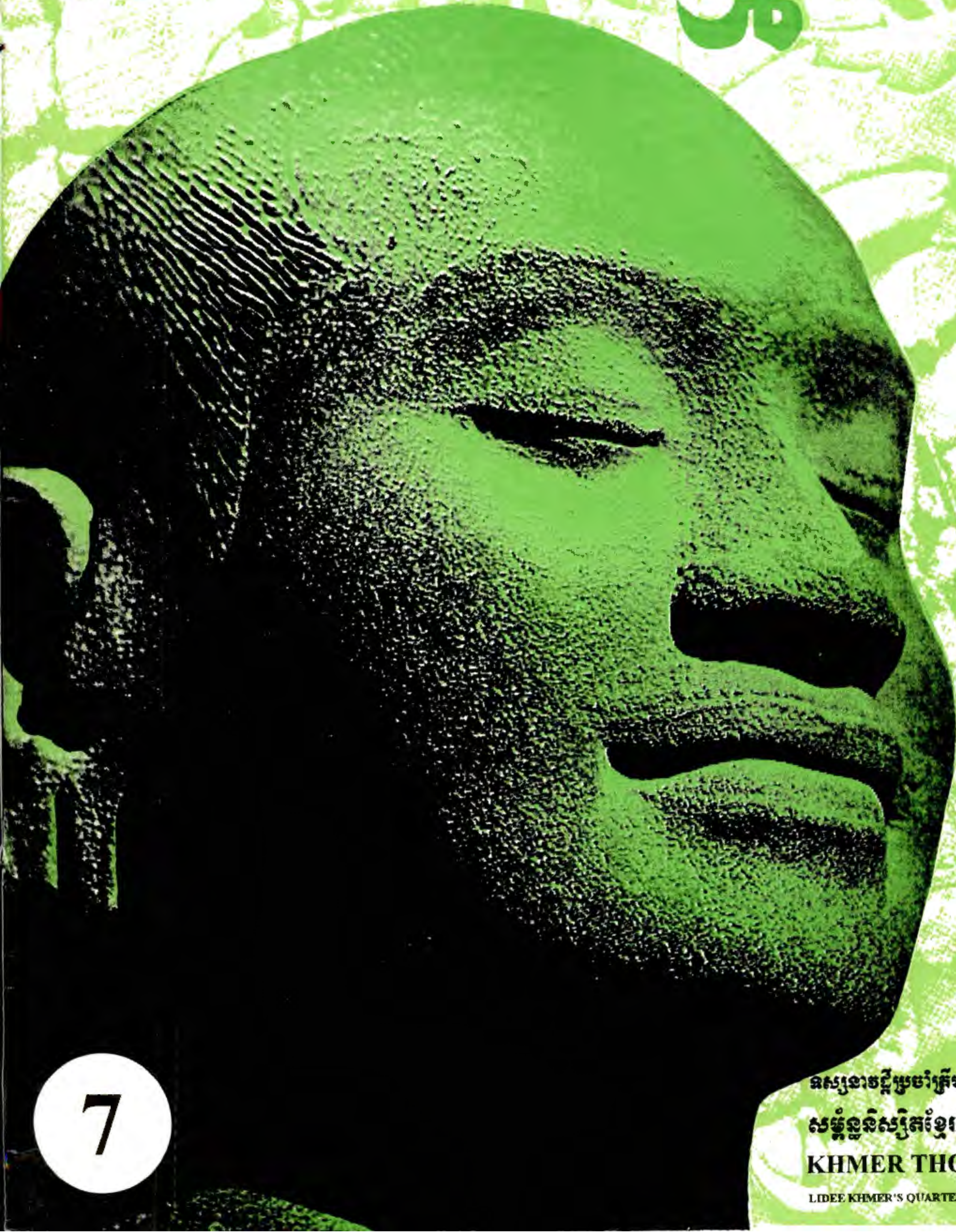

7

ទស្សនាវដ្ដីប្រចាំត្រីមាស របស់
សម្ព័ន្ធនិស្សិតខ្មែរពីបរទេស

KHMER THOUGHT

LIDEE KHMER'S QUARTERLY JOURNAL

លិខិតថ្វាយព្រះពរ

ថ្វាយព្រះករុណា ព្រះបាទសម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ
ព្រះមហាក្សត្រ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ក្នុងទិវានក្ខត្តឫក្ស នៃឱកាស **បុណ្យចំរើនព្រះជន្ម** របស់ព្រះករុណាព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគំរប់ខួប ៧៥ព្រះវស្សា យាងចូល ៧៦ព្រះវស្សា ទូលព្រះបង្គំយើងខ្ញុំជាកូនចៅរបស់ព្រះអង្គក្នុងសម្ព័ន្ធនិស្សិតខ្មែរពីបរទេស មានទឹកចិត្តសោមនស្សរីករាយក្រៃលែង សូមថ្វាយអស់ពីដួងចិត្តចំពោះព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតតំកល់លើត្បូង នូវព្រះសព្ទសាធុការពរនិងអំណរព្រះគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះព្រះគុណូបការៈរបស់ព្រះអង្គ ក្នុងព្រះរាជកិច្ចប្រកបដោយព្រះសុឆន្ទៈក្នុងការបង្រួបបង្រួមផ្សះផ្សារជាតិ ។

ទូលព្រះបង្គំសូមបួងសួងដល់ទេវតា ដែលថែរក្សាព្រះស្វេតច្ឆត្រនិងព្រះវិញ្ញាណក្ខ័ន្ធនៃអតីតព្រះមហាក្សត្រ - មហាក្សត្រិយានីគ្រប់ព្រះអង្គ សូមថែរក្សាព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតតំកល់លើត្បូង ព្រមទាំងព្រះរាជអគ្គមហេសី សូមព្រះអង្គប្រកបតែនឹងព្រះពុទ្ធពរទាំងប្រាំប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ និងបដិភាណៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

ទស្សនាវដ្តី គំនិតខ្មែរ លេខ ៧ (កក្កដា_សីហា_កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៧)

KHMER THOUGHT JOURNAL N° 7 (JULY - AUGUST - SEPTEMBER 1997)

មាតិកា

CONTENTS

- វិចារណកថា

  Editorial 4

- អំពីបញ្ហាបរិស្ថានបច្ចុប្បន្ននៅលើពិភពលោក និងនៅកម្ពុជា (តពីលេខ៦)

  Global and national environmental problems 7

- ស្ថានភាពគុណភាពទឹកទន្លេសាបនាបច្ចុប្បន្ននិងទិន្នាការពេលអនាគត

  Today's Tonle Sap water quality status and its tendency for future..................14

- ការរៀបចំបង្កើតមណ្ឌលជីវៈចំរុះ

  Creation of the Tonle Sap biosphere reserve..26

- រចនាសម្ព័ន្ធក្នុងជីវភាពរស់នៅឬតើត្រូវផ្សារភ្ជាប់មកនឹងវិស្វកម្មដូចម្តេច

  The structure in our life or how to communicate with engineering 31

- ផលវិបាកសេដ្ឋកិច្ចនៃសមាជិកភាពរបស់កម្ពុជានៅក្នុងអាស៊ាន/អាហ្វតា

  Economic implication of Cambodia's membership in ASEAN/AFTA.............34

- អត្រាប្តូរប្រាក់ និងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច

  Exchange rates and economic development...49

- ឥទ្ធិពលនៃកំណើនប្រជាជន

  Influence of increasing the population 58

- ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទក្នុងតូរ្យតន្ត្រីខ្មែរ (តពីលេខមុន)

  System of polychords in Khmer music...61

- សកម្មភាពនានារបស់ " លីដេខ្មែរ "

  LIDEE Khmer 's activities 67

វិចារណកថា

ការអភិវឌ្ឍន៍ និងបរិស្ថាន : បរិបទកម្ពុជា

ឆិន ពន្លក បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេកទេស

កម្ពុជាគឺជាប្រទេសតតិយលោក ដែលក្រជាងគេបំផុតមួយនៅលើពិភពលោក ពិតមែនតែប្រទេសនេះមានសក្តានុពលធនធានធម្មជាតិខ្ពស់ មានកេរ្តិ៍ដំណែលវប្បធម៌ស្តុកស្តម្ភ និងមានប្រវត្តិសាស្ត្រយ៉ាងរុងរឿងពីអតីតកាលក្តី ។ ជាងពីរទសវត្សរ៍នៃជំលោះក្នុងស្រុកបានបំផ្លាញសេដ្ឋកិច្ច និងធនធានបរិស្ថានរបស់ប្រទេសជាតិយ៉ាងដំណំ ហើយគឺជាពីរទសវត្សរ៍ដែលកម្ពុជាស្ថិតនៅឯកោ ទ្រឹងពីការលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងជាពីរទសវត្សរ៍នៃការប្រែប្រួលសកម្មភាពរបស់មនុស្សនៅលើពិភពលោកស្តីពីបរិស្ថានយ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ ក្នុងរយៈពេលនេះ ប្រទេសភាគច្រើននៅលើពិភពលោក ជាពិសេសប្រទេសនៅភូមិភាគអាស៊ីអគ្នេយ៍ជុំវិញខ្មែរ បានទទួលនូវការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយភាពសម្បើមអស្ចារ្យ ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ មនុស្សជាតិក៏បានទទួលនូវ "ផ្លែផ្កា" នៃការអភិវឌ្ឍន៍គួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើល ហើយដែលគេពុំបានរំពឹងទុកជាមុន ។ ការបំពុលបរិយាកាស ភក់ទឹក សំណល់ឧស្សាហកម្ម ការបាត់បង់ជីវចម្រុះ ការបាត់បង់ដីមានជីជាតិ ការខូចខាតស្រទាប់អូហ្សូន កំណើនកំដៅសកល ។ល។ និង ។ល។ សុទ្ធសឹងតែជាបញ្ហាបរិស្ថានរួមដ៏ស្រួចស្រាវ ដែលពិភពលោកកំពុងប្រឈមមុខ ។ បញ្ហាទាំងនេះជះឥទ្ធិពលជាអវិជ្ជមានយ៉ាងខ្លាំងដល់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច សុវត្ថិភាពមនុស្ស និងគំរាមកំហែងដល់ភាពគង់វង្សរបស់មនុស្សជាតិទៀតផង ។

ស្ថានភាពនេះបានតំរូវឱ្យប្រជាជាតិទាំងអស់សើរើពិចារណាឡើងវិញលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ នយោបាយ និងវិធីផ្សេងៗ ដែលគេធ្លាប់បានអនុវត្តកន្លងមកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិរបស់គេ ។ ស្ថាប័នការពារបរិស្ថានជាតិនិងអន្តរជាតិ អង្គការបរិស្ថាន និងកិច្ចព្រមព្រៀងទាក់ទងនឹងការការពារបរិស្ថាន ទាំងថ្នាក់ជាតិនិងអន្តរជាតិជាច្រើន ត្រូវបានគេបង្កើត និងរៀបចំឡើង សំដៅធានាឱ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយនិរន្តរភាព (sustainable development) ដែលសន្និសីទរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីអំពីបរិស្ថាន និងការអភិវឌ្ឍន៍នៅទីក្រុងរីយូដឺសាណេរ៉ូ ឆ្នាំ១៩៩២ បានឱ្យនិយមន័យថា "ជាការអភិវឌ្ឍន៍ដែលឆ្លើយតបទៅនឹងតំរូវការក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ដោយពុំធ្វើឱ្យមានការខូចខាតដល់លទ្ធភាពរបស់មនុស្សជំនាន់ក្រោយក្នុងការបំពេញសេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួន" ។ អង្គការយូណេស្កូបានបញ្ជាក់ថា គោលការណ៍គន្លឹះនៃការអភិវឌ្ឍន៍ដោយនិរន្តរភាព គឺតុល្យភាពរវាងកត្តាបួន : បរិស្ថាន សេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ និងសង្គមកិច្ច ហើយទស្សនៈនេះស្រដៀងគ្នាជាមួយនឹងគោលគំនិតរបស់លោកព្រឹទ្ធាចារ្យ **ឆេង ឆុន** ដែលបាននិយាយនៅក្នុងសិក្ខាសាលាស្តីពីការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចសហគមន៍ នៅតាខ្មៅកាលពីថ្ងៃទី ១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៦ អំពីតុល្យភាពនៃកត្តាបីគឺ មនុស្ស វប្បធម៌ និងបរិស្ថាន ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមខ្មែរសម័យអង្គរ ។

ប្រទេសជាច្រើនបានបញ្ចូលការគិតគូរពីបញ្ហាបរិស្ថាននៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត ទាំងផ្នែកនយោបាយ ទាំងផ្នែកអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច ។ ដើម្បីឈានទៅសំរេចការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយនិរន្តរភាព គេបានប្រើមធ្យោបាយជាច្រើន ដូចជាវិធានការច្បាប់ (ច្បាប់បរិស្ថាន គោលការណ៍ណែនាំ ស្តង់ដារបរិស្ថាន ។ល។) វិធានការបច្ចេកទេស (ការប្រើបច្ចេក

វិទ្យាថ្មី ការកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ថាមពល ការកែច្នៃឡើងវិញ ។ល។) វិធានការសេដ្ឋកិច្ច (ពន្ធបរិស្ថាន ការលើកទឹកចិត្តដល់ការផលិត និងការប្រើប្រាស់ផលិតផលដែលមិនផ្តល់គ្រោះថ្នាក់ដល់បរិស្ថាន ។ល។) វិធានការរដ្ឋបាល (ការផាកពិន័យ ការដាក់ពន្ធនាគារ ។ល។) វិធានការអប់រំ ជាពិសេសគឺការធ្វើផែនការបរិស្ថានជាតិនិងផែនការបរិស្ថានតំបន់ ការវាយតំលៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថានលើគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ និងការចូលរួមពីសាធារណជនទៅក្នុងការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍និងក្នុងការវាយតំលៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ។

សំរាប់ប្រទេសកម្ពុជា ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចគឺជាអាទិភាពទីមួយ ដែលអាចធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងអាចលើកកំពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ។ ក៏ប៉ុន្តែបញ្ហាសំខាន់សំរាប់យើងបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅត្រង់ថា តើនរណាជាអ្នកទទួលផ្លែផ្កាពីការអភិវឌ្ឍន៍ ហើយតើការអភិវឌ្ឍន៍នេះមាននិរន្តរភាព ពោលគឺអាចស្ថិតស្ថេរយូរអង្វែង រឺក៏គ្រាន់តែជាផ្លេកបន្ទោរមួយភ្លែត ?

ជាញឹកញាប់ណាស់ដែលផ្លាកសញ្ញា តួលេខ វិសន្ទស្សន៍សេដ្ឋកិច្ចនានា គ្រាន់តែជាការបំភាន់ភ្នែកបិទបាំងនូវបញ្ហាជាច្រើន ដូចជា ការបំពុលបរិស្ថាន បញ្ហាសុខភាពកម្មករនិងពលរដ្ឋទូទៅ ការប្រមាថមើលងាយដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ អយុត្តិធម៌សង្គម ។ ល ។ កន្លងមកមានក្រុមហ៊ុន និងបុគ្គលមួយចំនួនបានឆ្លៀតយកផ្លាកអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីធ្វើសកម្មភាពបំផ្លាញបរិស្ថាននៅកម្ពុជា ដូចជាការសាកល្បងនាំសំណល់ចូលដើម្បីដុតផលិតចរន្តអគ្គិសនី ការសុំនាំសំណល់ប្រកបដោយភាពសង្ស័យនានាចូលក្នុងស្រុក ដោយគេយកលេសថាជាវត្ថុធាតុដើម ហើយជួនកាលគេនិយាយអួតអាងពី "បច្ចេកវិទ្យាកែច្នៃដ៏អស្ចារ្យ" ដែលតាមពិតគ្រាន់តែជាល្បិចបោកបញ្ឆោតប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រទេសជាតិនិងប្រជាជនទូទៅ ដើម្បីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតមែនតែកន្លងមករាជរដ្ឋាភិបាលបានទប់ស្កាត់បញ្ហាទាំងនេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ក្តី ក៏បញ្ហានេះនៅតែជាការគំរាមកំហែងដល់ប្រទេសយើងនៅឡើយ ជាពិសេសនៅពេលដែលប្រទេសភាគច្រើននៅលើពិភពលោកមានវិធានការត្រួតពិនិត្យការគ្រប់គ្រង និងការទុកដាក់សំណល់យ៉ាងតឹងរ៉ឹង ហើយយើងនៅពុំទាន់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងគ្រប់គ្រងសំណល់នោះ ។ បញ្ហាគន្លឹះផ្សេងៗទៀតដែលនៅចំពោះមុខយើង គឺការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ ការបំផ្លាញត្រីនិងសត្វព្រៃនានាក្រោមគ្រប់រូបភាព ដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យវាយតំលៃតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេសឱ្យច្បាស់លាស់ ដែលជាការគំរាមកំហែងដល់ភាពគង់វង្សនៃបរិស្ថានកម្ពុជានាពេលអនាគត ក៏ដូចជាដល់មនុស្សខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ។

ប្រការសំខាន់បំផុតចំពោះប្រទេសមួយដែលមានសេដ្ឋកិច្ចពឹងផ្អែកស្ទើរទាំងស្រុងលើធនធានធម្មជាតិ គឺការប្រើប្រាស់ និងគ្រប់គ្រងធនធានទាំងនោះប្រកបដោយនិរន្តរភាព តាមរយៈមធ្យោបាយនិងវិធានការនានា ដូចជាការរៀបចំនិងអនុវត្តន៍ផែនការបរិស្ថានជាតិនិងផែនការបរិស្ថានតំបន់ ការអនុវត្តន៍ការវាយតំលៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថានលើគំរោងនានា ការចូលរួមពីសាធារណជនក្នុងការធ្វើផែនការនិងក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយបរិស្ថាន ។ ល ។ និង ។ល។ ទាំងអស់នេះទាមទារនូវការប្តេជ្ញាចិត្ត និងឆន្ទៈនយោបាយដ៏ច្បាស់លាស់ពីអ្នកទទួលខុសត្រូវ ព្រមទាំងតំរូវឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ក្នុងការគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិដែលអាចឱ្យបានសមស្រប សំដៅធានានូវនិរន្តរភាពនៃការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស ។ គឺជាកំហុសមិនអាចអត់អោនឱ្យបាន ប្រសិនណាបើមានការប្រថុយប្រថានដូរយកផលប្រយោជន៍រយៈពេលខ្លីសំរាប់មនុស្សមួយក្តាប់តូចណាមួយ ជាមួយនិងគ្រោះថ្នាក់បរិស្ថានរយៈពេលវែងសំរាប់ប្រទេសជាតិ និងមនុស្សភាគច្រើននាពេលអនាគត ។

EDITORIAL

DEVELOPMENT AND THE ENVIRONMENT : THE CAMBODIA CONTEXT

By Tin Ponlok, Ph.D. in Technical Sciences

Cambodia is one of the poorest developing countries in the world, even though it has great potential in natural resources, a rich cultural heritage and a prosperous history. Over two decades of protracted civil war has severely destroyed the country's economy and its environmental resources. The two decades of Cambodia's isolation from the world led to socio-economic stagnation. These two decades saw a considerable change in people's understanding of the environment and its importance to the survival of life on earth. During that time, many countries around the world, especially the countries of ASEAN, were experiencing astonishing economic growth. At the same time, people were forced to deal with some of the unexpected outputs of development. Air pollution, water pollution, industrial waste, loss of bio-diversity, loss of fertile land, ozone depletion, and global warming have become critical challenges for the world. These environmental problems have significant negative impacts on economic development, national security and are threatening the future existence of the human race.

These issues have forced many nations to review their approach to development. Many environmental institutions, organizations, and agreements have been established and prepared to ensure *sustainable development* as defined by the 1992 United Nations Conference on Development in Rio de Janeiro. According to this conference, sustainable development is "development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generation to meet their own needs". UNESCO has taken the view that the key principle of sustainable development is the balance of four elements: environment, economy, culture and social factors. This concept is similar to Mr. Chheng Phon's idea about the balance between man, culture and environment which, as he stated in the seminar on Community Economic Development held in Takhmau, 14/12/96, was the basic foundation of Khmer society development during the Angkor period.

Many countries in the world have integrated environmental considerations into their policy and economic decision-making process. To ensure sustainable development, they use a variety of means including legal measures (environmental law and regulations, guidelines, standards, etc.), technical measures (appropriate technology, reduction of energy use, recycling, etc.), economic measures (environmental tax, incentive for producing and using environmentally friendly products, etc.), administrative measures (fine, imprisoning, etc.), educational measures, etc. National and regional environmental action plans, environmental impact assessment (EIA), and public participation in planning and EIA are considered the most important components for sustainable development.

At the present time economic development is the first priority for Cambodia to enable socio-economic improvement and to increase the standard of living of the people. One must ask who will benefit from this development and is the development sustainable or just short-lived?

All too often investment promises, statistics or economic indicators are just "smoke and mirrors" that cover real and serious problems such as environmental pollution, workers' health, humiliation of basic rights of the individual, and social injustice. In recent years companies and individuals have been using "the development label" to hide activities that are destructive for the environment, for example they have attempted to get permission to import unknown, and potentially dangerous wastes for electricity generation plants or raw materials. They talk about "amazing recycling technology" that is in fact just a very dangerous trick to gain illicit benefit. To date, the Government has effectively prevented these attempts, but this issue remains a threat to the country, especially when other countries around the world have very strict control and management measures of waste disposal, and Cambodia has very limited capacity for waste control and management. Other key and urgent issues which are threatening the survival of Cambodia's environment and compromising future Khmer generations are deforestation, uncontrolled destruction of fish species and wildlife, and degradation of the country's major ecosystems.

It is extremely important for a country, the economy of which depends much on natural resources, to use and manage those resources in a sustainable manner. Possible approaches may include: national and regional environmental action plans, environmental impact assessment for development projects, public participation in planning and natural resource management, and environmental education and awareness. All these require a strong commitment and political will from the responsible authorities. Public participation in natural resource management and utilization is critical to ensure sustainable development of the country. It will be unpardonable if there is any attempt to exchange short term benefits for a small group at the risk of long term environmental disasters for the whole country affecting all the people.

***

អំពីបញ្ហាបរិស្ថានបច្ចុប្បន្ននៅលើពិភពលោក និងនៅប្រទេសកម្ពុជា (តពីលេខ ៥)

និន ពន្លក បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេកទេស

លេខមុន

I. **ការបាត់បង់ដីមានជីជាតិ**

II. **ការបំពុលបរិយាកាស**

III. **ការបំពុលទឹក**

IV. **ការបាត់បង់ជីវៈចំរុះ** (the loss of biodiversity)

"ជីវៈចំរុះ" ឬនានាភាពនៃជីវិតសំដៅប្រភេទទាំងអស់នៃសត្វ រុក្ខជាតិ និងមីក្រូសរីរាង្គកាយ រួមទាំងរូបធាតុសេនេទិច និងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនានានៅលើផែនដី ។ គេបែងចែកជីវៈចំរុះជាបីប្រភេទគឺ :

- នានាភាពសេនេទិច (desoxyribonucleic acid " DNA") ដែលសំគាល់ទៅលើភាពខុសគ្នា នៃរូបធាតុសេនេទិចរបស់ប្រភេទខុសៗគ្នា ក៏ដូចជាភាពខុសគ្នានៃឯកត: (individual) ក្នុងប្រភេទតែមួយ ។
- នានាភាពប្រភេទ ដូចជាត្រីរ៉ស់ កង្កែប ថ្លែន ក្របី គោ ឃ្មុំ ប្រភេទរុក្ខជាតិនានា ។ល។
- នានាភាពប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីគឺ វាលស្មៅ ព្រៃកោងកាង ផ្កាថ្ម តំបន់នៃដីសើម ព្រៃរងទឹកភ្លៀងតំបន់ត្រូពិច ។ ល ។

IV. 1 សារៈសំខាន់នៃជីវៈចំរុះ

គេបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានប្រភេទភាវៈរស់ប្រមាណពី ៥លាន ទៅ ១០០លាន នៅលើភពផែនដី យើងនេះ ហើយក្នុងនោះមានតែប្រមាណ ១,៧លាន ប្រភេទប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានសិក្សារៀបរាប់ ។

តាំងពីយូរយារណាស់មកហើយមនុស្សបានទាក់ទាញផលប្រយោជន៍ជាច្រើនយ៉ាង ចេញពីសមាសភាពជីវសាស្ត្រនៃភាវៈរស់ ដូចជាត្រីសាច់ ស្រូវអង្ករ ឈើសង់ផ្ទះ ថ្នាំពេទ្យ សរសៃអំបោះសំរាប់ត្បាញសំលៀកបំពាក់ ។ល។ មនុស្សបានយល់យ៉ាងច្បាស់ ពីសារៈសំខាន់និងតំលៃនៃជីវៈចំរុះសំរាប់ការរស់នៅ និងការអភិវឌ្ឍន៍របស់គេ ។ ព្រៃឈើ និងកំរាលរុក្ខជាតិផ្តល់នូវសេវាកម្មបរិស្ថានចាំបាច់ខានពុំបាន ដូចជា ទ្រទ្រង់ជីជាតិដី រក្សាគុណភាពទឹក និងរក្សាលំនឹងអាកាសធាតុ ។ ប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិជាច្រើនជួយរក្សាទ្រទ្រង់លក្ខខ័ណ្ឌបរិស្ថាន សំរាប់ការរស់នៅលូតលាស់ប្រភេទដទៃទៀត ដោយរួមទាំងមនុស្សផង ។

នាពេលបច្ចុប្បន្ន ពិតមែនតែកំរិតនៃការលូតលាស់ដ៏ខ្ពស់នៃសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច បច្ចេកវិទ្យាទំនើប និងជីវភាពរស់នៅបែបថ្មីដូចជាធ្វើឱ្យមនុស្សនៅដាច់ឆ្ងាយ និងបំភ្លេចពីតំលៃនៃជីវៈចំរុះក្តី ក៏គេត្រូវចងចាំថា ជោគជ័យទាំងនេះគឺអាស្រ័យស្ទើរទាំងស្រុងទៅលើធនធានជីវៈចំរុះ ហើយការគ្រប់គ្រងជីវៈចំរុះប្រកបដោយនិរន្តរភាព មានសារៈសំខាន់បំផុតសំរាប់អនាគតមនុស្សជាតិ ។ ផលិតផលចំណីអាហារ វិស័យសុខាភិបាល ឧស្សាហកម្ម ទេសចរណ៍ទំនើប ។ល។ នៅតែពឹងផ្អែកស្ទើរទាំងស្រុងទៅលើធនធានជីវៈចំរុះ ហើយ វិស័យផ្សេងៗទៀតនៃសកម្មភាពមនុស្ស ដូចជាសកម្មភាពផ្នែកវប្បធម៌ បច្ចេកវិទ្យា សកម្មភាពនយោបាយ សិក្សាធិការ ។ល។ ក៏នឹងត្រូវដួលរលំដែរ ប្រសិនបើប្រព័ន្ធជីវៈចំរុះ ដែលទ្រទ្រង់ជីវិតត្រូវខូចខាតនោះ ។

ក្រៅពីហេតុផលសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច មនុស្សជាតិក៏មានកាតព្វកិច្ចផ្នែកសីលធម៌ ដើម្បីរក្សាការពារជីវៈចំរុះផងដែរ ជាពិសេសសំរាប់ប្រទេសខ្មែរយើងដែលមានពលរដ្ឋភាគច្រើនលើសលប់ជាពុទ្ធសាសនិកជន ការសំលាប់ភាវៈមានជីវិតគឺជាបាបកម្មដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ។

IV.2 **ស្ថានភាពខូចខាតនៃជីវៈចំរុះនៅលើពិភពលោក**

ក្នុងអំឡុងប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ សកម្មភាពរបស់មនុស្សបានជះឥទ្ធិពលដល់បរិស្ថានយ៉ាងខ្លាំង ហើយក្នុងករណីខ្លះ ការខូចខាត ឬបាត់បង់នៃបរិស្ថាន ឬប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិពុំអាចត្រូវជួសជុលឡើងវិញបានឡើយ ។ កំណើនប្រជាជនពិភពលោកយ៉ាងឆាប់រហ័ស រួមជាមួយនឹងការលូតលាស់យ៉ាងលឿននៃវិស័យកសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម និងបច្ចេកវិទ្យា បានតំរូវឱ្យមនុស្សបង្កើនការធ្វើអាជីវកម្មលើធនធានជីវៈចំរុះក្នុងកំរិតមួយ ដែលពុំអាចឱ្យធម្មជាតិធ្វើការជួសជុលធនធានដែលបាត់បង់ដោយខ្លួនឯងបាន ។ ការកាប់ឆ្ការព្រៃដើម្បីពង្រីកដីកសិកម្ម ការទន្ទ្រានបំផ្លាញព្រៃត្រូពិច អាជីវកម្មរ៉ែ សំណង់តំបន់ឧស្សាហកម្ម និងទំនប់វារីអគ្គិសនីធំៗ ។ល។ បានធ្វើឱ្យបាត់បង់ជំរកធម្មជាតិរបស់ប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិជាច្រើន ដែលមួយចំនួនបានបាត់បង់ផុតពូជ ហើយមួយភាគធំទៀតស្ថិតនៅក្រោមការគំរាមកំហែង និងឈានទៅរកការបាត់បង់ទាំងស្រុងនាពេលអនាគត ។

IV.2.1 ការបាត់បង់ព្រៃត្រូពិច

ព្រៃឈើផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដ៏ច្រើនយ៉ាងដល់មនុស្ស ដូចជា ឈើសំណង់ ថ្នាំសង្កូវ អុស ម្ហូបអាហារ ។ល។ ក្រៅពីនោះ ព្រៃឈើផ្តល់នូវសេវាកម្មបរិស្ថានដ៏សំខាន់ៗច្រើនទៀតរួមមាន ការការពារទីជំរាល ការពារសំណឹកដី កែលំអគុណភាពដី រាំងខ្យល់ព្យុះ និយតករសីតុណ្ហភាព រក្សាគុណភាពអុកស៊ីសែន តួនាទីក្នុងការសំរបសំរួលរបបទឹកក្នុងវដ្តទឹក ជាមជ្ឈមណ្ឌលទេសចរ និងកន្លែងសិក្សាស្រាវជ្រាវ ។ល។

ព្រៃត្រូពិចគ្របដណ្តប់តែប្រមាណ ១៤% នៃផ្ទៃដីពិភពលោកប៉ុណ្ណោះ តែមានប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិប្រមាណពាក់កណ្តាលនៃប្រភេទទាំងអស់ ដែលមាននៅលើពិភពលោក ។ ធនធានបរិស្ថានដ៏មានតំលៃនេះកំពុងតែរងនូវការបំផ្លិចបំផ្លាញយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនាពេលបច្ចុប្បន្ន ។ គេបានប៉ាន់ប្រមាណថា ផ្ទៃដីព្រៃត្រូពិចទំហំប៉ុនប្រទេសអង់គ្លេសត្រូវកាប់ទន្ទ្រានបំផ្លាញជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ប្រទេសភាគច្រើននៅលោកខាងលិច បានបាត់បង់ព្រៃធម្មជាតិតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ ឯប្រទេសក្រីក្រភាគច្រើនក៏បានបាត់បង់ (អេត្យូពី ប៉ាគីស្ថាន) ឬកំពុងតែបាត់បង់ព្រៃឈើរបស់ខ្លួនយ៉ាងឆាប់រហ័ស (កម្ពុជា.....) ។ តំរូវការឈើខ្ពស់នៅទីផ្សារអន្តរជាតិ ការកាប់ទន្ទ្រានព្រៃសំរាប់ពង្រីកដីដាំដំណាំ និងតាំងទីលំនៅ អាជីវកម្មរ៉ែ ។ល។ ជាមូលហេតុចំបងនៃការបាត់បង់ព្រៃឈើ ។

IV.2.2 ការរេចរិលតំបន់វាលស្មៅ

វាលស្មៅជាតំបន់ដែលដុះស្មៅ និងមានដើមឈើតិចជាង ១-១៥ ដើមក្នុងមួយហិកតា ដូចជាវាលសាវាណានៅអាព្រិច វាលស្តិបនៅអឺរ៉ុបនិងអាស៊ីជាដើម ។ វាលស្មៅគឺជាតំបន់ដែលប្រកបទៅដោយភាពរាំងស្ងួត និងងាយរងការខូចខាតបំផុត ។ មុនមានការរុកទន្ទ្រានរបស់មនុស្ស វាលស្មៅនៅលើពិភពលោកមានប្រមាណ ៤០% នៃផ្ទៃផែនដី ។ បច្ចុប្បន្នតួលេខនេះបានថយចុះមកនៅត្រឹម ១៦-២៤% និងកំពុងតែថយទៀត ដោយសារការពង្រីកដីដាំដំណាំនិងការចិញ្ចឹមសត្វ ។

IV.2.3 តំបន់ដីសើម

តំបន់ដីសើមរួមមាន វាលទំនាបលិចទឹក វាលភក់ បឹងបួរ តំបន់មានធ្យូងតូប តំបន់ពាម និងតំបន់ជាប់ឆ្នេរ ។ តំបន់នេះផ្តល់សេវាកម្មបរិស្ថានយ៉ាងសំខាន់ដូចជា ការច្រោះសំអាតទឹក ការទប់ស្កាត់ទឹកជំនន់ ការការពារសំណឹកតំបន់ឆ្នេរ ។ល។ តំបន់ដីសើមក៏ជាប្រភពម្ហូបអាហារយ៉ាងសំខាន់សំរាប់មនុស្សផងដែរ ។ នៅទ្វីបអឺរ៉ុបមានសល់តំបន់ដីសើមធម្មជាតិតែតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ដែលពុំទាន់រងនូវការខូចខាតបណ្តាលមកពីសកម្មភាពមនុស្ស ។ ចំណែកឯនៅទ្វីបអាស៊ីវិញ តំបន់ដីសើមយ៉ាងហោចណាស់ក៏ ៥០% ដែរ ដែលរងនូវការប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាន បណ្តាលមកពីការបង្ហូរទឹកចេញសំរាប់យកដីធ្វើកសិកម្ម ការពង្រីកទីក្រុង ឬសាងសង់សំណង់ឧស្សាហកម្មនានា ។

IV.2.4 ផ្កាថ្ម

ផ្កាថ្មគឺជាប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីធម្មជាតិដ៏សំបូរបែប ដូចគ្នានឹងព្រៃតំបន់ត្រូពិចដែរ ។ ផ្កាថ្មដុះនៅតំបន់សមុទ្រក្តៅ និងរាក់ ហើយជាជំរក និងប្រភពចំណីអាហារយ៉ាងសំខាន់

សំរាប់សត្វច្រើនប្រភេទ ។ ធនធាននេះត្រូវរងការបំផ្លាញដោយសារការដាក់ជាតិផ្ទុះយកផ្កាថ្មមកលក់ និងធ្វើសំភារៈសំណង់ ការនេសាទដោយប្រើឧបករណ៍ខុសច្បាប់ ការបំពុលទឹក កំណើនកំទេចកំណាត់ល្បាប់ ។ល។

IV.2.5 ព្រៃកោងកាង

ព្រៃកោងកាងជាជំរក និងប្រភពចំណីសំរាប់ពពួកសត្វ និងរុក្ខជាតិច្រើនប្រភេទ ។ ធនធានដ៏សំខាន់នេះផ្តល់នូវឈើសំណង់ អុសដុត ចំណីអាហារដល់មនុស្ស និងជារបាំងធម្មជាតិការពារខ្យល់ព្យុះយ៉ាងប្រសើរ ។ នៅតំបន់ខ្លះ គេប្រើប្រាស់ព្រៃកោងកាងសំរាប់បំរើវិស័យទេសចរណ៍ និងសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដែលជាប្រភពចំណូលយ៉ាងសំខាន់ដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ។ ក្នុងរយៈពេលប្រមាណដប់ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ផ្ទៃដីព្រៃកោងកាងយ៉ាងធំទូលាយត្រូវបានបំផ្លាញបណ្តាលមកពីការកាប់សំរាប់យកអុសដុត ធ្វើធ្យូង ស្រែបង្គា ការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្ម និងទេសចរណ៍ ។ នៅទ្វីបអាស៊ី ការធ្វើវារីវប្បកម្ម ជាពិសេសស្រែបង្គាប្រពលវប្បកម្ម បានធ្វើឱ្យព្រៃកោងកាងត្រូវកាប់បំផ្លាញ និងរងការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។

IV.2.6 ការបាត់បង់ប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិ

ការបំផ្លិចបំផ្លាញជំរកធម្មជាតិ ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងដើម គឺជាមូលហេតុចំបងនៃការវិនាសហិនហោចប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិនានា ។ គេបានប្រមាណឃើញថា ប្រភេទថនិកសត្វដែលរងការគំរាមកំហែងប្រមាណ ៧៦% ត្រូវរងគ្រោះដោយសារការបាត់បង់ទីជំរក ចំណែកឯ ២៤% ទៀតត្រូវរងគ្រោះដោយសារការបរបាញ់ និងការនាំចូលនូវប្រភេទសត្វក្រៅស្រុកយកមកចិញ្ចឹម ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩០ អង្គការ IUCN បានបញ្ជាក់នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួនថា មានសត្វចំនួនប្រមាណ ៤៤៩២ ប្រភេទកំពុងរងការគំរាមកំហែង ហើយអាចឈានទៅរកការផុតពូជនាពេលអនាគត ។ ស្ថានភាពស្រដៀងគ្នានេះដែរកំពុងកើតមានចំពោះរុក្ខជាតិ ។ ឧទាហរណ៍ គេបានប្រមាណឃើញថា ប្រភេទរុក្ខជាតិតំបន់ត្រូពិចប្រមាណ ៥-១០% អាចនឹងវិនាសផុតពូជក្នុងរយៈពេល ៣០ឆ្នាំខាងមុខ ។ ពូជស្រូវក្នុងស្រុករាប់រយមុខនៅប្រទេសអាស៊ីភាគច្រើន បានវិនាសហិនហោច ដោយសារតែការនាំពូជក្រៅស្រុកយកមកដាំ ។

IV.3 **បញ្ហាជីវៈចំរុះនៅកម្ពុជា**

IV.3.1 ព្រៃឈើ

បញ្ហាព្រៃឈើជារឿងដ៏ស្មុគ្រស្មាញ និងចំរូងចំរាស់បំផុតនៅប្រទេសកម្ពុជា ពិតមែនតែហាក់ដូចជាមានការខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងពីរាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងកិច្ចការពារព្រៃឈើក្តី ដូចជាការបង្កើតតំបន់ការពារធម្មជាតិ ការហាមឃាត់ការនាំឈើមូលចេញ ។ល។ ក៏ជាក់ស្តែងការកាប់ទន្ទ្រានបំផ្លាញព្រៃឈើ ហាក់ដូចជាពុំមានការថយចុះនៅឡើយ ។ ស្ទើរតែរាល់ថ្ងៃទៅហើយ ដែលកាសែតនានាចុះផ្សាយនូវដំណឹងស្តីពីការកាប់ព្រៃឈើ ការចាប់កម្មសិទ្ធិដីក្នុងតំបន់ឧទ្យានជាតិ ការលួចនាំឈើចេញក្រៅស្រុកដោយខុសច្បាប់ ។ល។ សកម្មភាពទប់ស្កាត់ការបំផ្លាញព្រៃឈើជាថ្នូរការរបស់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច និងការគាបសង្កត់ពីស្ថាប័នផ្តល់ជំនួយ និងអង្គការការពារបរិស្ថានអន្តរជាតិមួយចំនួន (the World Bank, Global Witness ។ល។) ពុំទាន់បានផ្តល់នូវលទ្ធផលគួរជាទីកក់ក្តៅនៅឡើយ ។ វាហាក់ដូចជាពុំមានការតាំងចិត្តឬឆន្ទៈនយោបាយរឹងមាំ ក្នុងកិច្ចការទប់ស្កាត់ការបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិដ៏មានតំលៃនេះទេ ។ ក្រុមហ៊ុនព្រៃ "សម្បទាន" រាប់សិបកំពុងតែធ្វើការកាប់ព្រៃឈើយ៉ាងសកម្ម លើផ្ទៃដីរាប់លានហិចតា (តារាងទី១) បើទុកណាជាសកម្មភាពនេះហាក់ដូចជាពុំបានបង្កើនប្រាក់ចំណូល ដល់ថវិការដ្ឋពិតប្រាកដក្តី (តារាងទី២) ។ បន្ថែមលើនេះ ការកាប់ព្រៃឈើអនាធិបតេយ្យ ដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យរបស់ជនប្រដាប់អាវុធ ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួន រួមទាំងនៅតំបន់ខ្មែរក្រហមកាន់កាប់ផង បណ្តាលមកពីភាពទាល់ច្រកផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច អំពើលោភលន់ តំរូវការប្រាក់កាសសំរាប់ចាយវាយលើផ្នែកផ្សេងទៀត បានជំរុញឱ្យការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើ ធ្លាក់ក្នុងកំរិតធ្ងន់ធ្ងរមួយជំហានទៀត ។ ប្រសិនណាបើនិន្នាការដ៏គ្រោះថ្នាក់នេះពុំផ្លាស់ប្តូរនាពេលឆាប់ៗខាងមុខនោះទេ ប្រទេសយើងនឹងទទួលនូវមេរៀនដ៏អាក្រក់ ដែលប្រទេសមួយចំនួនធ្លាប់បានឆ្លងកាត់រួចមកហើយហើយ អ្នកដែលរងគ្រោះមុនគេគឺប្រជាពលរដ្ឋ ។

តារាងទី១ : ក្រុមហ៊ុនព្រៃសម្បទាន ដែលបានទទួលច្បាប់អនុញ្ញាត

ក្រុមហ៊ុន (ប្រទេសដើម)	ផ្ទៃក្រឡា (ហិកតា)	ខេត្ត
Wanchai (ថៃ)	១២៩.២៦០	កោះកុង
Double Ace (ម៉ាឡេស៊ី)	១៧៧.៥០០	កោះកុង
Pelico (ថៃ)	៣៨១.៦១១	ស្ទឹងត្រែង ក្រចេះ
McGate (ឥណ្ឌូណេស៊ី)	១៣៧.៤៧៥	កំពង់ធំ ក្រចេះ
BLP Import/Export (ថៃ)	៩១.០០០	ព្រះវិហារ
Panlaochavi (ថៃ)	៨៦.២០០	ពោធិ៍សាត់
Colexim (កម្ពុជា និងជប៉ុន)	១៤៧.១៨៧	កំពង់ធំ
Casotim (កម្ពុជា និងស៊ី)	១៣១.៣៨០	ក្រចេះ
Samling International (ម៉ាឡេស៊ី)	៧៨៧.៨១០	កោះកុង ក្រចេះ ពោធិ៍សាត់ កំពង់ស្ពឺ កំពង់ចាម មណ្ឌលគិរី
Cambodia Timber Product	៥៨.៨៧៨	កំពត
Utama Overseas	១១៩.៧០០	មណ្ឌលគិរី
សរុបក្រុមសម្បទាន "ចាស់"	*២.២២៨.១០៧*	
Macro-Panin (ឥណ្ឌូណេស៊ី)	១.៤៣២.៩៣០	ក្រចេះ មណ្ឌលគិរី ស្ទឹងត្រែង រតនៈគីរី
Geometric Holdings (ម៉ាឡេស៊ី)	២៤៥.៧០០	ក្រចេះ មណ្ឌលគិរី
Chung Sing Cambodia (តៃវ៉ាន់)	៣៧៤.៣៥០	ព្រះវិហារ ក្រចេះ
Grand Atlantic (GAT) (ម៉ាឡេស៊ី)	៣៦៩.៥០០	កោះកុង ពោធិ៍សាត់ ក្រចេះ កំពង់ធំ
Super Wood (ម៉ាឡេស៊ី)	៩៤.៩១៩	ពោធិ៍សាត់
King Wood (តៃវ៉ាន់)	៦៣.១០០	ក្រចេះ
Shinwa (ជប៉ុន)	១៤៨.០០០	ពោធិ៍សាត់ បាត់ដំបង
Fuchan (តៃវ៉ាន់)	២៩៧.០០០	ក្រចេះ មណ្ឌលគិរី
Chemdarply Wood (តៃវ៉ាន់)	១០៣.០០០	ព្រះវិហារ
Lang Song (តៃវ៉ាន់)	១៣២.០០០	ព្រះវិហារ
Longday (តៃវ៉ាន់)	៩៨.០០០	កំពង់ធំ ក្រចេះ
Mienlecheng (តៃវ៉ាន់)	២២៥.០០០	កំពង់ធំ ព្រះវិហារ កំពង់ចាម
Samron Wood (ស៊ិង្ហបុរី)	២០០.៥០០	សៀមរាប
Mekong (កម្ពុជា)	១០៨.៥៦០	សៀមរាប
Doncam (កូរ៉េ)	១០៣.៧៥០	ព្រះវិហារ
Camico (ស៊ិង្ហបុរី)	៩៦.៥០០	កំពង់ចាម ក្រចេះ
Sokoclarid (ស៊ិង្ហបុរី)	១៧១.៣០៥	ព្រះវិហារ កោះកុង
Eliund (តៃវ៉ាន់)	ផ្ទៃក្រឡាព្រៃឈើមិនទាន់កំណត់	
Hero (តៃវ៉ាន់)	ផ្ទៃក្រឡាព្រៃឈើមិនទាន់កំណត់	
សរុប	*៦.៥៦៨.០២១*	

ប្រភព : ធនាគារពិភពលោក

តារាងទី ២ : ចំណូលថវិការដ្ឋបានមកពីវិស័យព្រៃឈើ ១៩៩២-១៩៩៦

ឆ្នាំ	ផលិតផលឈើមូល (ពាន់ម៉ែត្រត្រីគុណ/ឆ្នាំ)	ចំណូលពីព្រៃឈើ (លានរៀល)	ជាភាគរយនៃថវិកាជាតិ	ជាភាគរយនៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (GDP)
១៩៩២	៩០០	១.៩៤០	០,៩	០,១
១៩៩៣	១.៥០០	៣.៨០០	១,៣	០,១
១៩៩៤	១.៥០០	៨៦.៩០០	១៤,៦	១,៤
១៩៩៥ (ប៉ាន់ស្មាន)	១.៥០០	៨៥.៩០០	១២,៤	១,២
១៩៩៦ (ប៉ាន់ស្មាន)	១.៥០០	២២.៥០០	២,៨	០,៣

ប្រភព : ធនាគារពិភពលោក (១៩៩៧)

IV.3.2 តំបន់ឆ្នេរ

តំបន់ឆ្នេរកម្ពុជាសំបូរទៅដោយសម្បត្តិធម្មជាតិ ច្រើនប្រភេទ មានព្រៃស្រុក ព្រៃកោងកាង ផ្កាថ្ម ស្មៅសមុទ្រ រ៉ែប្រេងកាត ជលផលនានា ។ល។ បច្ចុប្បន្ន បើធៀបទៅនឹងប្រទេសជិតខាង ធនធានទាំងនេះពុំទាន់រងការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរដោយសារសកម្មភាពរបស់មនុស្សនៅឡើយ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ក៏មានសញ្ញាជាច្រើនបញ្ជាក់ពីការគំរាមកំហែងបំផ្លិចបំផ្លាញធនធានទាំងនោះបណ្តាលមកពីសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្វះផែនការច្បាស់លាស់ និងពុំមានការគិតពិចារណាអំពីនិរន្តរភាពបរិស្ថានរបស់គំរោងទាំងនោះ ។ បញ្ហាដែលចោទចំពោះមុខចំបង ហើយដែលទាមទារឱ្យមានដំណោះស្រាយជាបន្ទាន់នោះគឺ ការកាប់រានព្រៃកោងកាងសំរាប់ធ្វើស្រែបង្គារ និងដុតធ្យូង ការនេសាទក្បែរឆ្នេរហួសហេតុដោយប្រើឧបករណ៍នេសាទហាមឃាត់ ការបំផ្លាញផ្កាថ្ម និងការកាប់ទន្រ្ទានព្រៃនៃទីជំរាលតំបន់ឆ្នេរ ។ ក្រៅពីនេះ តំបន់ឆ្នេរអាចនឹងរងការខូចខាតបរិស្ថាននាពេលអនាគត បណ្តាលមកពីការតាំងទីលំនៅថ្មីៗ ការបំពុលឧស្សាហកម្ម ការពង្រីកដីដាំដំណាំអាជីវកម្មរ៉ែ ។ល។ ប្រសិនណាបើពុំមានការគិតគូរពីបញ្ហាបរិស្ថានឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

ទាំងនេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញនូវភាពចាំបាច់នៃការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ឆ្នេរដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីធានានូវនិរន្តរភាពបរិស្ថាន ។

IV.3.3 ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីបឹងទន្លេសាប

បឹងទន្លេសាបដែលយើងទទួលស្គាល់ថាជា "បេះដូង" របស់ប្រទេសជាតិ មានតំលៃពុំអាចកាត់ថ្លៃបាន ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ ប្រវត្តិសាស្រ្ត បរិស្ថាន និងសង្គមកិច្ច ។ ក្រៅពីផ្តល់ត្រីដ៏ច្រើនលើសលុប បឹងទន្លេសាបផ្តល់នូវទឹកសំរាប់កសិកម្មនិងការប្រើប្រាស់នានា ផ្តល់នូវផ្លូវនាវាចរណ៍ដ៏ប្រសើរព្រមទាំងជាជំរករបស់ពពួកសត្វទឹកគោករាប់រយប្រភេទ ។ លើសពីនេះ បឹងទន្លេសាបផ្តល់នូវសេវាកម្មបរិស្ថានដ៏សំខាន់មួយទៀត គឺជាអាងស្តុកទឹកយ៉ាងធំ មានលទ្ធភាពស្រូបយកទឹកជំនន់ទន្លេមេគង្គកុំឱ្យឡើងឆាប់ពេក និងផ្តល់ទឹកទៅឱ្យទន្លេមេគង្គវិញកុំឱ្យស្រកចុះឆាប់ពេក ដែលជាល័ក្ខខ័ណ្ឌអនុគ្រោះបំផុតសំរាប់ការធ្វើកសិកម្មនៅតំបន់ទំនាបកណ្តាល ។ បទល្មើសនេសាទ ការកាប់ព្រៃលិចទឹកជុំវិញបឹង ការកាប់ព្រៃនៅក្នុងតំបន់ទីជំរាលបឹងទន្លេសាប ការរងកករល្បាប់បណ្តាលឱ្យជំរៅបឹងថយចុះ ការចាប់បំផ្លាញបក្សាបក្សីនិងសត្វព្រៃនានារបស់បឹងទន្លេសាប ។ល។ គឺជាបញ្ហាដែលកំពុងចោទយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។

IV.3.4 ការបំផ្លាញសត្វព្រៃ

កម្ពុជាសំបូរទៅដោយសត្វព្រៃជាច្រើនប្រភេទ ដែលនៅក្នុងនោះប្រភេទមួយចំនួនបានផុតពូជ ឬក៏ពុំអាចរស់បាននៅប្រទេសដទៃទៀត ។ បច្ចុប្បន្នប្រទេសក្នុងតំបន់ភាគច្រើនដែលធ្លាប់បានទទួលបទពិសោធន៍ដ៏ជូរចត់ នៃការបំផ្លាញសត្វព្រៃ បានចាត់វិធានការយ៉ាងតឹងរឹងក្នុងការការពារសត្វទាំងនោះ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ តំរូវការសត្វព្រៃទាំងនោះលើទីផ្សារសំរាប់ធ្វើអាហារពិសេស ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ឬសំរាប់បំរើឧស្សាហកម្មនិសថពុំបានថយចុះឡើយ ។ កត្តាទាំងអស់ខាងលើ

រួមផ្សំនឹងកង្វះខាតការទទួលខុសត្រូវ និងអប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្តន៍ច្បាប់ បានបណ្តាលឱ្យល្បឿននៃការចាប់បំផ្លាញសត្វព្រៃ សំរាប់នាំចេញទៅក្រៅប្រទេសកើនឡើងជាលំដាប់ ។ លើសពីនេះ ភាពទ័លក្រ និងកង្វះខាតចំណេះដឹងបានបង្ខំឱ្យប្រជាពលរដ្ឋនៅតំបន់ជនបទជាច្រើនកន្លែងដឹកជញ្ជូន ចាប់សត្វនានាយកទៅលក់នៅក្រៅប្រទេស ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាក្រពះ ។ ទោះបីជាពុំទាន់មានការស្រាវជ្រាវណាមួយអះអាងពីផលវិបាកដល់បរិស្ថាននៃសកម្មភាពទាំងនេះក្តី ក៏គេអាចទស្សន៍ទាយបានថា អំពើទាំងនេះអាចនឹងផ្តល់គ្រោះថ្នាក់ដល់បរិស្ថានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ បណ្តាលមកពីការបាត់បង់លំនឹងធម្មជាតិ ដូចជាក្នុងករណីបាត់បង់កង្កែបឬពស់ថ្លាន់ ដង្កូវនិងសត្វល្អិតបំផ្លាញដំណាំនានាអាចកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។

ប្រទេសចិនធ្លាប់បានទទួលមេរៀនដ៏អាក្រក់ កាលពីអតីតកាល នៅពេលដែលគេបញ្ជាឱ្យប្រជាជនសំលាប់សត្វចាប ដែលគេគិតថា ជាអ្នកបំផ្លាញស្រូវ តែក្រោយមកដង្កូវបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ហើយក៏បំផ្លាញដើមស្រូវយ៉ាងងាយ ។ កង្វះខាតឆន្ទៈនយោបាយពីអ្នកទទួលខុសត្រូវ ក៏ជាកត្តាអនុគ្រោះដល់ការបាត់បង់សត្វព្រៃដែរ ។ នាពេលចុងក្រោយនេះ សារពត៌មានមួយចំនួនបាននិយាយពី "ការនេសាទត្រីរបស់បរទេសសំរាប់ធ្វើពិសោធ" ឬ "ការលក់ដីទៅក្រៅប្រទេសសំរាប់ធ្វើពិសោធ" ឬ "ការចាប់ត្រីនៅរដូវបិទនេសាទសំរាប់ពិសោធ" ដែលបង្កប់នៅដោយភាពពុំច្បាស់លាស់ និងការមន្ទិលសង្ស័យ ។

V. តើរាជរដ្ឋាភិបាលបានធ្វើអ្វីខ្លះសំរាប់ឆ្លើយតបនឹងការប្រឈមមុខនេះ ?

នៅក្នុងស្ថានភាពដ៏លំបាកនេះ ក្រសួងបរិស្ថានត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយត្រូវរាជរដ្ឋាភិបាលប្រគល់តួនាទីឱ្យគ្រប់គ្រង និងដឹកនាំវិស័យបរិស្ថាននៅទូទាំងប្រទេស ។ ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក្រសួងបរិស្ថានបានចងក្រងច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ដែលបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ពីគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសប្រកបដោយនិរន្តរភាព ការគិតគូរពីបញ្ហាបរិស្ថាននៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តនានា និងពីតួនាទីរបស់សាធារណជននៅក្នុងកិច្ចការពារបរិស្ថាន ។ ការបង្កើតតំបន់ការពារធម្មជាតិ ដែលគ្របដណ្តប់លើផ្ទៃដីប្រមាណ ១៨% នៃផ្ទៃប្រទេសគឺជាជំហានយ៉ាងសំខាន់ក្នុងកិច្ចការពារបរិស្ថាន ។ ក្រសួងបានសហការយ៉ាងទូលាយ ជាមួយអ្នកផ្តល់ជំនួយនានា (សហគមន៍អឺរ៉ុប កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សហប្រជាជាតិ ធនាគារពិភពលោក ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី USAID, DANIDA, IDRC, UNESCO ។ល។) ក្នុងការរៀបចំផែនការបរិស្ថានជាតិ ការបណ្តុះបណ្តាលសមត្ថភាពផ្នែកវាយតំលៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ការតាក់តែងនយោបាយបរិស្ថាន ការរៀបចំបញ្ចូលបឹងទន្លេសាបទៅជាបេតិកភ័ណ្ឌពិភពលោក ការបញ្ចូលការអប់រំបរិស្ថានទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សា ការឃោសនាផ្សព្វផ្សាយបរិស្ថាន ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ។ល។ ក្រៅពីនេះក្រសួងបានចុះហត្ថលេខា និងត្រៀមរៀបចំចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិជាច្រើនទាក់ទងនឹងកិច្ចការពារបរិស្ថាន សំដៅជំរុញការការពារបរិស្ថាន និងអភិរក្សធនធានធម្មជាតិឱ្យបានល្អប្រសើរ ។

ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ក៏នៅមានឧបសគ្គជាច្រើនដែលរារាំងមិនឱ្យកិច្ចការពារបរិស្ថាន ទទួលបានជោគជ័យតាមបំណង ។ ភាពខ្សត់ខ្សោយនៃសមត្ថភាពជំនាញរបស់មន្ត្រីរាជការ កង្វះខាតថវិកា បរិធានច្បាប់បរិស្ថាននានា និងមធ្យោបាយឯទៀត គឺជាបញ្ហាធំៗដែលធ្វើឱ្យមានលំបាកក្នុងការអនុវត្តការកិច្ចការពារបរិស្ថាន ។ ការចូលរួមតិចតួចពីសាធារណជនក្នុងកិច្ចការពារបរិស្ថាន ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងអប្រសិទ្ធភាព ។ល។ នៅតែជាការប្រឈមមុខដ៏លំបាកសំរាប់អ្នកការពារបរិស្ថាន ។ ពិតមែនតែស្ថានភាពបរិស្ថាននៅកម្ពុជាពុំទាន់ធ្លាក់ដល់ការប្រកាសភាពអាសន្នក្តី ក៏និន្នាការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងធនធានបរិស្ថាននានា (ព្រៃឈើ ធនធានជលផល ធនធានទឹក ។ល។) បង្ហាញថា អ្វីដែលអាក្រក់អាចនឹងមកដល់ ប្រសិនណាបើពុំមានវិធានការច្បាស់លាស់និងសមស្របណាមួយ ដើម្បីឆ្លើយតបឱ្យបានទាន់ពេលវេលាទៅនឹងបញ្ហាប្រឈមមុខទាំងនេះ ។ អ្វីដែលគួរចងចាំគឺថាតំលៃនៃការការពារ តែងតែថោកជាងតំលៃនៃការជួសជុលព្យាបាលជានិច្ច (the cost of protection is always lower

than the cost of rehabilitation) ។ ពុំមានការចាំបាច់ ដដែលគេធ្លាប់បានធ្វើហើយនោះទេ តែយើងត្រូវរៀនពីកំហុសណាមួយ ដែលតំរូវឱ្យយើងប្រព្រឹត្តនូវកំហុស ដែលប្រទេស ទាំងនោះ ។

GLOBAL AND NATIONAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS

By Tin Ponlok, Ph.D. in Technical Sciences

In the previous issues :

I The Loss of Fertile Land
II Air Pollution
III. Water Pollution

In this issue :

IV The Loss of Biodiversity
V. Government Response to the Issues

The world's biological diversity plays a very important role in maintaining global ecological balance. It provides raw materials, food, medicines, and a wide range of products and environmental services upon which human existence depends.

Cambodia's biodiversity is rich and extensive. Its tropical forests, coastal ecosystem, the Tonle Sap Great Lake, and flora and fauna are of importance for the country's social and economic development. As the country's economy relies greatly on exploitation of these resources, their rational utilization and sustainable management are critical for ensuring their sustainability.

Today Cambodia's biodiversity is coming under increasing pressure as the economy develops. Deforestation, habitat destruction, increasing illegal and uncontrolled trade of wild flora and fauna, and degradation of the country's major ecosystems due to over-exploitation of their resources are the most critical environmental problems. If no measures are taken, these problems will lead to severe long-term negative socio-economic impacts.

To some extent, the Government recognizes the need to protect the country's biodiversity resources. To date different measures have been taken to respond to this challenge: creation of the Ministry of Environment, establishment of protected areas, adoption of the Law on Environmental Protection and Natural Resources Management, preparation of Cambodia's first National Environmental Action Plan, ratification of some international environmental agreements, implementation of some urgent measures to protect the environment, etc.

However, there exist many constraints against successful implementation of environmental protection programs. Lack of firm commitment, unclear political will and weak technical, financial and managerial capabilities of environmental protection agencies are among the most significant barriers.

Immediate actions to help protect the country's environment should include development of environmental policy, implementation of environmental programs, upgrading of the management capacity, and development of an effective coordination mechanism for all concerned stakeholders.

***

ស្ថានភាពគុណភាពទឹកទន្លេសាបនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងនិន្នាការនាពេលអនាគត

ឌា ស៊ុណា មាស្ទ័រ វិស្វករគីមី

I. សង្ខេប

ទន្លេសាបនិងបឹងទន្លេសាប គឺជាសម្បត្តិធម្មជាតិដ៏សំខាន់របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ព្រោះប្រភពទឹកធម្មជាតិនេះបានផ្តល់នូវអត្ថប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើនដល់ការទ្រទ្រង់ដោយផ្ទាល់នូវជីវិត មនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ និងជីវចំរុះនានា និងដល់ការទ្រទ្រង់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។

ផ្តើមចេញពីការប្រើប្រាស់ដ៏ច្រើនមុខនូវធនធានប្រភពទឹកធម្មជាតិខាងលើនេះ គួបផ្សំនឹងសកម្មភាពមួយចំនួនដូចជាការចាក់ចោលនិងការបញ្ចេញចោលនូវសំណល់រោងចក្រ ទីក្រុង និងទីប្រជុំជន ចូលទៅក្នុងប្រភពទឹកដែលបង្កឱ្យមានការថយចុះនូវគុណភាពប្រភពទឹកខាងលើ ជាហេតុធ្វើឱ្យមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងទៅលើស្ថានភាព និងកំរិតនៃការបំពុលទឹកទន្លេសាប និងការវិវត្តន៍នាពេលអនាគត ។

តែរហូតមកទល់បច្ចុប្បន្ននេះ ពុំទាន់មានស្ថាប័នរដ្ឋឬអង្គការអន្តរជាតិណាមួយធ្វើការសិក្សាឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងមានភាពល្អិតល្អន់ពីការប្រែប្រួលនៃគុណភាពទឹកទន្លេសាបនៅឡើយទេ ។

នៅក្នុងការសិក្សានិងការវាយតំលៃពីកំរិតនៃការបំពុលទឹក ឬពីស្ថានភាពគុណភាពទឹកទន្លេសាបនៅក្នុងអត្ថបទនេះ យើងបានប្រើប្រាស់លទ្ធផលនៃការវិភាគគុណភាពទឹកទន្លេសាបរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧតុនិយមសំរាប់ធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការវាយតំលៃ ។ លទ្ធផលនៃការវិភាគ បានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ទឹកទន្លេសាបបាន ទទួលរងនូវការបំពុលក្នុងកំរិតធ្ងន់ដោយសំណល់ស៊ីអុកស៊ីសែន ដែលធ្វើឱ្យកំរិតរលាយអុកស៊ីសែនរបស់ទឹកទន្លេសាបធ្លាក់ចុះទាបរហូតដល់ ១-២ មីលីក្រាម ក្នុង១លីត្រទឹកនៅរដូវប្រាំង (ខែមិនា និងមេសា) ឯកំរិតនៃការបំពុលដោយសារធាតុចិញ្ចឹម (អាសូត និងផូស្វ័រ) សារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមគីមី និងដោយសមាសធាតុអាស៊ីត គឺស្ថិតក្នុងកំរិតទាបនៅឡើយនាពេលបច្ចុប្បន្ន ប៉ុន្តែវាមាននិន្នាការកើនឡើងជាលំដាប់នៅពេលអនាគតខាងមុខ ។ ចំពោះបញ្ហាបរិមាណកំណកកករ គឺវាមានកំរិតខ្ពស់ខ្លាំងនៅរដូវវស្សាដែលមានប្រមាណពី ២០០- ៦០០ក្រាមក្នុង១ម៉ែត្រគូបទឹក ដែលវាជាមូលហេតុនៃភាពគោករាក់នៃបណ្តាញទន្លេនិងបឹងទន្លេសាប ។

តាមលក្ខណៈធម្មជាតិ ទន្លេសាបមានលទ្ធភាពដ៏ច្រើនក្នុងការស្តារស្ថានភាពបំពុលទឹកដោយលក្ខណៈធម្មជាតិខ្លួនឯង តាមរយៈការហូរចូលនិងហូរចេញនៃទឹកទន្លេ ។ ក៏ប៉ុន្តែ លទ្ធភាពនៃការស្តារនេះ បានថយចុះយ៉ាងខ្លាំងនៅចុងរដូវប្រាំង ពេលដែលទឹកមិនហូរ ហើយដែលនៅក្នុងពេលនោះ កំរិតសមាសធាតុបំពុលកើនលើសពីកំរិតស្តង់ដារគុណភាពទឹកប្រមាណពី ២០-៤០% ហើយដែលអាចនឹងមានការកើនឡើង ទៅមុខជាលំដាប់នាពេលអនាគត ។ នេះគ្រាន់តែជាការសិក្សានិងវិភាគគុណភាពទឹកដែលទាក់ទងទៅនឹងបរិស្ថានជីវិត ដោយមិនទាន់គិតពីគុណភាពទឹកដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាសុខភាពមនុស្ស ពោលគឺពីបរិមាណពពួកលោហៈធ្ងន់ ពពួកក្លរហ្វម ពពួកថ្នាំពុលកសិកម្ម ។ល ។

II. ស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រនិងសារៈប្រយោជន៍នៃទន្លេសាប

ប្រមាណជាបីភាគបួននៃផ្ទៃដីប្រទេសកម្ពុជាលាតសន្ធឹងតាមទំនាបនៃអាងទន្លេមេគង្គដែលមានអាងស្តុកទឹកដ៏ធំគឺបឹងទន្លេសាប ដែលតភ្ជាប់ទៅនឹងទន្លេមេគង្គដោយទន្លេសាប ។ ទន្លេសាបគឺជាច្រកផ្លូវទឹកចេញចូលដ៏សំខាន់នៃបឹងទន្លេសាប ដែលស្ថិតនៅភាគកណ្តាលនៃប្រទេស ហើយមានប្រវែងប្រមាណ ១០០ គីឡូម៉ែត្រតភ្ជាប់ពីភ្នំពេញទៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ ក្រៅពីតភ្ជាប់ទៅនឹងបឹងទន្លេសាប ទន្លេសាបមានដៃសំខាន់ៗចំនួន ៤ គឺ ស្ទឹងបរិបូណ៌ ស្ទឹងជីនិត ស្ទឹងតាំងក្រសាំង និងស្ទឹងសែន ដែលស្ទឹងទាំងនោះបានហូរនាំទឹកដ៏ច្រើនចាក់ចូលទៅក្នុងទន្លេសាប ។

ទន្លេសាប មានរបបទឹកហូរពិសេសខុសពីទន្លេដទៃទៀត ពោលគឺទន្លេសាបមានទិសចរន្តទឹកហូរពីរៈ នៅរដូវវស្សាចាប់ពីពាក់

កណ្តាលខែមិថុនា នៅពេលទឹកទន្លេមេគង្គមានកំពស់កើនឡើង ទឹកទន្លេមេគង្គបានហូរចូលទៅក្នុងបឹងទន្លេសាប តាមរយៈទន្លេ-សាបពីត្បូងទៅជើង ។ នៅចុងរដូវវស្សា នាដើមខែតុលា ពេលដែលកំពស់ទឹកទន្លេមេគង្គថយចុះ ទឹកនៅក្នុងបឹងទន្លេសាបក៏ចាប់ផ្តើមហូរចេញពីបឹង តាមរយៈទន្លេសាបចាក់ចូលមកទន្លេមេគង្គក្រោមនិងទន្លេបាសាក់ពីជើងមកត្បូងវិញ ។ បន្ថែមលើលក្ខណៈទាំងពីរខាងលើទន្លេសាបមានលក្ខណៈពិសេសមួយទៀត គឺភាពនៅនឹងមិនហូរ គឺវាកើតមាននៅពេលដែលកំពស់នៃទឹកបឹងទន្លេសាបនិងទន្លេមេគង្គមានភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ហើយដែលជាទូទៅគឺមាននៅក្នុងចន្លោះដើមខែ មិនា រហូតដល់ចុងខែឧសភា ។ លក្ខណៈទាំងបីនៃទន្លេសាបនេះគឺជាលក្ខណៈធម្មជាតិ ហើយដែលវាមានឥទ្ធិពលមួយចំណែកទៅលើបញ្ហានៃគុណភាពទឹកទន្លេសាបផងដែរ ។

ទន្លេសាបនឹងបឹងទន្លេសាប គឺជាប្រភពធនធានធម្មជាតិមួយដ៏សំខាន់សំរាប់ទ្រទ្រង់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចជាតិ និងសំរាប់ធានាដល់និរន្តរភាពនៃប្រព័ន្ធជីវសាស្ត្រចំរុះក្នុងតំបន់នោះ ។

យោងតាមរបាយការណ៍របស់អង្គការ FAO ប្រចាំនៅកម្ពុជា (១៩៩៥) បានបញ្ជាក់ថាមានប្រជាជនប្រមាណជាង ៣លាននាក់ រស់នៅតាមដងទន្លេសាបនិងជុំវិញបឹងទន្លេសាប ដែលក្នុងនោះប្រជាជនប្រមាណជា ៨០-៩០ ភាគរយបានរស់នៅក្នុងតំបន់ទំនាប និងភូមិលិចទឹក ។ ប្រជាជនទាំងនោះរស់នៅដោយប្រកបរបរកសិកម្ម និងការនេសាទនៅក្នុងតំបន់ទំនាបទាំងនោះ ដូចនេះពួកគេបានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើប្រភពទឹកខាងលើ ។

ទន្លេសាប បឹងទន្លេសាប និងប្រព័ន្ធដៃរបស់វា មានតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការសំរបសំរួលទឹកជំនន់ទន្លេមេគង្គ ព្រោះប្រសិនបើប្រព័ន្ធខាងលើត្រូវគោករាក់ នោះជំនន់នៃទឹកទន្លេមេគង្គអាចនឹងគំរាមកំហែងកាន់តែខ្លាំងមកលើប្រទេសកម្ពុជាយើង ។

ក្រៅពីសារៈប្រយោជន៍ខាងលើ ប្រព័ន្ធទន្លេសាបបានផ្តល់នូវជំរកសំរាប់ការរស់នៅនិងការលូតលាស់របស់ប្រព័ន្ធជីវចំរុះច្រើនប្រភេទនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ លើផ្នែកជលផល ប្រព័ន្ធទន្លេសាបបានផ្តល់នូវផលត្រីដែលចាប់បានគឺមានចំនួនប្រមាណពីរភាគបីនៃផលនេសាទទឹកសរុបនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដូចជានៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ ទន្លេសាបបានផ្តល់ផលត្រីប្រមាណ ៤៩.០០០តោន (តួលេខនាយកដ្ឋានជលផលក្រសួងកសិកម្ម) ។

ប្រព័ន្ធទន្លេសាប បានផ្តល់នូវបរិមាណទឹកដ៏ច្រើនសំរាប់ប្រើប្រាស់ជាទឹកស្អាតនៅតាមខេត្ត ក្រុង និងទីប្រជុំជន ដូចជាការហូបចុក លាងសំអាត និងសំរាប់បំរើដល់ដំណើរការផលិតកម្ម និងសេវាកម្ម ។ ទន្ទឹមនឹងការផ្តល់ទឹកស្អាតសំរាប់ប្រើប្រាស់ ប្រព័ន្ធទន្លេ-សាបក៏ជាអាងសំរាប់ទទួលការចាក់និងការបញ្ចេញចោលនូវសំណល់យ៉ាងច្រើនចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធនោះដែរ ។

ដូចនេះ យើងឃើញថាទន្លេសាបបានផ្តល់នូវសារៈប្រ-យោជន៍យ៉ាងច្រើនដល់សង្គមជាតិយើង ហើយដែលតំរូវការនៃការទាញយកផលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធទន្លេសាប រួមនិងការបញ្ចេញនូវសំណល់ចូលទៅក្នុងទន្លេបានកើនឡើងពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ទៅលើបញ្ហានិរន្តភាពនៃធនធានដែលមាននៅក្នុងទន្លេសាប និងនិរន្តភាពនៃគុណភាពទឹកទន្លេសាបនាពេលអនាគតខាងមុខ ។

III. ស្ថានភាពនៃគុណភាពទឹកទន្លេសាប

បញ្ហាបំពុលទឹកទន្លេ នាពេលបច្ចុប្បន្ន គឺជាបញ្ហាមួយក្នុងចំណោមបញ្ហាបរិស្ថានសំខាន់ៗដទៃទៀត ព្រោះហេតុប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីការបំពុលទឹកទន្លេមិនគ្រាន់តែបង្កឱ្យមានការរងគ្រោះដល់ជីវិត សត្វ រុក្ខជាតិ និង ជីវសាស្ត្រចំរុះដែលអាស្រ័យនឹងប្រភពទឹកទន្លេនោះទេ តែវាអាចប៉ះពាល់ដល់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចថែមទៀតតាមរយៈការថយចុះនូវធនធានធម្មជាតិដែលមាននៅក្នុងប្រ-ភពទឹកទន្លេនោះ ហើយករណីខ្លះគ្រោះថ្នាក់នេះអាចនឹងបន្តឆ្លងពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសដទៃទៀត ដែលស្ថិតក្នុងទំនាបជាមួយគ្នា ។ ម្យ៉ាងប្រសិនបើមានការបំពុលនោះ លទ្ធភាពនៃការស្តារនូវគុណ-ភាពទឹកឱ្យវិលមករកភាពប្រសើរឡើងវិញ គឺមានតិចតួចណាស់ ព្រោះវាត្រូវការចំណាយថវិកាច្រើន និងប្រើប្រាស់នូវពេលវេលាយូរទៀតផង ។

ដូចនេះហើយ បានជាប្រទេសនិមួយៗ តែងតែផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការថែរក្សាគុណភាពទឹកទន្លេ ដោយដាក់ចេញនូវវិធានការមួយចំនួន ដែលនៅក្នុងនោះការងារដ៏ចាំបាច់គឺការតាមដានត្រួតពិនិត្យនូវគុណភាពទឹកទន្លេ ដើម្បីឈានទៅធ្វើការវាយតំលៃពីកំរិតនៃការបំពុលទឹក និងងាយស្រួលក្នុងការកំណត់នូវ

កណ្តាលខែមិថុនា នៅពេលទឹកទន្លេមេគង្គមានកំពស់កើនឡើង ទឹកទន្លេមេគង្គបានហូរចូលទៅក្នុងបឹងទន្លេសាប តាមរយៈទន្លេ-សាបពីត្បូងទៅជើង ។ នៅចុងរដូវវស្សា នាដើមខែតុលា ពេលដែលកំពស់ទឹកទន្លេមេគង្គថយចុះ ទឹកនៅក្នុងបឹងទន្លេសាបក៏ចាប់ផ្តើមហូរចេញពីបឹង តាមរយៈទន្លេសាបចាក់ចូលមកទន្លេមេគង្គក្រោមនិងទន្លេបាសាក់ពីជើងមកត្បូងវិញ ។ បន្ថែមលើលក្ខណៈទាំងពីរខាងលើទន្លេសាបមានលក្ខណៈពិសេសមួយទៀត គឺភាពនៅនឹងមិនហូរ គឺវាកើតមាននៅពេលដែលកំពស់នៃទឹកបឹងទន្លេសាបនិងទន្លេមេគង្គមានភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ហើយដែលជាទូទៅគឺមាននៅក្នុងចន្លោះដើមខែ មិនា រហូតដល់ចុងខែឧសភា ។ លក្ខណៈទាំងបីនៃទន្លេសាបនេះគឺជាលក្ខណៈធម្មជាតិ ហើយដែលវាមានឥទ្ធិពលមួយចំណែកទៅលើបញ្ហានៃគុណភាពទឹកទន្លេសាបផងដែរ ។

ទន្លេសាបនិងបឹងទន្លេសាប គឺជាប្រភពធនធានធម្មជាតិមួយដ៏សំខាន់សំរាប់ទ្រទ្រង់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចជាតិ និងសំរាប់ធានាដល់និរន្តរភាពនៃប្រព័ន្ធជីវសាស្ត្រចំរុះក្នុងតំបន់នោះ ។

យោងតាមរបាយការណ៍របស់អង្គការ FAO ប្រចាំនៅកម្ពុជា (១៩៩៥) បានបញ្ជាក់ថាមានប្រជាជនប្រមាណជាង ៣លាននាក់ រស់នៅតាមដងទន្លេសាបនិងជុំវិញបឹងទន្លេសាប ដែលក្នុងនោះប្រជាជនប្រមាណជា ៨០-៩០ ភាគរយបានរស់នៅក្នុងតំបន់ទំនាប និងភូមិលិចទឹក ។ ប្រជាជនទាំងនោះរស់នៅដោយប្រកបរបរកសិកម្ម និងការនេសាទនៅក្នុងតំបន់ទំនាបទាំងនោះ ដូចនេះពួកគេបានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើប្រភពទឹកខាងលើ ។

ទន្លេសាប បឹងទន្លេសាប និងប្រព័ន្ធដៃរបស់វា មានតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការសំរបសំរួលទឹកជំនន់ទន្លេមេគង្គ ព្រោះប្រសិនបើប្រព័ន្ធខាងលើត្រូវគោករាក់ នោះជំនន់នៃទឹកទន្លេមេគង្គអាចនឹងគំរាមកំហែងកាន់តែខ្លាំងមកលើប្រទេសកម្ពុជាយើង ។

ក្រៅពីសារៈប្រយោជន៍ខាងលើ ប្រព័ន្ធទន្លេសាបបានផ្តល់នូវជំរកសំរាប់ការរស់នៅនិងការលូតលាស់របស់ប្រព័ន្ធជីវចំរុះច្រើនប្រភេទនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ លើផ្នែកជលផល ប្រព័ន្ធទន្លេសាបបានផ្តល់នូវផលត្រីដែលចាប់បានគឺមានចំនួនប្រមាណពីរភាគបីនៃផលនេសាទទឹកសរុបនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដូចជានៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ ទន្លេសាបបានផ្តល់ផលត្រីប្រមាណ ៤៩.០០០តោន (តួលេខនាយកដ្ឋានជលផលក្រសួងកសិកម្ម) ។

ប្រព័ន្ធទន្លេសាប បានផ្តល់នូវបរិមាណទឹកដ៏ច្រើនសំរាប់ប្រើប្រាស់ជាទឹកស្អាតនៅតាមខេត្ត ក្រុង និងទីប្រជុំជន ដូចជាការហូបចុក លាងសំអាត និងសំរាប់បំរើដល់ដំណើរការផលិតកម្ម និងសេវាកម្ម ។ ទន្ទឹមនឹងការផ្តល់ទឹកស្អាតសំរាប់ប្រើប្រាស់ ប្រព័ន្ធទន្លេ-សាបក៏ជាអាងសំរាប់ទទួលការចាក់និងការបញ្ចេញចោលនូវសំណល់យ៉ាងច្រើនចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធនោះដែរ ។

ដូចនេះ យើងឃើញថាទន្លេសាបបានផ្តល់នូវសារៈប្រ-យោជន៍យ៉ាងច្រើនដល់សង្គមជាតិយើង ហើយដែលតំរូវការនៃការទាញយកផលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធទន្លេសាប រួមនិងការបញ្ចេញនូវសំណល់ចូលទៅក្នុងទន្លេបានកើនឡើងពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ទៅលើបញ្ហានិរន្តភាពនៃធនធានដែលមាននៅក្នុងទន្លេសាប និងនិរន្តភាពនៃគុណភាពទឹកទន្លេសាបនាពេលអនាគតខាងមុខ ។

III. **ស្ថានភាពនៃគុណភាពទឹកទន្លេសាប**

បញ្ហាបំពុលទឹកទន្លេ នាពេលបច្ចុប្បន្ន គឺជាបញ្ហាមួយក្នុងចំណោមបញ្ហាបរិស្ថានសំខាន់ៗដទៃទៀត ព្រោះហេតុប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីការបំពុលទឹកទន្លេមិនគ្រាន់តែបង្កឱ្យមានការរងគ្រោះដល់ជីវិត សត្វ រុក្ខជាតិ និង ជីវសាស្ត្រចំរុះដែលអាស្រ័យនឹងប្រភពទឹកទន្លេនោះទេ តែវាអាចប៉ះពាល់ដល់ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចថែមទៀតតាមរយៈការថយចុះនូវធនធានធម្មជាតិដែលមាននៅក្នុងប្រ-ភពទឹកទន្លេនោះ ហើយករណីខ្លះគ្រោះថ្នាក់នេះអាចនឹងបន្តឆ្លងពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសដទៃទៀត ដែលស្ថិតក្នុងទំនាបជាមួយគ្នា ។ម្យ៉ាងប្រសិនបើមានការបំពុលនោះ លទ្ធភាពនៃការស្តារនូវគុណ-ភាពទឹកឱ្យវិលមករកភាពប្រសើរឡើងវិញ គឺមានតិចតួចណាស់ព្រោះវាត្រូវការចំណាយថវិកាច្រើន និងប្រើប្រាស់នូវពេលវេលាយូរទៀតផង ។

ដូចនេះហើយ បានជាប្រទេសនិមួយៗ តែងតែផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការថែរក្សាគុណភាពទឹកទន្លេ ដោយដាក់ចេញនូវវិធានការមួយចំនួន ដែលនៅក្នុងនោះការងារដ៏ចាំបាច់គឺការតាមដានត្រួតពិនិត្យនូវគុណភាពទឹកទន្លេ ដើម្បីឈានទៅធ្វើការវាយតំលៃពីកំរិតនៃការបំពុលទឹក និងងាយស្រួលក្នុងការកំណត់នូវ

លំនៅស្ថាននិងរោងចក្រនិងមួយផ្នែកតូចជាសំណល់ក្នុងធម្មជាតិ ដូចជា ខ្មោចសត្វ កំទេចរលួយនៃរុក្ខជាតិ ។ល ។

ការធ្លាក់ចុះនៃកំរិតអុកស៊ីសែនរលាយ គឺមានភាពខ្លាំងក្នុងចន្លោះពេល ៥ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីមានការចាក់នូវសារធាតុកខ្វក់ ឬសារធាតុបំពុល ព្រោះក្នុងចន្លោះពេលនោះសារធាតុទាំងនោះត្រូវទទួលរងនូវអុកស៊ីតកម្មបំបែកខ្លួនវា ក្រោមអំពើនៃបាក់តេរី និងគីមី ។ បន្ទាប់ពីថ្ងៃទី ៥ កំរិតតំរូវការអុកស៊ីសែន សំរាប់ធ្វើអុកស៊ីតកម្មត្រូវថយចុះ ពេលនោះហើយដែលទឹកទន្លេមានលទ្ធភាពអាចស្តារនូវគុណភាពតាមលក្ខណៈធម្មជាតិ ដូចជាស្ទើសំយោគ ការរលាយអុកស៊ីសែនពីខ្យល់ចូលទៅទឹក ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើសារធាតុកខ្វក់ត្រូវបានបន្ថែមជារៀងរាល់ថ្ងៃ និងមានចំនួនច្រើននោះ លទ្ធភាពនៃការស្តារដោយធម្មជាតិ គឺមិនអាចធានាបានឡើយ ។

យោងទៅតាមលទ្ធផលនៃការវិភាគគុណភាពទឹកទន្លេ ដែលធ្វើដោយអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រនិងឧតុនិយម ដែលបង្ហាញនៅលើ ក្រាហ្វិកទី១ យើងឃើញថាកំរិតអុកស៊ីសែនរលាយ DO នៅក្នុងទឹកទន្លេសាបមានការប្រែប្រួលចុះឡើងខ្លាំងនៅតាម

ក្រាហ្វិកទី ១: កំរិតរលាយអុកស៊ីសែនក្នុងទឹកទន្លេ

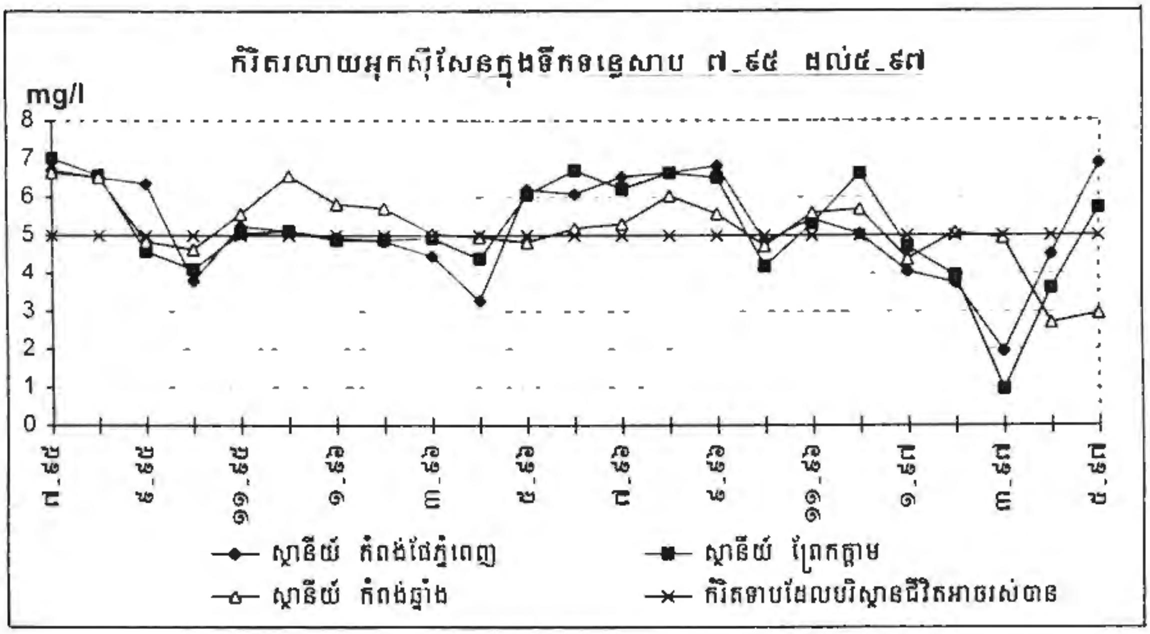

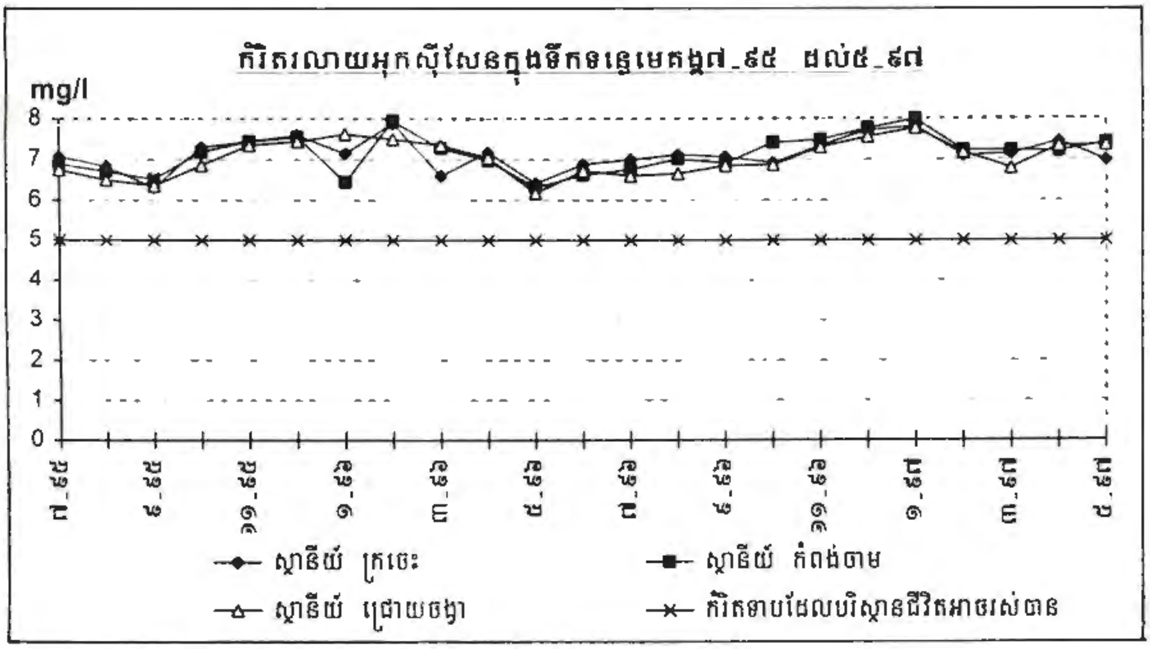

ប្រភព : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧតុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

ពេលវេលា បើប្រៀបធៀបនឹង DO ក្នុងទឹកទន្លេមេគង្គ ។ ហេតុការណ៍នេះគឺ ដោយសារទន្លេសាប មានលក្ខណៈពិសេសបីគឺ ហូរចេញ ហូរចូល និងមិនហូរ ដែលការប្រែប្រួលពីដំណាក់កាលមួយទៅដំណាក់កាលមួយធ្វើឱ្យកំរិតអុកស៊ីសែនរលាយរបស់ទន្លេសាប(DO) អាចចុះឡើងយ៉ាងខ្លាំង ។

- នៅចន្លោះរដូវវស្សា ពីខែ ៦ ដល់ខែ ៩ DO របស់ទឹកទន្លេសាបគឺមានកំរិតប្រហាក់ប្រហែល DO ទឹកទន្លេមេគង្គ(5÷7mg/L) ព្រោះពេលនោះទន្លេសាបបានទទួលនូវការហូរចាក់នៃជំនន់ពីទឹកទន្លេមេគង្គ ហើយក្នុងពេលនោះដែរ ការហូរចាក់នេះក៏បានធ្វើឱ្យកំរិតពង្រាវសារធាតុកខ្វក់ដែលចាក់ចូលទន្លេសាបមានកំរិតខ្ពស់ ។

- នៅក្នុងខែ១០ DO ក្នុងទឹកទន្លេសាបមានការធ្លាក់ រួចបានចាប់ផ្តើមឡើងបន្តិចម្តងៗទៅខែបន្ទាប់ នេះគឺដោយសារនៅក្នុងពេលនោះ ទឹកទន្លេសាបឈប់ទទួលការហូរចាក់ពីទឹកទន្លេមេគង្គ ហើយក្នុងអំឡុងពេលនោះទឹកមិនហូរក្នុងរយៈពេលខ្លី ធ្វើឱ្យកំរិតពង្រាវសំណល់ត្រូវការស៊ីអុកស៊ីសែនដែលត្រូវគេចាក់ចូលក្នុងទឹកទន្លេមានកំរិតទាប ជាហេតុនាំឱ្យអុកស៊ីសែនក្នុងទឹកទន្លេសាបមានការបាត់បង់ច្រើន ។

- ចាប់ពីខែ ១១ រហូតដល់ខែ ២ DO របស់ទឹកទន្លេសាបមានការកើនឡើងវិញលើសពីកំរិតស្តង់ដារ (5mg/L) នេះដោយសារក្នុងចន្លោះពេលនោះចរន្តទឹកដែលហូរចេញពីទន្លេមានសភាពខ្លាំងធ្វើឱ្យកំរិតពង្រាវសំណល់ត្រូវការអុកស៊ីសែនមានតំលៃខ្ពស់ ជាហេតុនាំឱ្យការបាត់បង់អុកស៊ីសែនសំរាប់សំអាតសំណល់ទាំងនោះមានតិចតួច ។

- នៅក្នុងចន្លោះខែ កុម្ភៈទៅខែមេសា DO ទឹកទន្លេសាប មានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះក្នុងចន្លោះពេលនេះទឹកទន្លេចាប់ផ្តើមនឹងហើយបរិមាណទឹកទន្លេក៏ថយចុះ ជាហេតុធ្វើឱ្យកំរិតពង្រាវសំណល់មានតំលៃទាប ម្យ៉ាងកត្តាអាកាសធាតុក៏ក្តៅ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យបរិមាណអុកស៊ីសែនក្នុងទឹកទន្លេត្រូវធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ។ នៅក្នុងចន្លោះពេលនេះហើយ ដែលទន្លេសាបអាចនឹងទទួលរងនូវការបំពុលយ៉ាងខ្លាំងដោយសំណល់ត្រូវការអុកស៊ីសែន ។

<u>សន្និដ្ឋាន</u> ៖ កំរិតរលាយអុកស៊ីសែននៅក្នុងទឹកបឹងទន្លេសាប គឺមានប្រមាណជា៣០% ដែលពុំឆ្លើយតបទៅនឹងកំរិតទាប(DO=5mg/L) ដែលបរិស្ថានជីវិតអាចរស់បាន ហើយកំរិតរលាយរបស់អុកស៊ីសែនបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងចាប់ពីខែមករា ១៩៩៧ ដល់ឧសភា ១៩៩៧ (ក្រាហ្វិកទី១) ដែលបញ្ជាក់ពីបរិមាណសំណល់ស៊ីអុកស៊ីសែន ត្រូវបានគេចាក់ចូលយ៉ាងច្រើនទៅក្នុងទន្លេសាប ហើយនិន្នាការនេះនឹងឈានទៅរកសភាពធ្ងន់ធ្ងរនាពេលអនាគត ប្រសិនបើពុំមានវិធានការណាមួយត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្តទេនោះ ។

- **បរិមាណសារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមបែបគីមីក្នុងទឹកទន្លេសាប**

បច្ចុប្បន្ន មានសារធាតុសរីរាង្គជាងមួយសែនប្រភេទនៅលើផែនដី ដែលសារធាតុសរីរាង្គទាំងនោះ អាចទទួលរងការបំបែកនៅក្នុងធម្មជាតិ ឬមិនទទួលរងការបំបែក ។ សារធាតុសរីរាង្គដែលទទួលរងការបំបែក អាចធ្វើតាមលក្ខណៈពីរយ៉ាង :

-ទទួលរងការបំបែកក្រោមអំពើនៃពពួកបាក់តេរីដោយត្រូវការអុកស៊ីសែនជាជំនួយក្នុងការបំបែក ។

- ទទួលរងការបំបែកក្រោមលក្ខ័ខណ្ឌគីមី តែក៏ត្រូវការអុកស៊ីសែនជាជំនួយក្នុងការបំបែកដែរ ។

សារធាតុសរីរាង្គដែលបំបែកក្រោមលក្ខ័ខណ្ឌគីមី (ដែលមានកាតាលីករចូលរួម) គេហៅថាសារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមបែបគីមី ។ វាគឺជាប៉ារ៉ាម៉ែត្រមួយដ៏សំខាន់ដែលគេប្រើប្រាស់ សំរាប់វាយតំលៃគុណភាពទឹកឬពីកំរិតបំពុលទឹកដែលបង្កដោយពពួកសារធាតុសរីរាង្គ ឬអាចនិយាយថា តើទឹកនោះត្រូវការអុកស៊ីសែនចំនួនប៉ុន្មានសំរាប់យកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការបំបែកសារធាតុសរីរាង្គ ដែលមាននៅក្នុងទឹកនោះតាមបែបគីមី ? ជាទូទៅ គេតាងវាដោយអក្សរ COD(Chemical Oxygen Demand) ។

កំរិត COD ក្នុងទឹកទន្លេដែលបរិស្ថានជីវិតអាចរស់នៅបានតិចជាង 5mg/l ទឹក មាន ន័យថា ប្រសិនបើ COD ប្រភពទឹកទន្លេណាមួយមានតំលៃធំជាង 5mg/l នោះលក្ខ័ខណ្ឌជីវិតនៃជីវសាស្ត្រចំរុះនឹងប្រែប្រួល ដែលអាចឈានទៅរកគ្រោះថ្នាក់ ។

យោងទៅតាមលទ្ធផលនៃការវិភាគគុណភាពទឹកទន្លេសាបដែលមានតាងលើក្រាហ្វិចទី២ យើងឃើញថា :

- COD ទឹកទន្លេសាប មានកំរិតខ្ពស់ជាង COD ក្នុងទឹកទន្លេមេគង្គ ដោយសារសកម្មភាពឧស្សាហកម្ម សិប្បកម្ម និងអាជីវកម្មមានច្រើនទៅតាមដងទន្លេសាប ។

- នៅរដូវប្រាំង ក្នុងចន្លោះខែកុម្ភៈ និងខែឧសភា បរិមាណ COD

ក្រាហ្វិកទី ២: បរិមាណសារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមបែបគីមីក្នុងទឹកទន្លេ

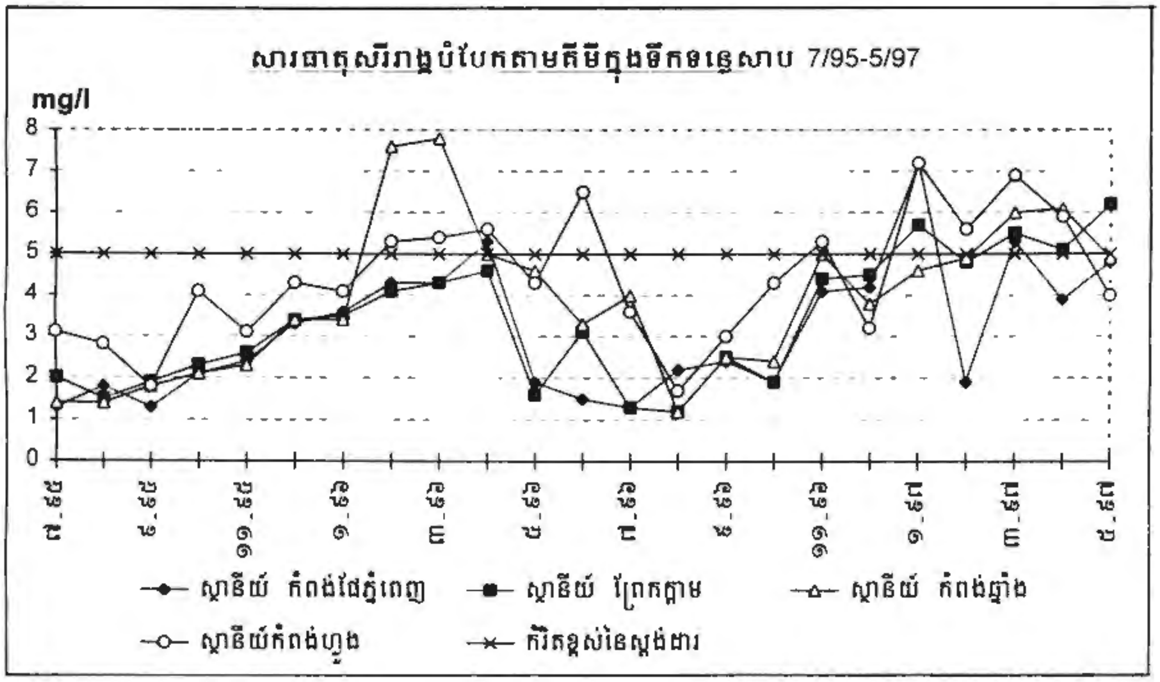

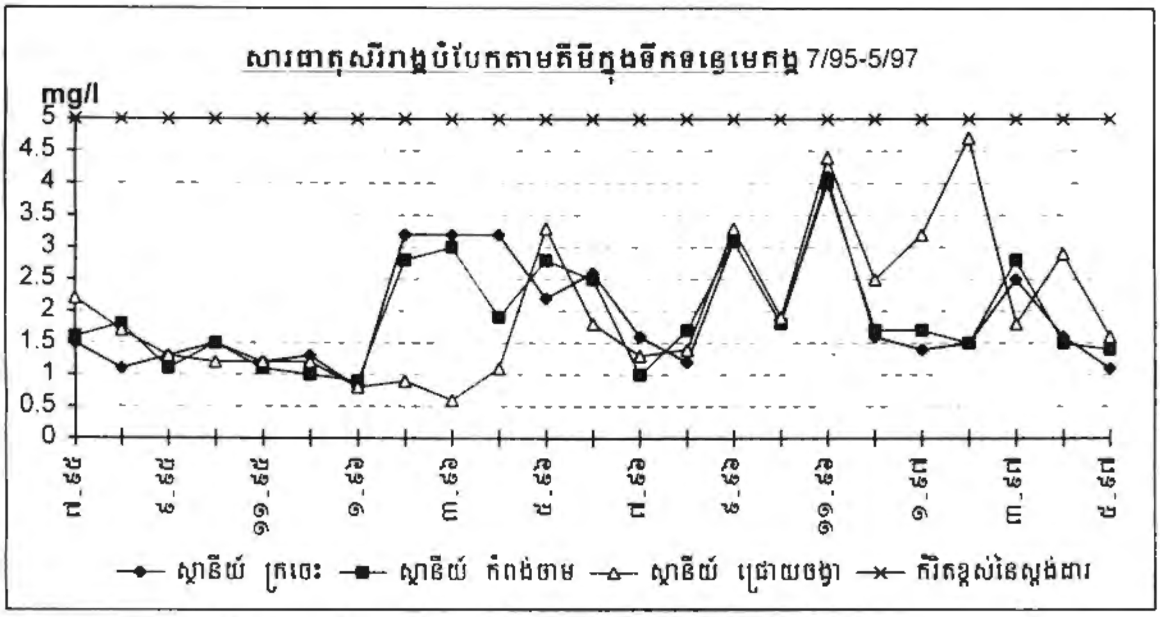

ប្រភព : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧត្តុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

ក្នុងទឹកទន្លេសាបមានការកើនលើសពីកំរិតខ្ពស់នៃស្តង់ដារ (5mg/l ទឹក) ដែលបញ្ជាក់ថា មានការចាក់ចូលយ៉ាងច្រើននៅសារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមគីមីចូលទៅក្នុងទន្លេសាប ។

- COD ទឹកទន្លេសាប មាននិន្នាការកើនឡើងជាលំដាប់ ។

<u>សន្និដ្ឋាន</u>: បរិមាណសារធាតុសរីរាង្គបំបែកគីមី នៅក្នុងទឹកទន្លេសាបច្រើនកើនឡើងខ្ពស់នៅរដូវប្រាំង នៅពេលបរិមាណទឹកទន្លេសាបមានចំនួនតិច និងមិនហូរ ។ ហើយបរិមាណ COD បានកើនឡើងជាលំដាប់ពី ១ ឆ្នាំ ទៅ១ឆ្នាំ ដែលបញ្ជាក់ឱ្យឃើញនូវបរិមាណសំណល់ សរីរាង្គបំបែកតាមបែបគីមី ដែលចាក់ចូលទៅក្នុងទន្លេសាបកាន់តែ មានចំនួនកើនឡើងជាលំដាប់ ហើយដែលចំនួននេះបានកើនឡើងខ្លាំងនៅដើមឆ្នាំ១៩៩៧ ។ ដូចនេះ ប្រសិនបើយើងមិនមានវិធានការណាឱ្យបានច្បាស់លាស់ទេនោះ ការបំពុលទឹកទន្លេសាបដោយសារធាតុសរីរាង្គបំបែកតាមបែបគីមីអាចនឹងឈានទៅដល់សភាពធ្ងន់ធ្ងរនាពេលអនាគត ។

- **កំរិតអាស៊ីតក្នុងទឹកទន្លេសាប**

កំរិតអាស៊ីត (pH)គឺជាប៉ារ៉ាម៉ែត្រមួយសំខាន់ ដោយវាមានឥទ្ធិពលទៅលើលក្ខខណ្ឌជីវិតរស់នៅរបស់ជីវសាស្ត្រចំរុះនៅក្នុងទឹក និងមានឥទ្ធិពលទៅលើប្រតិកម្មគីមីមួយចំនួននៅក្នុងទឹក ។ ជាទូទៅ សំរាប់ទឹកទន្លេដែលមានគុណភាពល្អក្នុងការទ្រទ្រង់ជីវិត គឺត្រូវ មានកំរិតអាស៊ីត pH = 6,5 ÷ 8,5 ។

ការប្រែប្រួលនៃកំរិតអាស៊ីតនៅក្នុងទឹកទន្លេ គឺវាអាស្រ័យទៅនឹងកត្តាធម្មជាតិនិងសកម្មភាពមនុស្ស ។ ទាក់ទងទៅនឹងកត្តាធម្មជាតិ កំរិតអាស៊ីតអាចប្រែប្រួលដោយសារបញ្ហាទឹកភ្លៀងជូរ និងការបំបែកពពួកអាស៊ីតរ៉ែដែលមាននៅក្នុងដី រីឯសកម្មភាពមនុស្ស គឺការបញ្ចេញនូវសំណល់ពីការផលិតនៅតាមរោងចក្រ ឬសិប្បកម្ម នេះគឺជាកត្តាដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងកត្តាធម្មជាតិ ។

យោងទៅតាមលទ្ធផលនៃការវិភាគ ដូចដែលមានតាងក្នុងក្រាហ្វិកទី ៣ បានបង្ហាញថាកំរិតអាស៊ីតទាំងនៅក្នុងទឹកទន្លេ-សាបនិងទន្លេមេគង្គ គឺស្ថិតក្នុងកំរិតល្អប្រសើរក្នុងចន្លោះ ៦.៥ ÷ ៨.៥ ដែលបញ្ជាក់ទឹកទន្លេសាបពុំទាន់មានការទទួលរងនូវការបំពុល

<u>ក្រាហ្វិកទី ៣:</u> កំរិតអាស៊ីតនៅក្នុងទឹកទន្លេ

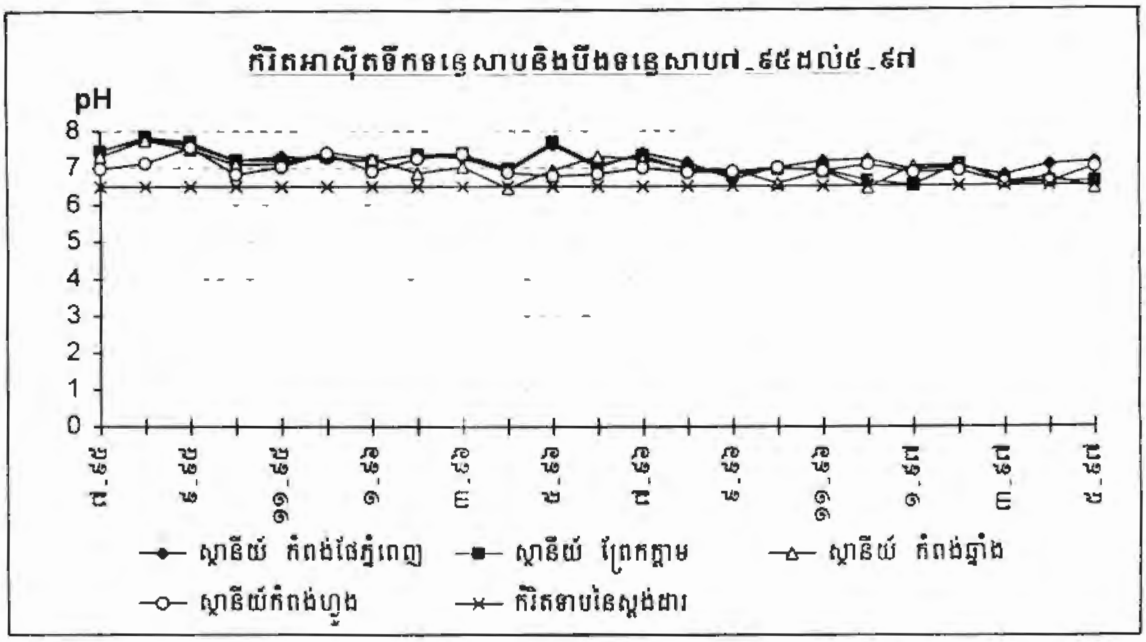

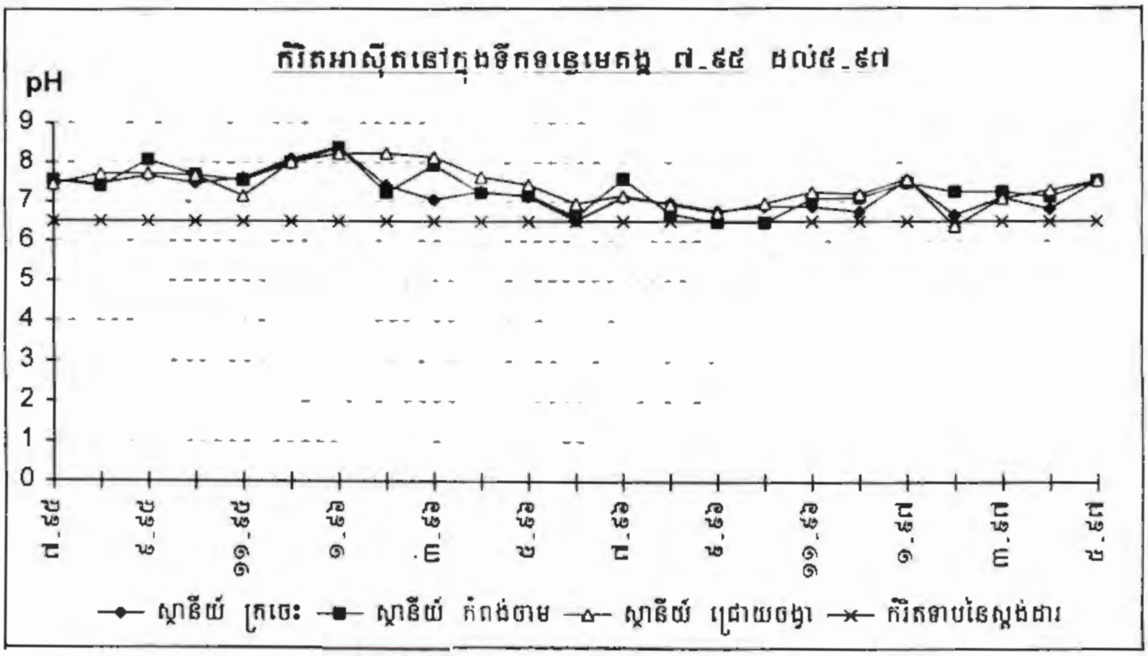

<u>ប្រភព</u> : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧត្តុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

ដោយអាស៊ីតទឹកភ្លៀងឬការបំបែកនៃអាស៊ីតឡើយ ។ ក៏ប៉ុន្តែ តាមរយៈតំនូសតាងក្រាហ្វិក យើងសង្កេតឃើញកំរិត pH ទឹកទន្លេសាបមាននិន្នាការថយចុះបន្តិចម្តងៗ គឺពីចន្លោះ ៧ ÷ ៨ មកនៅចន្លោះ ៦.៥ ÷ ៧ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

- **បរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកទន្លេសាប** (TSS)

ភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកទន្លេ រួមមានកំទេចកំទី ខ្សាច់ ដីឥដ្ឋ ល្បាប់ ។ ល ។ ដែលអណ្តែតក្រោមអំពើនៃចរន្តទឹកហូរ និងអាចរងជាកករបាននៅពេលចរន្តទឹកចុះខ្សោយ ឬពុំមានចលនា ។ ភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកអាចបង្កនូវផលប៉ះពាល់ដល់ប្រភពទឹក ដោយបង្កនូវភាពគោករាក់ និងផលប៉ះពាល់បន្ទាប់បន្សំ គឺរំខានដល់ការទាញយកមកប្រើប្រាស់និងដល់ការរស់នៅនៃជីវសាស្ត្រផងដែរ ។

ការកើតឡើងនូវភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹក គឺបណ្តាលមកពីការហូរច្រោះដីពីតំបន់ខ្ពង់រាបនិងទំនាបជុំវិញប្រភពទឹក រួមនិងការហូរជ្រាបលើផ្ទៃតំបន់ ហូរដីតំហុកនៃទឹក ដែលធ្វើឱ្យមានការហូរបាក់ដាច់ច្រាំងទន្លេ ស្ទឹង ព្រែក ។ ល ។

យោងតាមលទ្ធផលនៃការវិភាគ ដែលមានតាងក្នុង

<u>ក្រាហ្វិកទី ៤:</u> បរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកទន្លេ

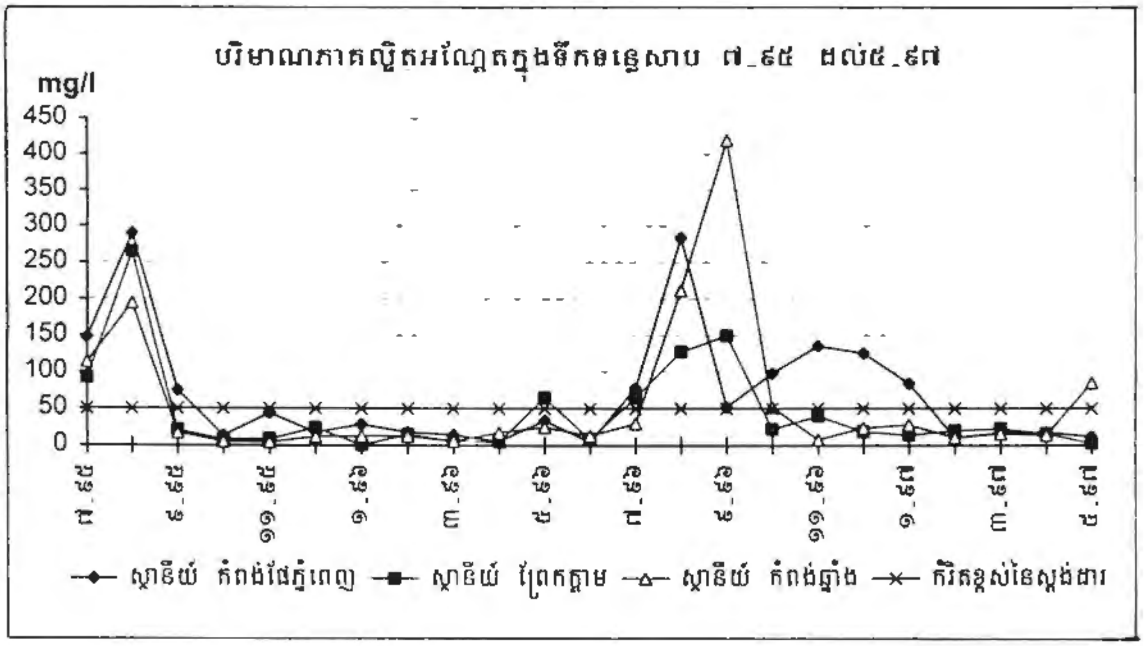

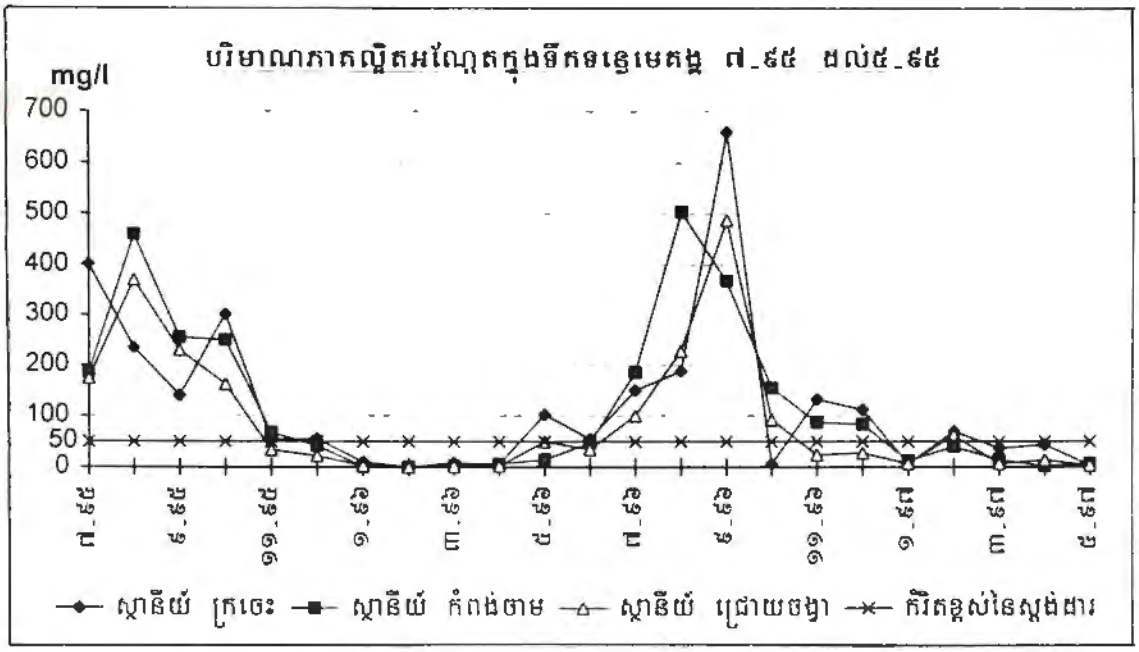

<u>ប្រភព</u> : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧតុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

ក្រាហ្វិកទី ៤ បានបង្ហាញថា : ទាំងទឹកទន្លេសាប និងទន្លេមេគង្គមានបរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកខ្ពស់នៅរដូវវស្សាក្នុងចន្លោះពីខែ៧ដល់ខែ១០ហើយកំរិតដែលខ្ពស់ខ្លាំងគឺទន្លេមេគង្គ(300÷600mg/L) ឯទន្លេសាបគឺចន្លោះពី ១០០ ÷ ៤០០ mg/L ។ បរិមាណដ៏ច្រើនបែបនេះ បានបង្ហាញថាជំនន់នៃទឹកទន្លេមេគង្គបានហូរនាំល្បាប់ភក់រាប់លានតោនយកទៅចាក់នៅក្នុងបឹងទន្លេ ក្នុងមួយឆ្នាំៗ។ បរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកទន្លេសាប មានកំរិតទាបជាងកំរិតខ្ពស់នៃស្តង់ដារ TSS=50mg/L ចាប់ពីខែ១០ រហូតដល់ខែ ៥ ។

តាមក្រាហ្វិកទី៥ បានបង្ហាញថាបរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកបឹងទន្លេសាបមានកំរិតខ្ពស់នៅចុងរដូវប្រាំង ចន្លោះខែ៣ ដល់ខែ ៥ (50 ÷ 450mg/L) គឺនៅពេលទឹកបឹងមានសភាពកាន់តែរាក់ ។ ការកើនខ្ពស់នៃភាគល្អិតអណ្តែតនេះគឺដោយសារការនេសាទ និងការធ្វើនាវាចរណ៍នៅក្នុងបឹង ។ ចំពោះរដូវវស្សាក្នុងចន្លោះខែ ៧ ដល់ខែ៩ ទឹកបឹងមាន TSS : ប្រមាណ ៣០-១០០ mg/L ដែលទាបជាងបរិមាណក្នុងទឹកទន្លេសាប នេះដោយសារភាពកករបានរងធ្លាក់ចុះ នៅពេលដែលទឹកទន្លេសាបហូរចូលមកដល់ផ្ទៃបឹង ហើយវាបានបន្ថយនូវល្បឿន ។

<u>សន្និដ្ឋាន</u> : ជំនន់នៃទន្លេមេគង្គបានហូរនាំភាគល្អិតរងកកររាប់លានតោនយកទៅចាក់ក្នុងបឹងទន្លេសាប និងទន្លេសាប ដែលនេះគឺជាការគំរាមកំហែងមួយដ៏ខ្លាំងដល់បរិស្ថានបឹងទន្លេសាប ពោលគឺភាពគោករាក់របស់បឹងបានកើនឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំ ហើយដែលបញ្ហានេះគឺមិនមានការស្តារដោយលក្ខណៈធម្មជាតិរបស់បឹងឬទន្លេ ដូចករណីបញ្ហាការបំពុលបានទេ ។ ការបំពុលនានារបស់ទន្លេសាបនឹងបឹងអាចបន្ធូរបានតាមការហូរចេញនិងហូរចូលនៃទឹក តែភាពកករគឺគ្មានលក្ខណៈនេះឡើយ។ ដូចនេះប្រសិនបើ គ្មានវិធានការណាមួយក្នុងការស្តារនូវល្បាប់ភក់ទេ នៅអនាគតបឹងទន្លេសាប នឹងជួបនូវបញ្ហាគោករាក់កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថានជីវិតក្នុងបឹងទៀតផង ។

<u>ក្រាហ្វិកទី ៥:</u> បរិមាណភាគល្អិតអណ្តែតក្នុងទឹកបឹងទន្លេសាប

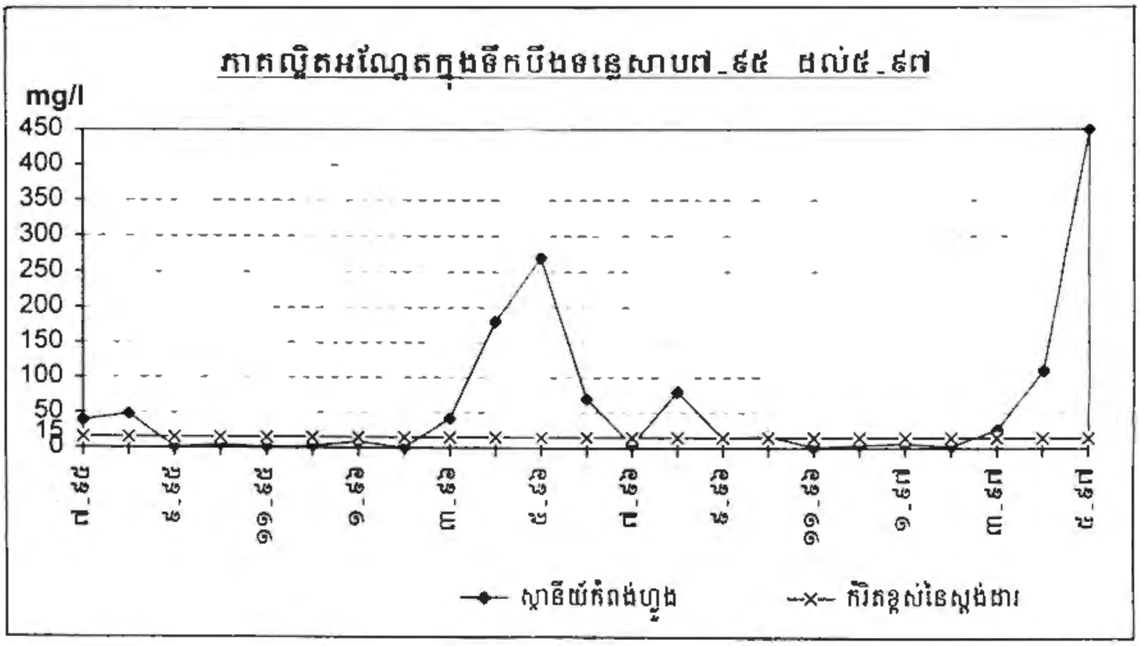

<u>ប្រភព</u> : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧតុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

- **បរិមាណអាសូតសរុបក្នុងទឹកទន្លេសាប**

បរិមាណអាសូតសរុប គឺជាផលបូកសមាសធាតុនីត្រាត នីទ្រីត និងអាម៉ូញាក់ ដែលគេគិតជាអាសូត ។ បរិមាណអាសូតសរុប គឺជាប៉ារ៉ាម៉ែត្រមួយសំរាប់ប៉ាន់ប្រមាណពីភាពប្រែប្រួលនៃសារធាតុចិញ្ចឹមនៅក្នុងទឹក ។ ប្រភពទឹកមួយដែលមានសារធាតុចិញ្ចឹមច្រើនលើសពីសេចក្តីត្រូវការសំរាប់ជាចំណីរបស់ជីវសាស្ត្រ នៅក្នុងទឹកនោះ សារធាតុចិញ្ចឹម (Nutrients) ដែលលើសនឹងធ្វើឱ្យប្រភពទឹកនោះកើតឡើងនូវពពួកស្លែ សារាយ និងកំទេចមមោក ដែលធ្វើឱ្យទឹកមានក្លិនស្អុយ (ធុំព្រាំ) ហើយនឹងនាំឱ្យកំរិតអុកស៊ីសែនថយចុះ ។ បញ្ហានេះគឺច្រើនកើតមាននៅតាមបឹងនិងអាងស្តុកធំៗ ។ តែយើងលើកករណីនេះមក សំរាប់ពិនិត្យពីគុណភាពទឹកទន្លេសាប ព្រោះទន្លេសាបនៅចុងរដូវប្រាំង វាមិនហូរ ហើយមានលក្ខណៈដូចជាបឹង និងដើម្បីពិនិត្យមើលផងដែរពីគុណភាពទឹកបឹងទន្លេសាប ។

ប្រភពបញ្ចេញសមាសធាតុអាសូត រួមមានសំណល់លំនៅស្ថាន សំណល់រោងចក្រ ការហូរច្រោះពីតំបន់កសិកម្ម ការចិញ្ចឹមសត្វ ។ល ។

ក្រាហ្វិកទី ៦: បរិមាណអាសូតសរុបនៅក្នុងទឹកទន្លេ

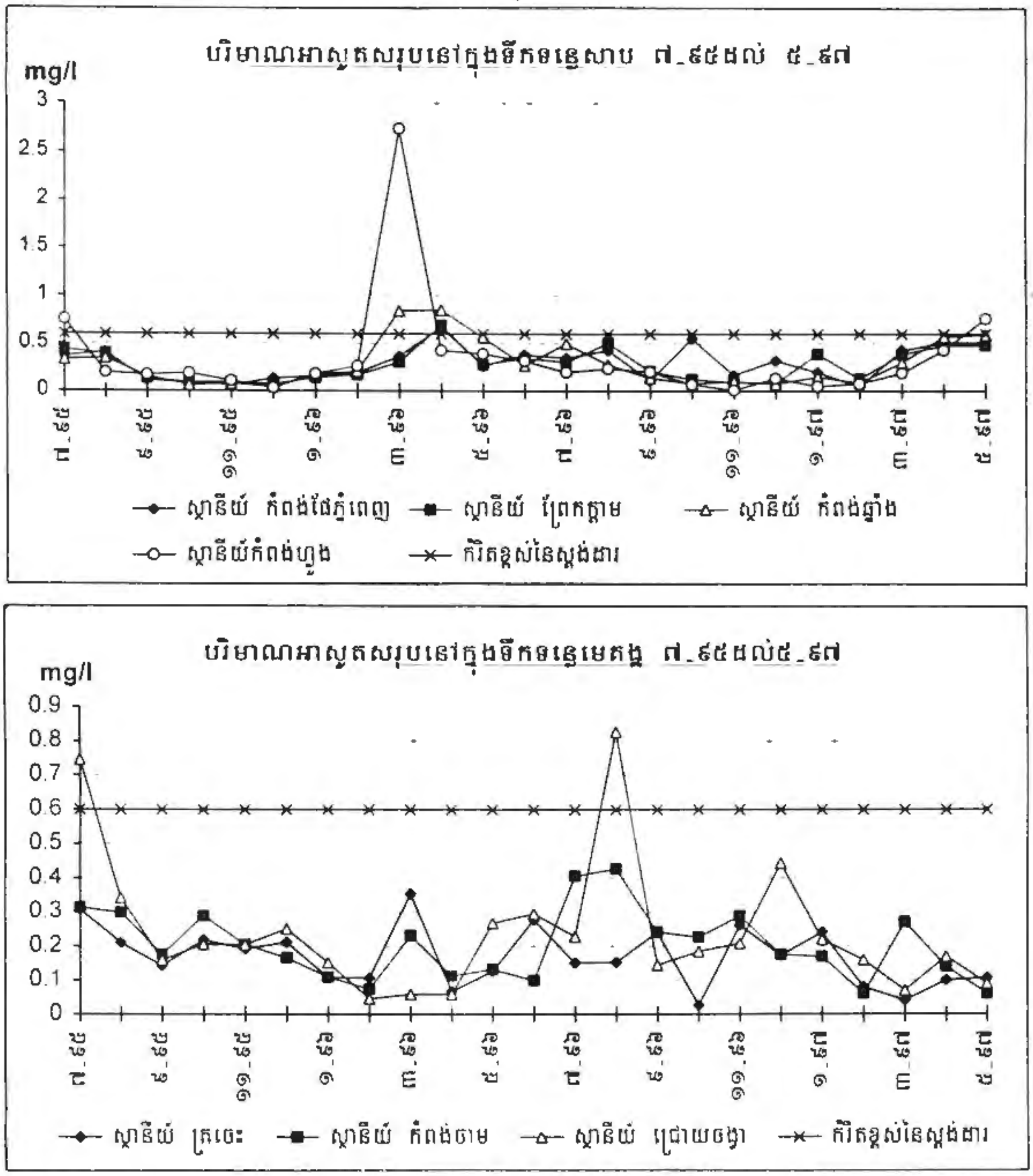

ប្រភព : ការិយាល័យពិសោធន៍ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានធារាសាស្ត្រ និងឧត្តុនិយម ក្រសួងកសិកម្ម

ការរៀបចំបង្កើតមណ្ឌលជីវៈបំរុង

ឌុច ចោមឆាំ បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រមច្ឆករណេស

I. សេចក្តីផ្តើម

ការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើបឹងទន្លេសាប យោងទៅលើកត្តាពីរគឺ :

ទីមួយ : បឹងទន្លេសាបគឺជាប្រភពធនធានសំបូរបែបមាន ដី ទឹក ព្រៃលិចទឹក ជាពិសេសគឺត្រី ដែលអាចទ្រទ្រង់ជីវភាពប្រជាជនបានរហូតដល់បួនលាននាក់ ។ សម្បត្តិធម្មជាតិបឹងទន្លេសាបមិនត្រឹមតែមានតំលៃចំពោះតែជាតិខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ តែក៏មានសារៈសំខាន់ដល់អន្តរជាតិទាំងមូល ដោយសាររបស់ដែលយើងមានជារបស់កំរនៅលើផែនដីយើងនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បឹងទន្លេសាបគឺជាផ្នែកមួយនៃបេតិកភ័ណ្ឌអង្គរវត្ត ហើយក៏ជាតំណាងឱ្យទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីខ្មែរយើងដែរ ។

ទីពីរ : បឹងទន្លេសាបកំពុងតែទទួលរងនូវការគំរាមកំហែងដែលយើងបានសំគាល់ឃើញដូចខាងក្រោមនេះ :

- ការបាត់បង់ជីវៈចំរុះ មានព្រៃលិចទឹក ត្រី និងបក្សីទឹក .....
- ការរីងរាក់ជាបណ្តើរៗ ដោយសារកំណើនល្បាប់
- ការធ្វើឱ្យគុណភាពទឹកចុះថយ ដោយសារកង្វះអនាម័យ និងខ្វះការគ្រប់គ្រងសំណល់ ។
- កំណើនប្រជាជន
- គំរោងសាងសង់វារីអគ្គិសនីនៅតាមដងទន្លេមេគង្គ
- ការបន្តកាប់ព្រៃឈើនៅក្នុងតំបន់ទីជំរាលជុំវិញបឹងទន្លេសាប ។

កត្តាទាំងពីរខាងលើនេះហើយដែលជំរុញឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលយកចិត្តទុកដាក់ ហើយបានកំណត់អាទិភាពការពារនិងអភិវឌ្ឍបឹងទន្លេសាបដោយនិរន្តរភាព ។ ថ្វីត្បិតតែបឹងទន្លេសាបបានកំណត់ក្នុងព្រះរាជក្រឹត្យថាជាតំបន់ប្រើប្រាស់ច្រើនយ៉ាងរួចហើយក៏ដោយ ក៏ការគ្រប់គ្រងហាក់ដូចជាពុំមានអ្វីប្លែកខុសពីមុនឡើយ ដោយសារកង្វះថវិកានិងធនធានមនុស្ស ។ ដូច្នេះការឈានទៅរកការគ្រប់គ្រងតាមរយៈការបង្កើតមណ្ឌលជីវៈបំរុង សង្ឃឹមថានឹងអាចកែលំអបានប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង ការអនុវត្តន៍ច្បាប់ និង **ការចូលរួមរបស់ប្រជាជន** កាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពឡើង **ដោយ**សហការជាមួយបណ្តាញមណ្ឌលជីវៈបំរុងអន្តរជាតិ និងអ្នកផ្តល់ជំនួយនានា ។

II. គោលការណ៍នៃមណ្ឌលជីវៈបំរុង

មណ្ឌលជីវៈបំរុង គឺជាប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីដីគោក ទឹក ឬសមុទ្រ ដែលបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរ ជាតិក្នុងក្របខ័ណ្ឌ កម្មវិធីមនុស្សនិងមណ្ឌលជីវៈរបស់យូណេស្កូ ។ មណ្ឌលជីវៈបំរុងបំពេញនូវតួនាទីបីយ៉ាងគឺ : អភិរក្សនូវពូជនិងប្រភេទសត្វ ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនិងសណ្ឋានដី ទ្រទ្រង់នូវការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមដោយនិរន្តរភាពនិងទ្រទ្រង់ការងាររដ្ឋបាល ដូចជារៀបចំគំរោងបង្ហាញការអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលលើវិស័យបរិស្ថាន ការស្រាវជ្រាវនិងសង្កេតពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការអភិរក្ស ក្នុងកំរិតមូលដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ ហើយនិងការអភិវឌ្ឍន៍ដោយនិរន្តរភាព ។

ជាទូទៅមណ្ឌលជីវៈបំរុង បែងចែកជាបីតំបន់ គឺ :

តំបន់ស្នូល : គឺជាតំបន់ដែលត្រូវបានទទួលការការពារប្រកបដោយសុវត្ថិភាព ដើម្បីអភិរក្សជីវៈបំរុង សង្កេត តាមដានការវិវត្តន៍នៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ។

តំបន់ទ្រនាប់ : ជាតំបន់ព័ទ្ធជុំវិញតំបន់ស្នូល ដែលជាតំបន់សំរាប់សកម្មភាពសហប្រតិបត្តិការ លើកស្ទួយការអប់រំបរិស្ថាន បង្កើតឱ្យមានការដើរកំសាន្ត ទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ការស្រាវជ្រាវ ។

តំបន់អន្តរៈ : ជាតំបន់ដែលមានសកម្មភាពកសិកម្មផ្សេងៗ ការតាំងលំនៅគឺជាកន្លែងដែលសហគមន៍មូលដ្ឋាន ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវ អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល អ្នកកាន់សាសនា និងអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀតធ្វើការរួមគ្នា ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយនិរន្តរ-ភាពនៃធនធានទាំងនេះ ។

III ការរៀបចំមណ្ឌលជីវៈបំរុងបឹងទន្លេសាប

III.១.ការបែងចែកតំបន់

យើងបានកំណត់នូវតំបន់បីនៅក្នុងតំបន់បឹងទន្លេសាបដែលអាចជាតំបន់**ស្នូលគឺ** **តំបន់**ព្រែកទាល់ តំបន់មាត់ខ្លា តំបន់ទន្លេផ្អារ

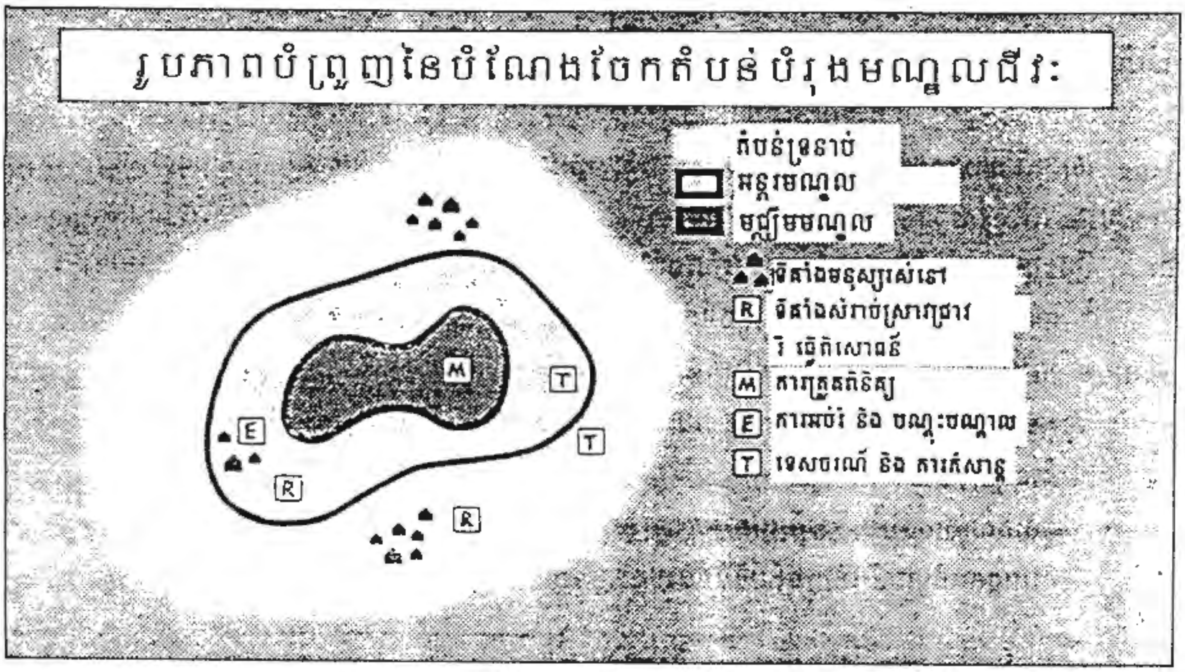

នឹងតំបន់មាត់ស្ទឹងសែន ។

តំបន់ស្នូល

តំបន់ព្រែកទាល់ : ព្រៃលិចទឹកនៅរក្សាបានល្អ សំបូរសត្វស្លាប រួមទាំងសត្វជិតផុតពូជ ដូចសត្វត្រយង ទុង ទាព្រៃ ត្រដក់ អង្កត់ខ្មៅ ។ល។ព្រៃលិចទឹកនៅទីនេះគឺជាទីជំរកសំរាប់ត្រីពង និងលូតលាស់។

តំបន់បឹងទន្លេឆ្មារ : ព្រៃលិចទឹកនៅរក្សាបានល្អ ជាទីជំរកសំរាប់ចំណីសត្វស្លាប ជាទីជំរកសំរាប់ត្រីពង និងលូតលាស់ ។ ជាតំបន់មានសោភណភាពប្លែកៗខុសពីគេ ។

តំបន់មាត់ស្ទឹងសែន : ព្រៃលិចទឹកនៅរក្សាបានល្អ មានដុះលាយឡំនូវប្រភេទព្រៃត្រូពិចដែលច្រើនតែដុះនៅតាមដងទន្លេមេគង្គ ។ វត្តមាននៃព្រៃត្រូពិចនេះអាចធ្វើឱ្យគេសន្និដ្ឋានបានថា ស្ទឹងសែនធ្លាប់ជាផ្លូវទឹករបស់ទន្លេមេគង្គ ។

តំបន់ទ្រនាប់

យើងបានកំណត់យកព្រំប្រទល់តំបន់ការពារសំរាប់ប្រើប្រាស់ច្រើនយ៉ាងកំណត់ជា តំបន់ទ្រនាប់ ដោយសង្កេតឃើញថាតំបន់ទ្រនាប់នេះគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃលិចទឹកគ្រប់ប្រភេទ ដែលអាចជារបាំងសំខាន់សំរាប់ការពារតំបន់ស្នូល ។ តំបន់ទ្រនាប់នេះអាចមានតួនាទីសំខាន់មួយទៀតគឺ ការច្រោះត្រងយកនូវសារធាតុពុលដែលហូរនាំមកតាមទឹក ។ តំបន់ទ្រនាប់មានសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចបីសំខាន់គឺ ការនេសាទ ការធ្វើកសិកម្ម និងការកាប់ឆ្ការព្រៃសំរាប់ធ្វើឧស និង សេចក្តីត្រូវការផ្សេងៗទៀត ។

តំបន់អន្តរៈ

តំបន់អន្តរៈគឺជាតំបន់ដែលនៅចន្លោះរវាងព្រំប្រទល់តំបន់ទ្រនាប់និងផ្លូវជាតិលេខ៥ និងលេខ៦ ។ តំបន់នេះពុំបានទទួលការគំរាមកំហែងទឹកជំនន់ពីបឹងទន្លេសាបទេ ។ ភាគច្រើននៃប្រជាជនតាំងទីលំនៅតាមដងផ្លូវជាតិ ហើយប្រហែល៩០ភាគរយ ប្រកបរបរកសិកម្ម ។ ការអភិវឌ្ឍន៍នៅតំបន់នេះនឹងអាចមានឥទ្ធិពលអាក្រក់ទៅលើប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីបឹងទន្លេសាប ប្រសិនបើគ្មានការត្រួតពិនិត្យត្រឹមត្រូវ ។ ឧទាហរណ៍ ការប្រើជី និងថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិតខុសបច្ចេកទេស នឹងអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់គុណភាពទឹកបឹង ។ល។

III.២. ការរៀបចំនូវផែនការគ្រប់គ្រងសំរាប់មណ្ឌលជីវៈបំរុង

ផែនការគ្រប់គ្រងនឹងត្រូវរៀបចំឡើងសំរាប់គ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យរាល់សកម្មភាពរបស់ប្រជាជនដែលអាចធ្វើឱ្យខូចលំនឹងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទៅតាមលក្ខខ័ណ្ឌចាំបាច់និងតួនាទីរបស់តំបន់នីមួយៗ ។

តំបន់ស្នូល

យើងបានយល់ថា តួនាទីរបស់តំបន់ស្នូលគឺអភិរក្ស និងការការពូជសត្វ និងរុក្ខជាតិ ដែលមានតំលៃសំរាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ។ យើងនឹងកំណត់ថា តើយើងគួរអនុញ្ញាតឱ្យមានសកម្មភាពអ្វីខ្លះដែលមិនប៉ះពាល់ និងមិនធ្វើឱ្យរេចរិលដល់បរិស្ថាន តើយើងគួរមានច្បាប់និងយន្តការអ្វីខ្លះ ដើម្បីការពារតំបន់ស្នូលនេះ ។យើងនឹងពិនិត្យមើល

អំពីបញ្ហាឡូត៍នេសាទនៅក្នុងតំបន់ស្នូល ការកាប់រានព្រៃដើម្បីធ្វើកសិកម្ម ការតាំងលំនៅនៅក្បែរតំបន់ស្នូល ការអនុញ្ញាតឱ្យមានតំបន់ទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ។ ផែនការគ្រប់គ្រងត្រូវតែពិនិត្យឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងថ្លឹងថ្លែងអំពីការខាតបង់និងចំណេញ ចំពោះរាល់ផែនការគ្រប់គ្រងដែលយើងនឹងអនុម័តយក ។ កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងការចំរាញ់យកផលប្រយោជន៍ពីបឹងទន្លេសាប ត្រូវមានការត្រួតពិនិត្យ និងអនុញ្ញាតតាមបទដ្ឋាន ឬលំនាំមួយច្បាស់លាស់ ។ ប៉ុន្តែយើងក៏ត្រូវរក្សានូវរបៀបប្រើប្រាស់និងអភិរក្សជាទំនៀមទំលាប់របស់ប្រជាជន ដូចជាការគោរពទុកជាទីសក្ការៈនូវប្រភេទសត្វ ឬ ដើមឈើជាដើម ។

តំបន់ទ្រនាប់

តំបន់ទ្រនាប់មានតួនាទីជារបងការពារតំបន់ស្នូល ។ រាល់ការអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវតែមានការធានាឱ្យមាននិរន្តរភាព ដោយរក្សាលំនឹងអេកូឡូស៊ីបឹងទន្លេសាប ។ សព្វថ្ងៃនេះយើងសង្កេតឃើញមានបញ្ហាជាច្រើន ដូចជាការនេសាទខុសច្បាប់ បញ្ហាទំនាស់រវាងអ្នកនេសាទនិងកសិករ ការតាំងទីលំនៅលើទឹក នាវាចរណ៍និងការប្រើម៉ាស៊ីនកាណូត បញ្ហាទឹកកខ្វក់និងបញ្ហាល្បាប់ជាដើម ។ យើងគួរពិនិត្យសើរើច្បាប់ដែលពុំអាចឆ្លើយតបទៅនឹងសភាពការណ៍បច្ចុប្បន្ន ហើយរៀបចំច្បាប់ថ្មី ត្រូវពង្រឹងបន្ថែមទៀតឱ្យបាននូវការអនុវត្តន៍ច្បាប់ដែលមាន។ យើងរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអប់រំដើម្បីលើកកំពស់ការយល់ដឹងអំពីសកម្មភាពដែលអាចប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន និងរិះរកដំណោះស្រាយថ្មីដែលអាចជួយបន្ថយការរេចរិលនិងការបំពុលបរិស្ថានដែលនៅជុំវិញ ។ ឧទាហរណ៍ដូចជាការតាំងទីលំនៅលើទឹកវាពុំអាចចៀសផុតពីការបំពុលគុណភាពទឹកបឹងដែលជាទីជំរករបស់សត្វផ្សេងៗបានទេ។ យើងនឹងបំផុសប្រជាជនឱ្យមានភាពម្ចាស់ការលើការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ យល់ដឹងអំពីច្បាប់និងសិទ្ធិរបស់ខ្លួន និងជួយដោះស្រាយបញ្ហាទំនាស់រវាងអ្នកប្រើធនធានធម្មជាតិ។ ការបង្កើតឱ្យមានតំបន់ឡូត៍នេសាទបំរុងបន្ថែមនៅក្នុងតំបន់ព្រៃលិចទឹកដើម្បីទុកសំរាប់ការស្រាវជ្រាវ និងជាតំបន់ដើរកំសាន្ត ក៏អាចជួយធានានិរន្តរភាពបានដែរ ។ ការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងក្រសួងពាក់ព័ន្ធ អាជ្ញាធរដែនដី និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន គឺជាគ្រឹះសំខាន់នាំទៅរកជោគជ័យលើការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ។

តំបន់អន្តរៈ

ផ្ទៃដីមួយភាគធំនៃតំបន់នេះត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សំរាប់ដំណាំស្រូវវស្សា ។ ទិន្នផលមធ្យមគឺ ១តោនក្នុងហិកតា ដោយសារកត្តាជាច្រើន ដូចជាកង្វះខាតមធ្យោបាយកសិកម្ម បច្ចេកទេស ប្រព័ន្ធប្រឡាយស្រោចស្រពដីភាគច្រើនជាដីខ្សាច់ពុំសូវមានជីជាតិ ទឹកជំនន់ ការប្រើប្រាស់ដីពុំទាន់បានសមស្រប ។ ការគ្រប់គ្រងតំបន់នេះត្រូវពិនិត្យលើកត្តាបរិស្ថាន ដែលរាំងស្ទះដល់ដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ ហើយរៀបចំគោលនយោបាយក្នុងការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធ-ភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ក៏ដូចជាបន្ថយការបំពុលប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីបឹងទន្លេសាបដែរ ។ បញ្ហាប្រើប្រាស់ជី និងថ្នាំសំលាប់សត្វល្អិតអនាម័យ និងការគ្រប់គ្រងកាកសំណល់ ត្រូវតែរៀបចំឱ្យបានសមស្រប ជាពិសេស ទីក្រុងដែលនៅក្បែរទឹកបឹង ដូចជាកំពង់ឆ្នាំង ពោធិសាត់ និងសៀមរាប ជាដើម ។

III.៣. ការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាជាតិដើម្បីការពារបឹងទន្លេសាប

បឹងទន្លេសាបគឺជាមជ្ឈមណ្ឌលសំខាន់របស់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ មានកសិកម្ម ការនេសាទ ទេសចរណ៍ ឧស្សាហកម្ម ។ ការប្រជុំនូវវិស័យជាច្រើន ដើម្បីផលប្រយោជន៍រៀងៗខ្លួន នឹងបង្កើតឱ្យមានទំនាស់ជាហើយជាពិសេសប្រមូលផ្តុំបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិទាំងនេះដោយគ្មានស្ថាប័នណាមួយអាចដោះស្រាយបានឡើយ ។ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិដើម្បីការពារបឹងទន្លេសាប គឺជាអង្គការជាតិដែលមានសមាជិកតំណាងក្រសួងពាក់ព័ន្ធ អភិបាលខេត្ត ដែលអាចធានាការឯកភាពមួយក្នុងការអនុម័តនយោបាយរួម ក៏ដូចជាការដោះស្រាយនូវទំនាស់បាតុភាព ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ និងការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិ ។

IV. **អត្ថប្រយោជន៍នៃការបង្កើតមណ្ឌលជីវៈបំរុងបឹងទន្លេសាប**

- ជួយរក្សាការពារពូជសត្វ និងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីដែលមានតំលៃសំរាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិយូរអង្វែង ។
- កែប្រែជីវភាពប្រជាជនជាបណ្តើរៗ តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាលអប់រំ និងផ្តល់មធ្យោបាយនិងបច្ចេកទេសសមស្រប ដែលអាចធានានិរន្តរភាពធនធានធម្មជាតិ ។
- ប្រជាជនត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យចូលរួមគ្រប់គ្រងនិងការពារធនធានធម្មជាតិ តាមរយៈការធ្វើផែនការរួមគ្នា ហើយរួម

ចំណែកអនុវត្តផែនការនោះដោយខ្លួនឯង ។

- ទាក់ទាញការយកចិត្តទុកដាក់ពីអង្គការអន្តរជាតិ ដើម្បីជួយទ្រទ្រង់កម្មវិធីផ្សេងៗរបស់មណ្ឌលជីវៈចំរុះ ដែលជាប្រការនាំទៅរកការធានាបូរណភាពនៃធនធានបឹងទន្លេសាប ។

THE CREATION OF TONLE SAP BIOSPHERE RESERVE

By Neou Boner, Ph.D in Technical Sciences

The Tonle Sap Lake is considered as the national symbol of rich cultural and natural environment of Cambodia. Its natural resources, including fertile soils, flooded forest, water, fish, waterbirds, and other forms of life represent giant food chains, which are crucial to the economy and livelihood of much of the Cambodian population. The unique hydrological regime and ecological behavior of the Tonle Sap Lake are significantly important for the Mekong ecosystem far beyond the Cambodian territory.

However, there are critical concerns over the environmental degradation, caused mainly by human activities. The expected fast economic development, together with the lack of policy framework for the watershed will pose further threats to the Tonle Sap ecosystem in the further.

The Tonle Sap Biosphere Reserve, which was officially recognized by UNESCO on October 28, 1997, is the first step to address Tonle Sap issues at local, national and international levels. The Tonle Sap Biosphere Reserve will serve three functions: the conservation of species and critical ecosystems, fostering sustainable development of the resources, particularly fisheries and agriculture, and providing logistic support to the environment, education, demonstration projects, research, etc. Three core areas are set aside for protection, namely Preak Toal, Moat Khla/boeung chhmar, and Stoeug Sen. Along with the Biosphere Reserve, a Tonle Sap committee will be established to make decisions on all matters related to conservation and development. A legal framework and management plan will be developed for zoning areas of the Tonle Sap Biosphere Reserve.

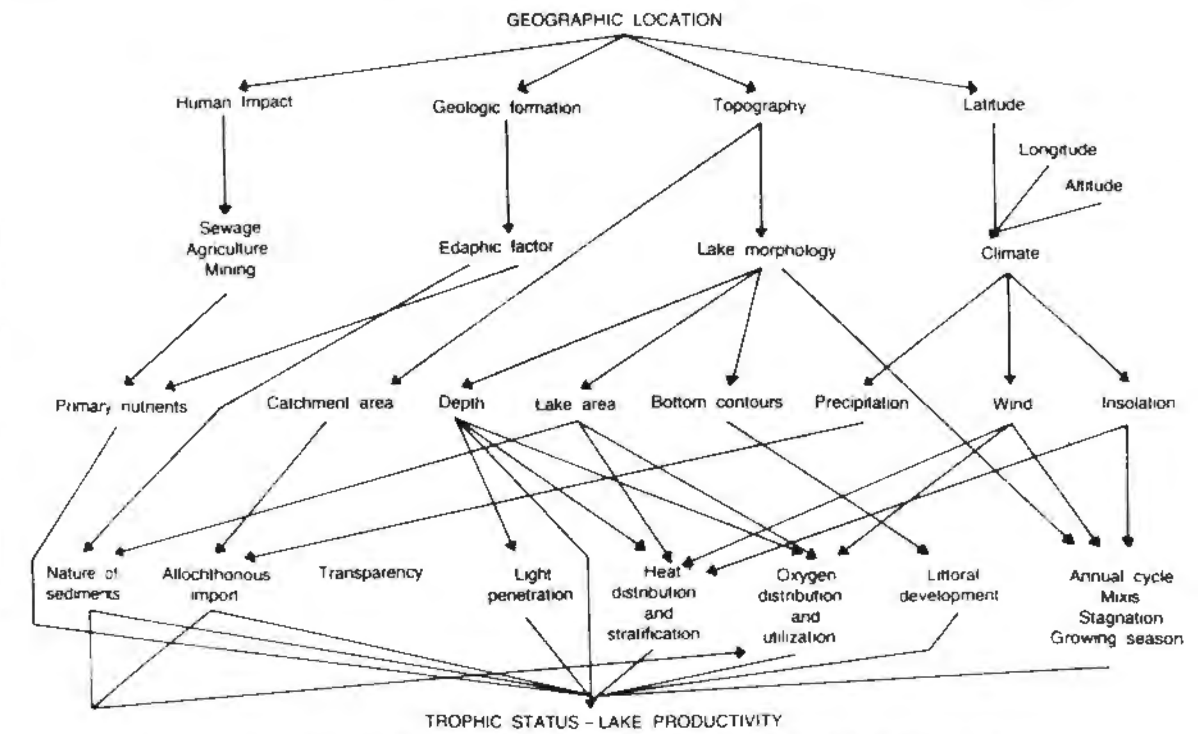

Figure I. Environmental factors ultimately determine the water quality, biota and productivity of an aquatic ecosystem

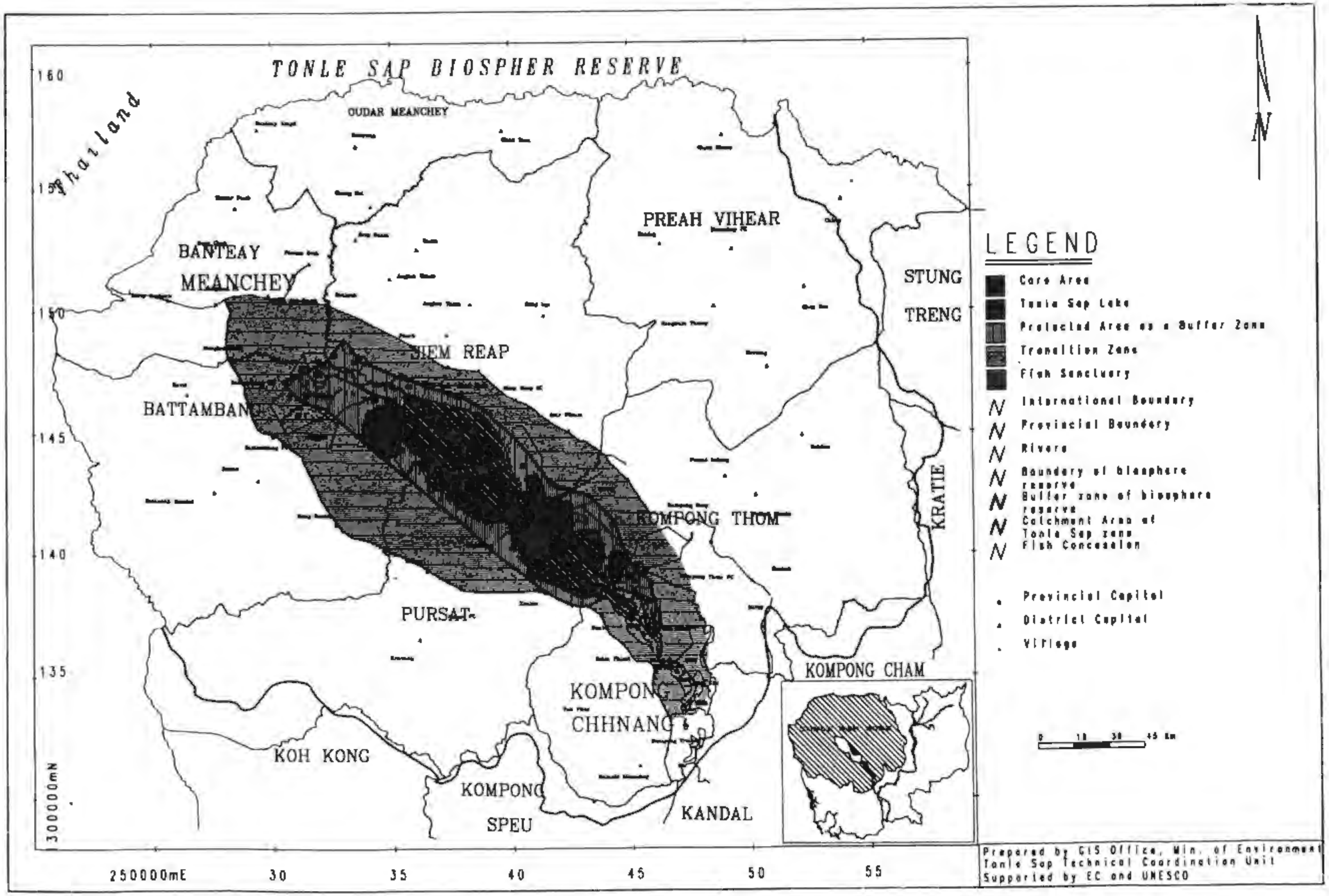
TONLE SAP BIOSPHER RESERVE
Thailand
OUDAR MEANCHEY
BANTEAY MEANCHEY
PREAH VIHEAR
STUNG TRENG
SIEM REAP
BATTAMBANG
KOMPONG THOM
KRATIE
PURSAT
KOMPONG CHHNANG
KOMPONG CHAM
KOH KONG
KOMPONG SPEU
KANDAL
LEGEND
Core Area
Tonle Sap Lake
Protected Area as a Buffer Zone
Transition Zone
Fish Sanctuary
International Boundary
Provincial Boundary
Rivers
Boundary of biosphere reserve
Buffer zone of biosphere reserve
Catchment Area of Tonle Sap zone
Fish Concession
Provincial Capital
District Capital
Village
N
160
155
150
145
140
135
1300000mN
250000mE
30
35
40
45
50
55
Prepared by GIS Office, Min. of Environment
Tonle Sap Technical Coordination Unit
Supported by EC and UNESCO

រចនាសម្ព័ន្ធក្នុងជីវភាពរស់នៅ ឬ តើត្រូវផ្សារភ្ជាប់មកនឹងវិស្វកម្មដូចម្តេច

សិក មង្គល មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ វិស្វករបេនាសម្ព័ន្ធ

គេបានឱ្យនិយមន័យរចនាសម្ព័ន្ធរួចហើយ ទៅលើសេចក្តីដូចតទៅ: "បន្សំរូបធាតុទាំងឡាយណាដែលផ្គុំឡើងដើម្បីទ្រទ្រង់បន្ទុក" ហើយការសិក្សារចនាសម្ព័ន្ធនេះទៀតសោត គឺជាទំលាប់ពីដើមរៀងមកក្នុងវិទ្យាសាស្ត្រដែរ ។ បើរចនាសម្ព័ន្ធរលំបាក់នោះ នឹងមានមហន្តរាយដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ ឬអាយុជីវិតមនុស្សទៀតផង ដូច្នេះហើយវិស្វករត្រូវធ្វើការឱ្យបានល្អក្នុងការស្រាវជ្រាវទៅលើអាកប្បកិរិយារបស់រចនាសម្ព័ន្ធ......។ ប៉ុន្តែវាគួរឱ្យអផ្សុកណាស់ កាលណាគេស្តាប់វិស្វករណាម្នាក់បរិយាយអំពីប្រធានបទរបស់ខ្លួន គឺគេហាក់ដូចជាស្តាប់ភាសាចម្លែកៗ ហើយនាំឱ្យមួម៉ៅក្នុងចិត្ត ។ ជាការពិតរចនាសម្ព័ន្ធភ្ជាប់នឹងជីវិតរស់នៅមនុស្សម្នាក់ៗជានិច្ច ពោលគឺគេមិនអាចបដិសេធបានឡើយ : មនុស្សសត្វតែងតែជួបនឹងកម្លាំងមេកានិច ហើយអង្គកាយមិនបាក់បែក ជាហេតុឱ្យសន្និដ្ឋានថា អង្គកាយនិមួយៗសុទ្ធតែជារចនាសម្ព័ន្ធ ដោយគ្រាន់តែមានប្រភេទខុសៗគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។ ពេលណាយើងនិយាយអំពីរចនាសម្ព័ន្ធ យើងចោទសួរថា ហេតុអ្វីបានជាអគារ និងស្ពានបាក់រលំ ហើយហេតុដូចម្តេចបានជាយន្តហោះអាចធ្លាក់ ? តើសរសៃរបស់យើងធ្វើការបែបណា ? ហេតុអ្វីបានជាយើងចុកចង្កេះ ? តើវិស្វករអាចរៀនសូត្រពីរចនាសម្ព័ន្ធធម្មជាតិបានឬទេ ? តើវេជ្ជបណ្ឌិត ជីវវិទូ សិល្បករ និងបុរាណវិទូ រៀនសូត្របានអ្វីខ្លះពីវិស្វករ ?

រចនាសម្ព័ន្ធមានជីវិត

រចនាសម្ព័ន្ធជីវសាស្ត្រមានជាយូរលង់ណាស់មកហើយ មុនរចនាសម្ព័ន្ធសិប្បនិម្មិតទៅទៀត ។មុននឹងកើតមានសត្វលោកនៅផែនដីនេះ មានរចនាសម្ព័ន្ធជាអាទិ៍ដូចជា ភ្នំ គំនរខ្សាច់ និងថ្ម ។ ក្រោយមក ធម្មជាតិបានបង្កើតជីវិត ទៅតាមបុគ្គលភាពនិយមរបស់គេ-វាក្លាយទៅជារឿងចាំបាច់ក្នុងការបែងចែកផងផ្សេងៗសំរាប់ផ្ទុក ហើយជាស្រទាប់ដែលមានរសៀស្តង់គ្រប់គ្រាន់ធន់នឹងកម្លាំងពីខាងក្រៅមកបានផង ។

មានទំរង់ភាគច្រើនរបស់ជីវិត ផ្សំដោយតំណក់តូចៗអណ្តែតលើទឹក ឯស្រទាប់ដ៏ខ្សោយមួយនិងសាមញ្ញផងដែលខ័ណ្ឌរវាងតំណក់នោះនឹងផ្ទៃទឹក មានល់នឹងគ្រប់គ្រាន់ចំពោះសំពាធដែលអនុវត្តមក ។ ស្បែកមនុស្សយើង ក្លាយជាអ្នកការពារនិងសំរាប់ទទួលអារម្មណ៍ដល់សរីរាង្គកាយ ។ មានសត្វច្រើនប្រភេទដែលជាពហុកោសិកាបានកើតឡើង ដែលអាចខាំ អាចហែលទឹកលឿនជាដើម។ សត្វខ្លះក្លាយទៅជាចំណីរបស់សត្វដទៃ ជាបន្តបន្ទាប់។ អារីស្តូត ហៅថាគឺជាការស៊ីបន្តគ្នា (allelophagia) រីឯដាវិន (Darwin)ហៅថា ជម្រើសធម្មជាតិ (Natural selection)។ ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការរីកចំរើន ការវិវត្តន៍ទាក់ទងនឹងការអនុវត្តន៍ដ៏ធំនៃសំភារៈជីវសាស្ត្រ នឹងរចនាសម្ព័ន្ធមានជីវិតដែលមានលក្ខណៈវិស្វកម្មដ៏ស្មុគ្រស្មាញ ។

សត្វដែលកើតឡើងដំបូង ជាទូទៅមានភាពទន់ៗ ព្រោះថា វាធ្វើឱ្យសត្វទាំងនោះងាយលូតលាស់ ។ ការប្រើរូបធាតុរឹងក្រាញធ្វើឱ្យមានការលំបាកក្នុងតំណភ្ជាប់ជាមួយការលូតលាស់ និងការបន្តពូជ ។ ស្ត្រីភេទបានដឹងច្បាស់ អំពីការសំរាលកូនដែលនាំមកឱ្យវិស្វកម្មនូវបំរែបំរួលរាង និងកណ្តក់ដ៏ធំ។ ដូចគ្នាដែរ កំណាត់ពេរិតជូរឆ្អឹងខ្នងមនុស្សធ្វើពីទន់ទៅរឹង ហើយការពង្រឹងនេះត្រូវបានធ្វើកាន់តែខ្លាំង កាលណោទារកបានប្រាកដរូបរាងឡើង ។

អ្នកខ្លះចាប់អារម្មណ៍ថា ធម្មជាតិបានអនុញ្ញាតឱ្យមានរូបធាតុរឹងទាំងឡើសទាល់តែថា កាលណាសត្វកាន់តែធំឡើងៗវាបានងើបពីទឹកមកនៅលើគោកវិញ ហើយសត្វទាំងអស់នោះភាគច្រើនបានរីកចំរើន ខាងអដ្ឋិសង្ខលិក ធ្មេញ ស្នែង និងគ្រឿងការពារផ្សេងៗ ។ តែសត្វ មិនទាន់ក្លាយជារឹងកំព្រឹស ដូចម៉ាស៊ីននៅឡើយទេ គឺមានរូបធាតុទន់ៗជាច្រើនបានការពារអដ្ឋិសង្ខលិករបស់សត្វមិនឱ្យស្រួយបាក់បែក ។ ប៉ុន្តែចំពោះរុក្ខជាតិ មានភាពខុសប្លែកពីមនុស្ស សត្វ ត្រង់ថា មនុស្ស សត្វ មានរូបកាយធ្វើអំពីរូបធាតុទន់ភ្លន់បត់បែនបាន ប៉ុន្តែរុក្ខជាតិមិនដូចនេះឡើយ ។ រុក្ខជាតិមិនអាចដេញចាប់ចំណីអាហារឬរត់គេចពីសត្រូវរបស់វាបានទេ ។ រុក្ខ-

ជាតិអាចលូតលាស់ធំធាត់ ដោយសារទឹក ដី ភ្លើង(ពន្លឺព្រះអាទិត្យ) ខ្យល់ជាដើម ហើយអាចមានកំពស់ដល់ទៅ៣៦០ហ្វីតឬ១១០ម៉ែត្រ ហើយជារចនាសម្ព័ន្ធមានជីវិតដ៏ធំ និងមានភាពយូរអង្វែងជាងគេ ។

មានសំណួរប្រហាក់ប្រហែលចំពោះរស៊ីស្តង់នៃភាពបត់បែនទន់ភ្លន់ និងភាពមាំមួននៅក្នុងវិស័យពេទ្យ សួនសត្វ និងរុក្ខសាស្ត្រ(ភូតគ្រាមសាស្ត្រ) ផងដែរ ដែលវេជ្ជបណ្ឌិត និងអ្នកភូតគ្រាមសាស្ត្របានខិតខំរុករក រហូតទទួលបាននូវជោគជ័យជាចុងក្រោយរបស់ពួកគេ ។ ប៉ុន្តែអ្នកភូតគ្រាមសាស្ត្រមិនសូវគិតគូរអំពីរចនាសម្ព័ន្ធដូចវិស្វករឡើយ ។

ការផ្តើមឡើងនៃបច្ចេកវិជ្ជាលោហៈ នៅចន្លោះឆ្នាំ២០០០ និងឆ្នាំ១០០០ មុនគ.ស. មិនទាន់ជាមានសភាពធំដុំ គួរកត់សម្គាល់នៅឡើយទេ ព្រោះថាគេពិបាកសំលៀងដែកដោយហេតុវាមានរយៈពេលវែងហើយថ្លៃផង ។ ការប្រើលោហៈជាសស្ត្រាវុធ ឬគ្រឿងសំរាប់កាត់ ក៏ត្រូវបានផ្តល់ជំនួយដោយរូបធាតុផ្សេងទៀត ដូចជាបាយអ ឬឈើ ឬថ្ម ក្នុងវត្ថុចម្លាក់នានា ។ វិស្វករបានច្នៃប្រឌិតម៉ាស៊ីនចំហាយ ហើយបន្តមកទៀតគេបានបង្កើតម៉ាស៊ីនចំហេះក្នុងដោយមានប្រព័ន្ធប្រេង និងប្រព័ន្ធខ្សែភ្លើង ប្រៀបបាក់ដូចជាសរសៃរបស់មនុស្សយើងយ៉ាងដូច្នេះ ។ បច្ចុប្បន្នយើងស្ថិតក្នុងសម័យវិទ្យាសាស្ត្រជឿនលឿន គឺយើងចង់ឱ្យគ្រឿងម៉ាស៊ីននិងសមិទ្ធិផលនានាធ្វើការដោយសុវត្ថិភាព និងមានប្រសិទ្ធភាពផង ។ នេះហើយជាការអនុវត្តន៍ដ៏ឈ្លាសវៃនៃទ្រឹស្តីរចនាសម្ព័ន្ធ ។ តែមនុស្សមិនអាចរស់នៅឱ្យសុខស្រួលតែឯងបានទេ គឺត្រូវមានគេដទៃទៀតផង ទើបបណ្តាលឱ្យពិភពលោកនេះកាន់តែចង្អៀត ហើយមនុស្សនៅសតវត្សមុនៗ រស់នៅប្រកបដោយសុភមង្គលជាងមនុស្សបច្ចុប្បន្ននេះ ។

ទ្រឹស្តីនៃរចនាសម្ព័ន្ធឬហេតុអ្វីបានជាវត្ថុមិនធ្លាក់ចុះក្រោម

ប្រជាជនភាគច្រើនមិនចូលចិត្តទ្រឹស្តី និងអ្នកទ្រឹស្តីទេ ។ នេះ ជាការអនុវត្តន៍ សំណួរនៃរស៊ីស្តង់និងភាពយឺត ។ ជាងកំបោរធ្វើវិហារសំរាប់សាសនាគ្រិស្តនៅសតវត្សទី១៩ បានសង់វិហាររបស់ពួកគេបានជាប់មាំយូរអង្វែង ហើយអ្នកខ្លះថានេះជាស្នាដៃដែលអាទិទេពប្រទានឱ្យ ។ក្នុងការសង់នេះ ក៏មានការបាក់បែកភ្លាមៗក្នុងពេលសាងសង់ ឬក៏ក្នុងថេរវេលាកន្លងមកទៀតផងដែរ ប៉ុន្តែគេថា នេះជាការខឹងសម្បារនៃព្រះអាទិទេពទៅវិញ ។

ជាងជំនាន់នោះរាប់ទាំងជាងដំបូល ជាងកំបោរ ជាងធ្វើសំពៅធ្វើរទេះសេះ មិនបានទឹកដល់វិទ្យាសាស្ត្រទេ គឺមិនបានគិតថាតើរចនាសម្ព័ន្ធអាចទ្រូបន្ទុកបានកំរិតណា ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យ Jacques HEYMAN និយាយថាជាងព្រះវិហារ មិនដែលនឹកគិតធ្វើ ឬច្នៃសំណង់របស់ខ្លួន ដោយវិធីទំនើបឡើយ ។ នៅឆ្នាំ១៦៣៣ លោក Galileo (1564-1642) បានធ្វើឱ្យសង្គមព្រះវិហារភ្ញាក់ផ្អើលនូវរបកគំហើញ ផ្នែកតារាសាស្ត្ររបស់លោក គឺធ្វើឱ្យមានការគំរាមគំហែងដល់មូលដ្ឋានទ្រឹស្តីនៃព្រះវិហារយេស៊ូ និងអាជ្ញាធរជនបទផង ។ ក្រោយមក Galileo បានមកសំរាកចូលនិវត្តន៍នៅភូមិ Arcetri ជិតក្រុង Florence ហើយដែលនៅទីនេះគាត់បានសិក្សារស៊ីស្តង់រូបធាតុ ។ ក្នុងនាមជាអ្នកទោសដែលធ្វើឱ្យប៉ះទង្គិចដល់សាសនាគ្រិស្តនោះ Galileo ផ្តើមសិក្សារស៊ីស្តង់ ប៉ុន្តែគាត់ក៏មានវ័យក្បែរ ៧០ឆ្នាំហើយ ។ គាត់បានធ្វើការសិក្សាជាលិខិតឆ្លើយឆ្លងជាមួយអឺរ៉ុបដូចជា ជាមួយ MARSENNE នៅបារាំង ។ Marin MERSENNE (1588-1648) ជាអ្នកសូត្រធម៌យេស៊ូម្នាក់ តែគាត់បានសិក្សារស៊ីស្តង់នៃខ្សែលោហៈយ៉ាងស្ទាត់កំជាំងមិនឱ្យអ្នកដទៃដឹងទេ ។ Edmé MARIOTTE (1620-1684) ដែលជាដៃគូម្នាក់នៃ Galileo ហើយក៏ជាអ្នកសូត្រធម៌សាសនាគ្រិស្តម្នាក់នៅ Saint Martin-sous- Beaume ជិតខេត្ត Dijion ក្នុងនគរស្រាទំពាំងបាយជូរ ។ Galileo បានចំណាយពេលចុងក្រោយនៃជីវិតរបស់លោក ដើម្បីសិក្សាមេកានិចដី និងរស៊ីស្តង់របាររក្រោមទំនាញ និង ពត់ ។

បើតាមលោក MARIOTTE មុខវិជ្ជាទាំងមូលជុំវិញអាកប្បកិរិយានៃរូបធាតុ និងរចនាសម្ព័ន្ធដែលរងបន្ទុក មានឈ្មោះថាវិទ្យាសាស្ត្រនៃភាពយឺត ។ លោកបានស្រាវជ្រាវអំពីទ្រឹស្តីនៃភាពយឺតនេះ ដោយប្រើគណិតវិទ្យាយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់ ហើយស្មុគស្មាញណាស់ ។ ប៉ុន្តែប្រជាជនតាមថ្នល់ អ្នកធ្វើការក្នុងរោងជាង មិនត្រូវការទ្រឹស្តីអ្វីធំដុំទេ ថ្វីត្បិតតែពពួកវិស្វករប្រើទ្រឹស្តីយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ក៏ដោយ ។

ចំណុចមួយទៀតនោះគឺ រចនាសម្ព័ន្ធធ្វើអំពីរូបធាតុ យើងមិនត្រឹមតែគិតអំពីរចនាសម្ព័ន្ធទេ តែត្រូវផ្សំគ្នានិងរូបធាតុផង ។ គេអាចនិយាយថា រចនាសម្ព័ន្ធនិងរូបធាតុលាយចូលគ្នា ហើយមិនអាចផ្តាច់ចេញពីគ្នាបានទេ ។

សំណួរចម្លើយខ្លះៗស្តីអំពីការចៅឆម់ក្នុងសំណង់

១- ពាក្យថាភាពរឹងមាំ (Solidité-Solidity) បានន័យដូចម្តេច ?

- ភាពរឹងមាំនៃសំណង់មួយសំដៅ ទៅលើភាពមាំមួន (Robustesse- Robustness) និងភាពមិនបាក់បែក (Incassable-Unbreakable)

២- ភាពរឹងមាំមានទិដ្ឋភាពប៉ុន្មានយ៉ាង ?

- មានបីយ៉ាងគឺ :

  - រេស៊ីស្តង់មេកានិច : គឺជាសមត្ថភាពទ្រទ្រង់បន្ទុករបស់ធាតុសំណង់ ដោយគ្មានការបាក់បែក ។

  - ភាពរឹងក្រាញ (Rigidité - Rigidity) : ជាសមត្ថភាពទ្រទ្រង់បន្ទុករបស់ធាតុសំណង់ ដោយមិនឱ្យមានបំរែបំរួលរាងជ្រុលពេកឬជាអចិន្ត្រៃយ៍ ។

  - ស្ថេរភាពសំណុំ : ការប៉ះស៊ីតេទ្រទ្រង់បន្ទុក ដោយគ្មានបណ្តូរទីតាំង ឬរូបភាពសំណង់ ។

៣- អ្វីហៅជារចនាសម្ព័ន្ធអ៊ីសូស្តាទិច ឬស្តាទិចកំណត់ ?

- ជារចនាសម្ព័ន្ធ ដែលអាចឱ្យគេរកប្រតិកម្មទម្រទ្របានដោយគ្រាន់តែប្រើសមីការស្តាទិច ។

៤- អ្វីជារចនាសម្ព័ន្ធអ៊ីពែរស្តាទិច ឬស្តាទិចមិនកំណត់ ?

- ជារចនាសម្ព័ន្ធ ដែលមិនអាចអនុញ្ញាតឱ្យគេរកប្រតិកម្មទម្រទ្របាន ដោយប្រើតែសមីការស្តាទិចប៉ុណ្ណោះទេ គឺគេត្រូវបន្ថែមសមីការផ្សេងៗទៀត ។

៥- ចំពោះរេស៊ីស្តង់នៃរចនាសម្ព័ន្ធមួយ តើទាក់ទងនឹងប៉ារ៉ាម៉ែត្រអ្វីខ្លះ ?

- ទាក់ទងនឹងប៉ារ៉ាម៉ែត្រ ៤ គឺ

  - លក្ខណៈមេកានិចនៃរូបធាតុ

  - វិមាត្រអង្គធាតុ

  - រូបរាងធរណីមាត្រនៃអង្គធាតុ ឬការបែងចែកម៉ាស់ ទៅតាមបន្ទុក

  - លក្ខខ័ណ្ឌទម្ររបស់អង្គធាតុ

THE STRUCTURES IN OUR LIVES OR HOW TO COMMUNICATE WITH ENGINEERING

by Sip Mongkol MSc. in Engineering

A structure has been defined as "any assemblage of materials which is intended to sustain loads", and the study of structures is one of the traditional branches of science.

If an engineering structure breaks, people are likely to get killed and so engineers do well to investigate the behavior of structures with circumspection. But unfortunately, when they come to tell other people about their subject, something goes badly wrong, for they talk in a strange language, and some of us are left with the conviction that the study of structures and the way in which they carry loads is incomprehensible, irrelevant and very boring indeed.

Yet structures are involved in our lives in so many ways that we cannot really afford to ignore them: after all, every plant and animal and nearly all of the works of man have to sustain greater or lesser mechanical forces without breaking, and so practically everything is a structure of one kind or another.

***

ផលវិបាកសេដ្ឋកិច្ចនៃសមាជិកភាពរបស់កម្ពុជានៅក្នុងអាស៊ាន / អាហ្វតា

សៅ ស៊ីសុវណ្ណា បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

I. សេចក្តីផ្តើម

ការបញ្ចប់យុគសម័យសង្គ្រាមត្រជាក់ បានធ្វើឱ្យមានបរិយាកាសធូរស្រាល រំលាយភាពការតានតឹងតាមតំបន់នានានៃពិភពលោក ។ គូបដិបក្ខនានាបានបញ្ឈប់សកម្មភាពប្រឈមមុខដាក់គ្នា ដោយសារតែមនោគមវិជ្ជា ហើយងាកមកធ្វើសហប្រតិបត្តិការ អភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច បច្ចេកទេស ធនធានមនុស្ស សំដៅរក្សាស្ថេរភាព សន្តិភាព និងវឌ្ឍនភាពក្នុងតំបន់ ។ បរិយាកាសពិភពលោកនេះ មានឥទ្ធិពល បញ្ចប់សង្គ្រាមរ៉ាំរ៉ៃអស់ជាងម្ភៃឆ្នាំនៅកម្ពុជា ហើយបានផ្តល់ឱកាស ឱ្យកម្ពុជាអាចកសាងប្រទេសក្នុងបរិយាកាសសន្តិភាព ធ្វើសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច ពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសនានាក្នុងពិភពលោក ពិសេសជាមួយប្រទេសក្នុងតំបន់ជិតខាងនៅអាស៊ីអគ្នេយ៍ ឈានទៅរកការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍ហៅកាត់ ASEAN ជាសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច (Economic Integration)មួយដែលទទួលជោគជ័យជាងគេ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងដំណើរការសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច នៅតំបន់ឯទៀតនៃប្រទេសគតិយលោក ។ ក្នុងចំណោមប្រទេសទាំង ១០ នៅអាស៊ីអគ្នេយ៍ ប្រទេសចំនួន ៩ បានក្លាយជាសមាជិកប្រទេស ASEAN ហើយទោះជាការចូលជាសមាជិកអាស៊ានរបស់កម្ពុជាត្រូវបានពន្យាពេលបន្តទៅទៀតក៏ដោយ ក៏លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានសូមឱ្យកម្ពុជាត្រៀមរៀបចំការងារបច្ចេកទេសផ្សេងៗ សំរាប់សមាជិកភាពរបស់ខ្លួនទៅតាមដំណាក់កាល និងកាលបរិច្ឆេទ ដែលធ្លាប់បានព្រមព្រៀងគ្នារួចមក ហើយរវាងកម្ពុជា និងអាស៊ានដែរ ។

ចំពោះការចូលរួមរបស់កម្ពុជា ជាសមាជិកសមាគមប្រជាជាតិនៅអាស៊ីអគ្នេយ៍ (ASEAN) ចៀសពុំរួចពីការចូលរួមក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន (AFTA) និងការអនុវត្តន៍កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការអនុគ្រោះពន្ធគយរួម (CEPT) សំរាប់ AFTA ឡើយ ។ ផលប្រយោជន៍ដែលកម្ពុជានឹងបានទទួលចំណេញពីការចូលរួមជាសមាជិកអាស៊ានបានក្លាយជាប្រធានបទដ៏សំខាន់ ចំពោះអ្នកនយោបាយ អ្នកស្រាវជ្រាវ អ្នកសេដ្ឋកិច្ច បច្ចុប្បន្ន ។ សម្តេចព្រះនរោត្តមសីហនុ ក៏សំដែងនូវការព្រួយបារម្ភចំពោះគ្រោះថ្នាក់ដែលកម្ពុជាអាចនឹងជួបប្រទះ ក្នុងខណៈដែលកម្ពុជាចូលរួមក្នុងសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍នេះ ។ អ្នកសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួនព្រួយបារម្ភអំពីសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងទន់ខ្សោយរបស់កម្ពុជា និងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុដែលអាចនឹងជួបប្រទះ នៅពេលអនុវត្តការអនុគ្រោះពន្ធគយរួមនៃតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន ។

យើងសាកល្បងពិនិត្យលើផលប៉ះពាល់សេដ្ឋកិច្ចនៃការចូលរួមរបស់កម្ពុជានៅក្នុង ASEAN / AFTA ។

II. ស្ថានភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា

បន្ទាប់ពីមានវិបត្តិសង្គ្រាមស៊ីវិលជាងពីរទសវត្សមក កម្ពុជាមានការអភិវឌ្ឍន៍យ៉ាងខ្លាំង ទាំងការធ្វើឱ្យមានស្ថេរភាពសេដ្ឋកិច្ច ទាំងការស្តារការលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ច និងទាំងការកែទម្រង់នយោបាយ ដើម្បីផ្ទេរសេដ្ឋកិច្ចទៅរកសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។ ផលិតផលក្នុងស្រុកបានរីកចំរើនប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមប្រហែល ៦% ក្នុងរយៈពេលពីឆ្នាំ ១៩៩១-១៩៩៥ មក ។ នៅឆ្នាំ១៩៩៦ ម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចបានបន្តលូតលាស់ប្រកបដោយលក្ខណៈអនុគ្រោះច្រើន ទោះបីជាមានផលប៉ះពាល់ដោយទឹកជំនន់ក៏ដោយ ក៏ការលូតលាស់ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប GDP ប៉ាន់ស្មានមានតំលៃប្រហាក់ប្រហែល ៦.៥% ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត គ្រោះទឹកជំនន់មានសម្ពាធទៅលើថ្លៃស្បៀងអាហារ ដែលមានអតិផរណាប្រចាំឆ្នាំដល់៩% ។ អត្រាប្តូរប្រាក់គន្លងមកនៅរក្សាស្ថេរភាព លើកលែងតែដំណាក់កាលចាប់ពីក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃ ៥-៦ កក្កដាកន្លងមក អត្រាប្រាក់ធ្លាក់ចុះ បើប្រៀបធៀបនឹងប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក គឺប្រាក់រៀលធ្លាក់ចុះ ២៦% ឬ ២៧% នៃតំលៃរបស់វានៅឆ្នាំនេះ ។ ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មនិងសេវាកម្ម កើនឡើងយ៉ាងលឿនបំផុត ១៣.១% នៃ GDPពិសេសនៅសំណង់ និងកម្មន្តសាលសំលៀកបំពាក់ ។ សេវាកម្ម

ក៏បន្ទឹកចំរើនដែរ មាន ៨.៨% ដែលសំខាន់គឺបំរើផ្នែកទេសចរណ៍ ។ ឧបសគ្គចំបងចំពោះល្បឿនអភិវឌ្ឍ គឺវិស័យកសិកម្មដែលកើនឡើងក្នុងល្បឿនមធ្យមប្រមាណតែ ២.៦% គឺមានកំរិតទាបជាងល្បឿនកំណើនប្រជារាស្ត្រដែលមាន ៣% ប្រចាំឆ្នាំ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ការលូតលាស់កសិកម្មបាន់ស្មានប្រហែល ១.៨% ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងនូវការលូតលាស់អវិជ្ជមានលើផលិតផលស្រូវ ។

កម្ពុជានៅតែជាប្រទេសក្រីក្របំផុតនៅអាស៊ី ដែលមានចំណូលប្រចាំឆ្នាំម្នាក់ ២៩១ ដុល្លារអាមេរិក នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ហើយមានប្រជារាស្ត្រក្រីក្រចំនួន ៣៩% នៃប្រជារាស្ត្រទាំងអស់ ដែល ៤៥ % នៃប្រជារាស្ត្រក្រីក្ររឹតនៅជនបទ ។

ចំណែកនៃផ្នែកកសិកម្មរុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនៅក្នុង GDP សំរាប់ឆ្នាំ ១៩៩៥មានប្រមាណ ៤១.៧% គឺថយចុះតាំងពីឆ្នាំ ១៩៩០ មក (ការធ្លាក់ចុះនេះនៅក្នុងចំណែកណាមួយកើតឡើងដោយសារតែការធ្លាក់ចុះនៅក្នុងផលិតភាពនៃផលលិតផលស្រូវ) ។ ចំណែករបស់ពាណិជ្ជកម្ម និងឧស្សាហកម្មនៅក្នុង GDP បានកើនឡើងពី ១១.៥% នៅឆ្នាំ ១៩៩០ ដល់ ១៦.៤% នៅឆ្នាំ ១៩៩៥ និងដល់ ១៧% នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ។ សេវាកម្មបានកើនឡើងពី ៣៨ % នៃ GDP នៅឆ្នាំ ១៩៩០ ដល់ ៤០.១ % ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ និង ៤១.៤% នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ។

ដោយសារហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមានស្ថានភាពប្រសើរ តែនៅទីក្រុង និងទីប្រជុំជននោះ គេសង្កេតឃើញឧស្សាហកម្ម សេវាកម្ម និងពាណិជ្ជកម្មប្រមូលផ្តុំតែនៅក្នុងតំបន់នោះប៉ុណ្ណោះដែរ ។ នោះជាកត្តានាំឱ្យមានភាពខុសគ្នាកាន់តែឆ្ងាយរវាងចំណូលរបស់ប្រជារាស្ត្ររស់នៅទីក្រុង និងប្រជារាស្ត្ររស់នៅជនបទ ដែលមាន ៨៥ % នៃប្រជារាស្ត្រសរុបទូទាំងប្រទេស ។ គោលដៅម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចរបស់រដ្ឋាភិបាលគឺ រក្សាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ប្រចាំឆ្នាំឱ្យបានក្នុងកំរិត ៧% ទប់អត្រាអតិផរណាស្ថិតនៅត្រឹមតួលេខតែមួយខ្ទង់ បើអាចធ្វើបានគឺរក្សាឱ្យនៅត្រឹម ៥% ហើយនឹងបង្កើនធនធានបំរុងបរទេសរបស់កម្ពុជា ។ តួលេខកំណើនសេដ្ឋកិច្ចនេះគឺផ្អែកលើការអនុវត្តនីតិវិស័យសារពើពន្ធដ៏តឹងរ៉ឹង ដើម្បីរក្សាស្ថេរភាពហិរញ្ញវត្ថុ និងការកើនឡើងនៃវិនិយោគទាំងក្នុងស្រុក ទាំងពីបរទេស ។ ស្ថេរភាពហិរញ្ញវត្ថុ នឹងជួយកម្ពុជាឱ្យកៀងគរទាក់ទាញការបណ្តាក់ទុនពីឯកជនបរទេស ។

របបពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជាជារបបសេរី គ្មានការហាមឃាត់។ រហូតទល់ពេលនេះ ការនាំចូលច្រើនជាងការនាំចេញ នាំឱ្យកម្ពុជាមានឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ប្រចាំ(The Current Account deficit) គឺមានដល់ ១៥.៦ % នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ។ ប៉ុន្តែវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសកើនឡើងយ៉ាងរហ័ស ។ ចំណូលថវិការដ្ឋមាន ៩.១% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ។ ចំណូលថវិកាសរុប មិនអាចទូទាត់ចំណាយប្រចាំបានទេ ។ ឱនភាពថវិកាប្រចាំ និងចំណាយមូលធនស្ទើរតែទាំងអស់ត្រូវធ្វើហិរញ្ញប្បទានដោយជំនួយ ឬកម្ចីឥណទានពីក្រៅប្រទេស ។

ចំពោះស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចបច្ចុប្បន្ន ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន / អាហ្វតា និងអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងអនុគ្រោះពន្ធគយរួមកម្ពុជានឹងទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់វិជ្ជមាន និងអវិជ្ជមានយ៉ាងណាខ្លះដែរ ?

III. **អត្ថប្រយោជន៍នៃការចូល** ASEAN / AFTA

ដំបូងបង្អស់ត្រូវចងចាំថា ASEAN ត្រូវបានបង្កើតឡើងពីការគិតគូរផលប្រយោជន៍ប្រទេសជាសមាជិកផ្ទាល់ទៅវិញទៅមក។ យើងសង្ឃឹមថា ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន ចូលរួមក្នុងសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មសេរីក្នុងតំបន់ អាចពង្រីកទីផ្សារ ដែលមានមនុស្សដល់ទៅប្រមាណ ៥០០លាននាក់ នៃប្រទេសចំនួន ១០ និងធ្វើឱ្យមានការប្រណាំងប្រជែងទីផ្សារ រវាងផលិតករនិងអ្នកនាំចូល រវាងផលិតករនិងផលិតករ លើគុណភាពទំនិញនិងតំលៃផលិត បង្កើនផលិតភាពនៃផលិតផលដែលអាចបន្ទាបថ្លៃដើមក្នុងមួយឯក-តា បង្កើនគុណភាពសេវា បង្កើនការផលិតដល់អតិបរមាសំរាប់ទីផ្សារដ៏ធំ និងបង្កើតបន្ថែមនូវមុខទំនិញថ្មីៗ ដើម្បីបំរើសេចក្តីត្រូវការរបស់ទីផ្សារ ។

ការបើកចំហរនៃពាណិជ្ជកម្មសេរី នឹងបន្ថយនូវឯកាធិភាពម្នាក់ឯង ឬចំនួនមួយក្រុមតូច(Monopoly ឬ Oligopoly)នៃការផ្គត់ផ្គង់ទីផ្សារលើមុខទំនិញឬសេវាណាមួយដែលសហគ្រាសក្នុងស្រុកឬ ក្រុមហ៊ុននីមួយៗណាខ្លះ កំពុងដំណើរការ ដោយសារគេមានដើមទុនច្រើនលើសលប់ ឬក៏ពួកគេទាក់ទង ដោយរួមទាំងការមានទំនាក់ទំនងល្អ ពិសេសជាមួយបុគ្គលអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចខ្លះផង ។

ការនាំចូលនូវទំនិញដោយអត្រាពន្ធនាំចូលទាប នឹងធ្វើឱ្យទីផ្សារមានទំនិញសំបូរបែប មានសព្វមានគ្រប់ សំរាប់បំរើសេចក្តីត្រូវការរបស់របស់ប្រជាពលករ មានតំលៃទាបជាងមុន និង

គុណភាពខ្ពស់ ។

ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន និងចូលរួមក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី ការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច និងអាចទាក់ទាញក្បៀងគរវិនិយោគផ្ទាល់បរទេសចូលមកកម្ពុជាគឺ បង្កើនឱ្យមានជំនឿទុកចិត្តហ៊ានធ្វើវិនិយោគកាន់តែច្រើនឡើងៗ ប្រើប្រាស់កាលានុវត្តភាព ដែលកម្ពុជាមានគឺពលកម្មថោក ធនធានធម្មជាតិក្នុងស្រុកមានស្រាប់ ទីផ្សារនៅកម្ពុជា នៅអាស៊ាននិងនៅប្រទេសផ្សេងៗទៀត ពិសេសប្រទេសដែលផ្តល់ GSP និង MFN ដល់កម្ពុជានូវការអនុគ្រោះពន្ធលើទំនិញដែលមានប្រភពដើមពីកម្ពុជានាំចូលទៅលក់នៅប្រទេសគេ ។

វិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស នឹងមានយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីបណ្តាប្រទេសអាស៊ាននានាក្នុងតំបន់ និងមកពីប្រទេសជឿនលឿនធំៗនានា ដូចជាជប៉ុន តៃវ៉ាន់ កូរ៉េខាងត្បូង សហរដ្ឋអាមេរិក បស្ចិមប្រទេស ។ល។ និង ។ល។ ដែលនឹងអាចកសាងមូលដ្ឋានគ្រឹះឧស្សាហកម្មធំៗ ពង្រីកបរិមាណ និងគុណភាពផលិតកម្មនិងសេវានានា ។

តាមស្ថិតិស្រង់ដោយមជ្ឈមណ្ឌលសាជីវកម្មអន្តរជាតិរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ វិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសបានបណ្តាក់ទុនវិនិយោគចូលប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីៗ និងប្រទេសអាស៊ានមានកំរិតខ្ពស់ដល់ទៅ ៥៥% នៃវិនិយោគផ្ទាល់បរទេសទាំងមូលក្នុងរយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៧៧ ដល់ ១៩៨៣ ដែលក្នុងចំនួននេះ ការបណ្តាក់ទុនក្នុងបណ្តាប្រទេសអាស៊ានមានចំនួនដល់ទៅ ៦៣.៤ % ។

វិនិយោគផ្ទាល់បរទេសមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសអាស៊ាន ។ តាមស្ថិតិបានបង្ហាញថា ការធ្វើវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសចូលក្នុងប្រទេសនានាជាសមាជិកអាស៊ាន មានប្រភពចេញមកពីបណ្តាប្រទេសក្រៅតំបន់ច្រើនជាង ពីក្នុងតំបន់ប្រទេសអាស៊ានខ្លួនឯង ។ ការបណ្តាក់ទុនពីប្រទេសឧស្សាហកម្មធំៗ ដូចជាពីបស្ចិមប្រទេស ជប៉ុន កូរ៉េខាងត្បូង តៃវ៉ាន់ជាដើម ក្នុងការបង្កើតរោងចក្រសហគ្រាសឧស្សាហកម្មធុនធ្ងន់ អាចជាមូលដ្ឋាននៃការកសាងពង្រីកសេដ្ឋកិច្ចជាតិពិតប្រាកដទៅថ្ងៃមុខ ។

- ទន្ទឹមនឹងការហូរចូលនៃវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ដែលយើងសង្ឃឹមថា នឹងអាចកើនឡើងយ៉ាងរហ័សនោះ ប្រទេសកម្ពុជាអាចនឹងដោះស្រាយបញ្ហាពលកម្មដល់ប្រជាពលរដ្ឋបានយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព។ ប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន កំពុងប្រឈមមុខទល់នឹងបញ្ហាភាពគ្មានការងារធ្វើដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់។ ក្រុមជនគ្មានការងារធ្វើមានយ៉ាងតិច ២៥០.០០០ នាក់ ។ តាមការពន្យាតពីកំលាំងពលកម្ម ឆ្នាំ១៩៩៣-៩៤ (៣.៩លាននាក់) កំលាំងពលកម្មបច្ចុប្បន្នរបស់កម្ពុជាមានប្រមាណ ៤.៥ លាននាក់ ។ ដោយអត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំ ស្មើនឹង ៣% អ្នកធ្វើការថ្មី ១៣៥.០០០ នាក់ត្រូវចូលក្នុងកំលាំងពលកម្មជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ប៉ុន្តែក្នុងរយៈពេលពីឆ្នាំ ១៩៩៤ ដល់ ១៩៩៦ វិនិយោគបរទេសក៏បានផ្តល់ឱកាសឱ្យប្រជារាស្ត្រខ្មែរមានការងារធ្វើសរុបចំនួនប្រមាណជា ១៨៣.០០០ នាក់ដែរ ។

តារាងទី១ : វិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ពីឆ្នាំ ១៩៩៤-១៩៩៦

ប្រភព	ទុនចុះបញ្ជី USD	ជាភាគរយ	អចលនទ្រព្យ	ជាភាគរយ	សក្តានុពលពលកម្ម	ជាភាគរយ
តៃវ៉ាន់	១៥៩.០១៤.៨៥០	៤.៥០	១៦៩.៧៦៦.៧៩៣	៤.២៣	២៦.០៥០	១៤.២៤
សាំងហ្គាពួរ	៤៥៣.៥៣០.០០០	១២.៨៣	១៣៥.៤៤៥.៨៤៥	៣.៣៧	១០.៦៦៨	៥.៨៣
ជប៉ុន	៣.៦១០.០០០	០.១០	១០.៣១៩.៧០០	០.២៦	២៥០	០.១៦
ម៉ាឡេស៊ី	១.៥១១.៥៥៣.០០០	៤២.៧៧	២.០៨៨.៧៣៩.៦២៦	៥២.០១	២០.៥៥៨	១១.២៤
ផ្សេងៗ	១.៤០៦.៧៦២.៧៦៥	៣៩.៨០	១.៦១១.៤៧៤.៧២៧	៤០.១៣	១២៥.៣៦៦	៦៨.៥៣
សរុប	៣.៥៣៤.៤៧០.៦១៥	១០០.០០	៤.០១៥.៧៤៦.៦៥៥	១០០.០០	១៨២.៥៣២	១០០.០០

Source : Initial Assessment of macroeconomic and Sectorial issue in preparing Cambodia for entry into AFTA

តារាងខាងលើបានបង្ហាញថារវាងឆ្នាំ ១៩៩៤-៩៦ នៅកម្ពុជា ការធ្វើវិនិយោគទុនមានអចលនទ្រព្យចំនួន ៤.០១៥ លានដុល្លារអាមេរិក។ ម៉ាឡេស៊ីជាអ្នកវិនិយោគបរទេសដ៏ធំ ចំពោះទុនចុះបញ្ជី និងទុនអចល័ត គឺមាន ៤៨.៨ %និង ៥២.០% នៃទុនចុះបញ្ជី និងទុនអចល័តសរុប ។ ទោះបីខ្លួនជាអ្នកវិនិយោគបរទេសដ៏ធំជាងគេនៅកម្ពុជាក៏ដោយ ការធ្វើវិនិយោគរបស់ម៉ាឡេស៊ី ប្រើប្រាស់ពលកម្មកម្ពុជាតែ ១១.២% នៃពលកម្មវិនិយោគបរទេសប៉ុណ្ណោះ ។ សាំងហ្គាពួរមានទុនចុះបញ្ជីចំនួន ១២.៨% និងទុនអចល័ត ៣.៤ % បានផ្តល់ពលកម្មចំនួន ៥.៨៣% ។ វិនិយោគពីតៃវ៉ាន់ ដែលមានទុនចុះបញ្ជី ៤.៥% និងទុនអចល័ត ៤.២% បានផ្តល់ពលកម្មចំនួន ១៤.២% ។ រហូតមកទល់ពេលនេះផ្នែកវិនិយោគដែលស្រូបយកពលកម្មច្រើនជាងគេ គឺផ្នែកវាយនភ័ណ្ឌ និងកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ មានចំនួន ៨៦ គិតពីថ្ងៃ ០១ មករា ១៩៩៤ មកទល់ត្រឹម ៣១ធ្នូ ១៩៩៦ ប្រើប្រាស់កម្មករចំនួន ៤៣.២៣២ នាក់ ។ ផ្នែកនេះនឹងរឹតតែកើនច្រើនទៀត ពីព្រោះកម្ពុជាបានទទួលលក្ខន្តិកៈ MFN ដែលអនុគ្រោះពន្ធនាំចូលលើទំនិញផលិតក្នុងស្រុកខ្មែរ ទៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។

មួយវិញទៀត ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន ការចូលរួមក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី និងអាចរីកចំរើននូវបច្ចេកវិជ្ជាថ្មីៗជឿនលឿនបំរើក្នុងប្រព័ន្ធផលិតកម្ម ដើម្បីបង្កើនផលិតភាព (Productivity) បន្ថយតំលៃមួយឯកកត្តា និងបង្កើនសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងដណ្តើមទីផ្សារទាំងក្នុងអាស៊ាន ទាំងក្នុងពិភពលោក ។

បន្ថែមលើនេះ ក្នុងសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មទំនិញ និងសេវាប្រទេសយើងនឹងបានរួមចំណែកក្នុងដំណើរការបែងចែកពលកម្មពិភពលោក អាចប្រើប្រាស់សមត្ថភាពប្រាជ្ញាស្មារតីកែច្នៃផលិតកម្ម និងបំរើសេវាកម្មយ៉ាងទូលំទូលាយ ក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិ ។

IV. **ផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានលើសេដ្ឋកិច្ច**

ក្រៅពីអត្ថប្រយោជន៍ដែលបានរៀបរាប់ត្រួសៗខាងលើ ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន ចូលតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី (AFTA) ស្ម័គ្រចិត្តអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការអនុគ្រោះពន្ធគយរួម (CEPT) ក៏មានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានទៅលើសេដ្ឋកិច្ចជាតិកម្ពុជាយើងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែរ ។

គោលដៅចំបងរបស់កម្ពុជានៅក្នុងការចូលរួមក្នុងAFTA គឺការបើកទ្វារឈានចូលទៅក្នុងទីផ្សារតំបន់ដែលមានទំហំធំ និងចង់ឱ្យកម្ពុជាទៅជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើវិនិយោគសំខាន់មួយនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ ប៉ុន្តែទីផ្សារ ASEAN / AFTA គឺជាទីផ្សារដែលពឹងផ្អែកលើការអនុគ្រោះខាងពាណិជ្ជកម្មទៅវិញទៅមកតាមរយៈកម្មវិធីកាត់បន្ថយពន្ធគយ និងរបាំងមិនមែនពន្ធគយ ។ កម្មវិធីកាត់បន្ថយពន្ធគយតាមកិច្ចព្រមព្រៀង CEPT មានឥទ្ធិពលខ្លាំងណាស់លើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ពិសេសលើថវិកាជាតិ លើពាណិជ្ជកម្ម និងលើផលិតកម្មក្នុងស្រុក ។ គឺការចុះអត្រាពន្ធគយ ដែលសំខាន់បំផុតគឺប៉ះពាល់ចៀសមិនផុតដល់ប្រាក់ចំណូលរបស់រដ្ឋនៅដំណាក់កាលអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង CEPT ។ ប្រាក់ចំណូលពន្ធគយជាប្រភពសំខាន់នៃចំណូលថវិកាជាតិ ។ នៅឆ្នាំ១៩៩៦ ពន្ធពាណិជ្ជកម្មមានប្រាក់ចំនួនប្រហែល ៤៨.៧% នៃប្រាក់ចំណូលជាប្រចាំដែលក្នុងនោះប្រហាក់ប្រហែល ៩៦.៣% ជាពន្ធនាំចូល ២.៤% ជាពន្ធនាំចេញ និងពន្ធផ្សេងៗទៀតចំនួន ១.៤% ។ ការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម គឺការបន្ថយអត្រាពន្ធ នៅក្រោយដំណាក់កាលអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង CEPT ពិតជានាំឱ្យមានការថយចុះប្រាក់ចំណូលរបស់រដ្ឋ ។

ការពឹងផ្អែកភាគច្រើនលើសលុបនៃចំណូលថវិកាជាតិលើពន្ធគយនាំចូលនឹងធ្វើឱ្យយើងបាត់បង់ចំណូលហិរញ្ញវត្ថុដែលពិតជាពិបាកក្នុងការទូទាត់បំពេញវិញ ។ នៅឆ្នាំ១៩៩៥ ចំណូលក្នុងស្រុកជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំប្រហែល ៩% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ។ ប្រាក់ចំណូលពន្ធគយមានប្រមាណ ៧០% នៃប្រាក់ចំណូលពន្ធសរុប និងមួយចំនួនធំនៃពន្ធគយនេះ បានមកពីការប្រមូលពន្ធទំនិញឆ្លងកាត់នាំចេញទៅប្រទេសជិតខាងនានា (taxation of re-exports to neighboring countries) ។

ការនាំទំនិញចូលឆ្លងកាត់ដើម្បីនាំចេញទៅលក់នៅក្រៅប្រទេសវិញទៀត(Re-export) ក៏ជាប្រភពចំណូលសំខាន់ពាស់ដែរ ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ការនាំទំនិញចូលដើម្បីនាំចេញទៅលក់នៅក្រៅប្រទេសវិញទៀតមានចំនួនទាំងអស់ ៣៥០លានដុល្លាអាមេរិក គឺមាន ៣២.៧% នៃការនាំចូលទាំងអស់ឬក៏ពាក់កណ្តាលនៃតម្លៃនាំចូលនិង១.១ដងនៃការនាំចេញក្នុងស្រុក ។ ប៉ុន្តែអាចចាត់ទុកនេះជាសកម្មភាពរំលោភលើច្បាប់ហាមឃាត់របស់ប្រទេស ដែលយើងនាំចេញទៅ ឬ ម្យ៉ាងទៀត អាចហៅថាជាការរត់ពន្ធគយ (Smuggling) ។ នៅពេលប្រទេសជិតខាងធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម

កែសំរួលបើកទូលាយការនាំចូលទំនិញទៅក្នុងប្រទេសគេវិញនោះ សកម្មភាពរត់ពន្ធនេះមុខតែនឹងចុះខ្សោយរហូតដល់លែងមានសកម្មភាពហើយចំណូលពន្ធពី re-export នេះប្រាកដជានឹងលែងមានទៀត។

តារាងទី២ : តំលៃសរុបនៃទំនិញនាំចូលឆ្លងកាត់កម្ពុជា សំរាប់បញ្ជូនទៅប្រទេសជិតខាង (ពិសេសទៅវៀតណាម)

ប្រភេទទំនិញ	តំលៃឆ្នាំ ១៩៩៦/ដុល្លារអាមេរិក	ជាភាគរយ
ស្រាបៀរ	៣៦.០៦៦.២៣	១.៨៩
បារី	៥៥១.០១៨.០៧	២៨.៩៣
ស្រា	១៨.៦៥០.១៣	០.៩៨
គេសផ្ទះ	១៣.៧០៥.២៧	០.៧២
ម៉ូតូ	៤៨.៤៩៥.២៧	២.៥៤
ទូរទស្សន៍	៣៥.០១៩.៩៤	១.៨៤
វីដេអូ	១៦.១១៥.៨០	០.៨៥
ម៉ាញ៉េ	៦.៦៨៥.៣៩	០.៣៥
ផ្សេងៗ	៧២៥.៦៨០.១០	៣៨.១០
នាំចូលសរុប	១.៩០៤.៧៨៧.៤៣	

ប្រភព : នាយកដ្ឋានគយ

តារាងទី៣ : សមាមាត្រនៃទំនិញនាំចូលសំរាប់តំរូវការប្រើប្រាស់ក្នុងស្រុកនិងសំរាប់នាំចេញទៅប្រទេសបន្តទៀត (re-export)

ប្រភេទទំនិញ	ឯកត្តា	ក្នុងឯកត្តា (ជាភាគរយ)		ការយកពន្ធនាំចេញ
		ផ្សារក្នុងស្រុក	ទំនិញនាំចេញទៅវិញ	(%)
ស្រាបៀរ(ជាមធ្យម)		៤៩	៥១	៤០
ស្រា	na	៣០	៧០	៤៥
គេសផ្ទះ	na	៦០	៤០	na
បារី (ជាមធ្យម)	កេស	៥០	៥០	៧៦
ផ្សេងៗ		--	--	
ម៉ូតូ (ថ្មី)	គ្រឿង	៣០	៧០	៥០
រថយន្ត (ថ្មី)	គ្រឿង	na	na	៥០
ទូរទស្សន៍ (ជាមធ្យម)	គ្រឿង	១៧.៥	៨២.៥	៦៨
វីដេអូ	គ្រឿង	១៥	៨៥	៧៨
ម៉ាញ៉េ	គ្រឿង	៥	៩៥	៧០

ប្រភព : នាយកដ្ឋានគយ

ចំណូលថវិកា អាចរ៉ាប់រងការចំណាយជាប្រចាំ (Current Expenditure) បានតែ ៨៩ % ប៉ុណ្ណោះ ។ ដើម្បីបំពេញការចំណាយជាប្រចាំត្រូវធ្វើហិរញ្ញប្បទានដោយជំនួយបរទេស ។ ដូច្នេះ ការកាត់បន្ថយពន្ធគយឱ្យនៅទាបតាមកិច្ចព្រមព្រៀងអនុគ្រោះពន្ធគយរួម នឹងធ្វើឱ្យកម្ពុជាបាត់បង់ចំណូលហិរញ្ញវត្ថុជាច្រើន ដែលជាបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលរដ្ឋាភិបាលត្រូវដោះស្រាយ ។

មួយវិញទៀត ការបន្ថយពន្ធគយនៃ CEPT នឹងរឹតតែបង្កើនឱ្យមានឱនភាពពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា-អាស៊ាន ។គន្លងមកឱនភាពពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសអាស៊ានមាន ៣០១.៦ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ ១៩៩៥ និង ៩១០.៥ ពាន់លានរៀល នៅឆ្នាំ១៩៩៦ (The statistic ឆ្នាំ ១៩៩៦ excludes Cambodia's merchandise trade with Singapore) ។ ការនាំចូលពីប្រទេសអាស៊ាន នៅឆ្នាំ ១៩៩៥

លឿន សមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ ចំណែកកម្ពុជាមានឧស្សាហកម្មទន់ខ្សោយបំផុត មិនទាន់មានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងនឹងគេទេ ។

ការចូលរួមជាសមាជិកអាស៊ាន / អាហ្វតា បន្ថែមមួយទៀតដែលបន្ថែមលើបន្ទុកថវិកាជាតិ ដែលបាត់បង់ចំណូលថវិកាបណ្តាលមកពីការកាត់បន្ថយពន្ធគយនៃការអនុវត្តន៍ការអនុគ្រោះពន្ធរួម (CEPT) នោះគឺចំណាយថវិកាសំរាប់កិច្ចការអាស៊ានដែលមជ្ឈដ្ឋានខ្លះបានអះអាងថា មានប្រមាណ ៩លានដុល្លារអាមេរិកក្នុង ១ ឆ្នាំ ។ ការចំណាយនេះត្រូវមានចំពោះការបង់វិភាគទានសំរាប់សមាជិកភាពថ្មី ១លានដុល្លារអាមេរិក ក្នុងចំណាយលើការបើកស្ថានទូតនៅគ្រប់ប្រទេសអាស៊ានដែលមិនទាន់មាន ចំណាយសំរាប់ដំណើរការលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន ចំណាយលើគណៈប្រតិភូអាស៊ាន

តារាងទី ៤ : ឱនភាពពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា-អាស៊ាន ឆ្នាំ ១៩៩៥-១៩៩៦ (ជាពាន់លានរៀល)

ប្រទេស	១៩៩៥	១៩៩៦
ប្រ៊ុយណេ	-	-
ឥណ្ឌូនេស៊ី	-៣៣.៩៤១.២	-១៣៩.៣៩៦.៣
ម៉ាឡេស៊ី	-៦៤.១៩១.១	-១០៨.៧០៧.០
ហ្វីលីពីន	-២.៩៣១.៧	-២.៣០១.៣
សិង្ហបុរី	-១២៩.៨៩១.៤	na
ថៃឡង់	១៩៦.៦៨៣.៤	-១៧.៧៩២.០
វៀតណាម	-២១៧.៨៩៩.៣	-២៣៦.៨៥២.១
អាស៊ាន	-៣០១.៦១៦.៥	-៩១០.៥១៣.៨

ប្រភព : ស្ថិតិពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៩៥-១៩៩៦

មាន ១.៥ ដងនៃការនាំចេញទៅប្រទេសក្នុងតំបន់ ។ ជាក់ស្តែងបញ្ជាក់ថា ការនាំចូលរបស់កម្ពុជាពីប្រទេសអាស៊ាន ធំជាងការនាំចេញនេះសឱ្យឃើញថា ការបន្ថយអត្រាពន្ធគយលើផលិតផលមួយចំនួនធំមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងលើការនាំចូលជាងការនាំចេញ ។ នៅក្នុងរយៈពេលខ្លី ការបន្ថយពន្ធគយនៃCEPTអាចនាំទៅរកការរឹតតែធ្លាក់ចុះនៃឱនភាពពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា - អាស៊ាន ដោយសារទំនិញឧស្សាហកម្មនានាកាន់តែហូរចូលច្រើនឡើងជាងមុនចូលមកកម្ពុជា ព្រោះប្រទេសអាស៊ានទាំងនាភាគច្រើនមានឧស្សាហកម្មជឿន

កិច្ចប្រជុំដែលមានប្រមាណពី ២៥០-៣០០ដង ក្នុង១ឆ្នាំ ចំណាយទ្រទ្រង់ក្បាលម៉ាស៊ីនតាមក្រសួងពាក់ព័ន្ធ ចំណាយលើការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ។ល ។និង ។ល ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត តំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាននឹងផ្តល់ការលំបាកចំពោះមុខសំរាប់សហគ្រាសដែលទន់ខ្សោយ ប្រើបច្ចេកវិជ្ជាអន់ថយដែរ ពិសេសសហគ្រាសកម្មន្តសាលដ៏ក្មេងខ្ចី និងអន់ថយនៅកម្ពុជា ដែលមិនទាន់មានសមត្ថភាពស្រូបយកដណ្តើមទីផ្សារដើម្បីពង្រីកផលិតកម្មបាន ។ បច្ចុប្បន្ន ស្ថានភាពកម្មន្តសាលកម្ពុជា

ផលិតភាពពលកម្មមានកំរិតទាបណាស់ បើប្រៀបធៀបនឹងប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីទី១ និងទី២ ដែលបញ្ជាក់នូវសមត្ថភាពប្រណាំងប្រជែង ខាងក្រៅរបស់ខ្លួន មិនទាន់សមស្របជាសមាជិកភាពរបស់អាស៊ានទេ ។ ផលិតភាពពលកម្ម (Labour productivity)គឺជាកត្តាគន្លឹះក្នុងការកំណត់ភាពប្រកួតប្រជែងនៃឧស្សាហកម្មកម្ពុជា ។

ការចូលជាសមាជិកភាពអាស៊ាន / អាហ្វតា នៃការអនុវត្តនីតិច្ចព្រមព្រៀងការអនុគ្រោះពន្ធគយរួមនោះ លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវបានបញ្ជាក់ នូវការព្រួយបារម្ភចំពោះការបាត់បង់យ៉ាងច្រើននូវចំណូលថវិកាជាតិ នៅដំណាក់កាលដំបូងរយៈពេលខ្លីនិងមធ្យម ដែលចាំបាច់ត្រូវរកវិធីដោះស្រាយជួយដោះទាល់ និងត្រូវពុះពារ

តារាងទី ៥ : ផលិតភាពពលកម្មផ្នែកកម្មន្តសាលនៅប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីថ្នាក់ទី ១ និងថ្នាក់ទី២ ឆ្នាំ១៩៩៣ (១)	
បរិយាយ	ផលិតភាពពលកម្ម (ដុល្លារអាមេរិក) តំលៃថេរឆ្នាំ១៩៨៥)
ប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីថ្នាក់ទី១ :	
ជប៉ុន	៣៤.០០៤
សាំងហ្គាពួរ	២០.៨៦៧
តៃវ៉ាន់	១៤.៦៨៩
កូរ៉េខាងត្បូង	១១.៨៧៦
ប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីថ្នាក់ទី២ :	
ម៉ាឡេស៊ី	៩.៥១៣
ថៃឡង់	៦.២២៩
កម្ពុជា (២)	៤.១៣១

ប្រភព : ពត៌មានប្រៀបធៀបលើកំរិតផលិតភាព និងការប្រែប្រួលក្នុងប្រទេសសមាជិក APO, ឆ្នាំ ១៩៩៣

១) ផលិតភាពពលកម្ម គឺជារង្វាស់GDP ក្នុងកម្មករម្នាក់សំរាប់ផ្នែកកម្មន្តសាលឆ្នាំ ១៩៩៣ គិតស្មានជាដុល្លារអាមេរិកតាមតំលៃថេរឆ្នាំ ១៩៨៥ ។

២) តួលេខរបស់កម្ពុជា បានគណនាប៉ាន់ស្មានលើមូលដ្ឋានតំលៃឆ្នាំគោល ១៩៨៩ ។

ផលិតភាពពលកម្ម នៅផ្នែកកម្មន្តសាលត្រូវបានប៉ាន់ស្មានលើតំលៃឆ្នាំគោល ១៩៨៩ ដែលមាន ៤.១៣១ ដុល្លារអាមេរិកក្នុងកម្មករម្នាក់ ។ ទោះជាឈរនៅលើតំលៃឆ្នាំគោល ១៩៨៩ ក៏ដោយ ក៏កម្ពុជាមានផលិតភាពពលកម្មទាបជាងគេបង្អស់ក្នុងចំណោមប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មី ទាំងថ្នាក់ទី១ ទាំងថ្នាក់ទី២ ។ ផលិតភាពពលកម្មនៅកម្ពុជាមាន ១/១២នៃតំលៃជប៉ុន និងតំលៃ០.៤៨នៃផលិតភាពពលកម្មនៅកូរ៉េខាងត្បូង ។ ក្នុងចំណោមប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីថ្នាក់ទី ២ ផលិតភាពពលកម្មនៅកម្ពុជាមានតំលៃ ០.៤៣ ដង នៅម៉ាឡេស៊ី និង ០.៦៧ នៃកំរិតនៅថៃឡង់ ។

V. វិធានការដោះស្រាយភាពប៉ះពាល់សេដ្ឋកិច្ច

ចំពោះអត្ថប្រយោជន៍ដែលសង្ឃឹមថានឹងបានទទួល និងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានសេដ្ឋកិច្ច ដែលនឹងត្រូវទទួលរងគ្រោះដោយឧបសគ្គមួយចំនួន ដើម្បីអាចទាញយកផលប្រយោជន៍ពីការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន និងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីបាន ។

ដើម្បីមានពេលរៀបចំខ្លួនឱ្យមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ កម្ពុជាត្រូវការពេលវេលាច្បាស់លាស់មួយពន្យាការអនុវត្តនីតិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន នៅកាលដ៏សមស្របមួយ។ ប្រទេសអាស៊ាននានាសំរេចអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីនៅឆ្នាំ ២០០០ ប្រទេសវៀតណាម នៅឆ្នាំ ២០០៣ ឯកម្ពុជាគួរតែក្រោយនេះទៀត ពីព្រោះត្រូវតែគិតឱ្យច្បាស់លាស់ថា យើងត្រូវការពេលវេលាប៉ុន្មានឆ្នាំទៀតបន្ទាប់ពីចូលអាស៊ានហើយ ដើម្បីត្រៀមលក្ខណៈសម្បត្តិសេដ្ឋកិច្ចជាតិយើងឱ្យមានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងជណ្តើមទីផ្សារអាស៊ានបាន និងត្រៀមសំរាប់ការចូលរួមតាមរបៀបណា ដែលអាចកាត់បន្ថយការបាត់បង់ចំណូលបណ្តាលមកពីតារាងពន្ធគយ ។

-ការកៀងគរវិនិយោគពីបរទេស

គោលដៅនៃការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចជាមួយបណ្ដាប្រទេសសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍ គឺពង្រីកទីផ្សារក្នុងតំបន់ដែលមានប្រជាជនប្រមាណ ៥០០លាននាក់ ទាក់ទាញពង្រីកការធ្វើវិនិយោគបរទេសកម្ពុជា ប្រើប្រាស់កែច្នៃធនធាន ដែលមានទាំងធម្មជាតិ ទាំងមនុស្ស ដើម្បីបំរើការនាំចេញទៅទីផ្សារក្នុងតំបន់និងអន្តរជាតិផ្សេងទៀត។ ការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មជាកត្តាសំខាន់មួយដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ពង្រីក ដើម្បីឈានទៅរកការប្រើប្រាស់ទីផ្សារអាស៊ាន / អាហ្វតា និងទីផ្សារប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ដទៃទៀតដែលកម្ពុជាទទួលបានតាមរយៈ GSP និង MFN ។ ស្ថានភាពល្អបំផុតបច្ចុប្បន្នកម្ពុជាមានទីផ្សារធំណាស់ទៅហើយ តាមរយៈ GSP និង MFN នេះ ដែលក្នុងនោះរាប់បញ្ចូលទាំងសហគមន៍អឺរ៉ុប កាណាដា និងសហរដ្ឋអាមេរិកផង ហើយនេះជាកាលានុវត្តភាពដ៏សំខាន់សំរាប់បំរើឱ្យសេចក្ដីត្រូវការទាក់ទាញការធ្វើវិនិយោគបរទេស សំរាប់ការកសាង និងពង្រីកទំហំផលិតកម្មក្នុងស្រុក និងសំរាប់ជំរុញការនាំចេញ ។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីទាក់ទាញក្បៀងគរការធ្វើវិនិយោគបរទេសនៅកម្ពុជាឱ្យបានច្រើនកុះករ មានសន្ទុះខ្លាំងនោះចាំបាច់ត្រូវពុះពារកែលំអបញ្ហាបន្ទាន់មួយចំនួន សំដៅបើកទូលាយនិងធ្វើឱ្យរីតតែប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសវិនិយោគពីបរទេសនៅកម្ពុជា។

កត្តាទាំងនោះមានជាអាទិ៍ :

- <u>សន្តិភាព និងស្ថេរភាពនយោបាយ</u> ជាកត្តាចំបងបង្អស់ ដែលត្រូវរក្សាឱ្យមាននៅកម្ពុជាឱ្យយូរអង្វែងទៅអនាគត។ សង្គ្រាមត្រជាក់-ក្ដៅនៃមនោគមវិជ្ជាបានបញ្ចប់ហើយ យុគសម័យសេដ្ឋកិច្ចកំពុងគ្របដណ្ដប់ពិភពលោកទាំងមូល ។ អ្នកដឹកនាំប្រទេសទាំងអស់នៃពិភពលោកធ្វើនយោបាយ ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសរៀងៗខ្លួន មិនមែនធ្វើនយោបាយដើម្បីលទ្ធិមនោគមវិជ្ជាឬបក្សពួក ឬដើម្បីអំណាចក្រុមគ្រួសារពូជពង្សខ្លួនទេ គឺត្រូវដាក់ប្រយោជន៍ជាតិខ្ពស់ជាងប្រយោជន៍បុគ្គលឬគណៈបក្ស ។ ដើម្បីសំរេចទិសដៅខាងលើនេះបានត្រូវតែអនុវត្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពិតៗ នៅកម្ពុជាគ្មានការបោកប្រាស់ក្លែងបន្លំ ។ កត្តាសន្តិសុខ និងស្ថេរភាពនយោបាយនេះ ធ្វើឱ្យអ្នកវិនិយោគមានជំនឿលើសន្តិសុខសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួន ក៏ដូចជាសន្តិសុខនិងសុវត្ថិភាពទុនរបស់គេក្នុងការបណ្ដាក់ទុនធ្វើវិនិ-យោគយូរអង្វែងដែរ គឺគេហ៊ានមករកស៊ីនៅស្រុកយើង ហ៊ានបណ្ដាក់ទុនលើវិស័យសំខាន់ៗដែលជាគ្រឹះនៃមូលដ្ឋានឧស្សាហកម្មសំរាប់បំរើការនាំចេញយូរអង្វែង ។

- <u>ការមានប្រព័ន្ធច្បាប់គ្រប់គ្រាន់</u> និងធានាការអនុវត្តន៍ច្បាប់ត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ។ ក្រៅពីច្បាប់វិនិយោគកម្ពុជា ត្រូវរៀបចំបង្កើតឱ្យមានច្បាប់នានាផ្សេងទៀតឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ពិសេសក្រមពាណិ-ជ្ជកម្ម (commercial law) ដែលមានច្បាប់ស្ដីពីសភាពាណិជ្ជកម្ម ច្បាប់វិធានពាណិជ្ជកម្ម ច្បាប់ក្រុមហ៊ុន ច្បាប់ការត្រួតពិនិត្យទំនិញ ច្បាប់កិច្ចសន្យា ច្បាប់ការពារផ្លាកសញ្ញានិងសេវា ច្បាប់ការទទួលខុសត្រូវនៃផលិតផល ច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តិការពាណិជ្ជកម្ម (Arbitr-ation Law) ច្បាប់រំលាយក្រុមហ៊ុន ច្បាប់ក្ស័យធន ច្បាប់កម្មសិទ្ធិខាងបញ្ញា ច្បាប់ស្ដីពីការប្រកួតប្រជែងដោយស្មើភាព ច្បាប់ធានារ៉ាប់រង ។ ល ។ និង ។ ល ។ ហើយក្រៅពីមានប្រព័ន្ធច្បាប់គ្រប់គ្រាន់ ត្រូវធានាសុពលភាពគតិយុត្តិរបស់ច្បាប់ និងការអនុវត្តន៍ច្បាប់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ និងស្មើភាព ។

- <u>ការមានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវ័ន្តគ្រប់គ្រាន់</u> ដូចជាគមនាគមន៍ ផ្លូវដឹកជញ្ជូនប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនង ទាំងជើងគោក អាកាស ទាំងជើងទឹក ពីទីក្រុងទៅជនបទ ពីកម្ពុជាទៅប្រទេសនានាក្នុងពិភពលោក ។ល ។និង ។ ល ។ គមនាគមន៍ជាគន្លឹះនៃការអភិវឌ្ឍន៍គ្របវិស័យ ។ មានគមនាគមន៍ ទើបមានការអភិវឌ្ឍន៍ ។ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ពង្រីកគមនាគមន៍ដល់គ្រប់ទិសទីទាំងទីក្រុង ទាំងជនបទ ទាំងតំបន់បណ្ដោយតាមព្រំប្រទល់ជាមួយប្រទេសជិតខាង ដើម្បីទាក់ទាញបង្កើតតំបន់អភិវឌ្ឍ ក្បៀងគរប្រជារាស្ត្រឱ្យទៅរស់នៅឱ្យបានច្រើននៅទីនោះដែលហុចជាផលប្រយោជន៍ក្នុងការការពារទប់ស្កាត់ការជ្រៀតហូរចូលនៃជនបរទេសផង ។ ថាមពលអគ្គិសនីក៏ត្រូវតែពង្រីកដែរ ដើម្បីបំរើឧស្សាហកម្ម និងសេវាកម្មសព្វបែបយ៉ាង ថាមពលអគ្គិសនីជាប្រភពនៃការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច។ ត្រូវប្រើប្រាស់សក្ដានុពលធម្មជាតិដែលកម្ពុជាមាន ដើម្បីផលិតថាមពលអគ្គិសនីក្នុងតំលៃដើមថោក ដើម្បីជះឥទ្ធិពលទៅលើតំលៃដើមផលិតផលមួយឯកត្តាថោកជាងមុនដែរ ។

- <u>បណ្ដុះបណ្ដាលធនធានមនុស្ស</u> ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់សមស្របតាមតំរូវការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស ទាំងជំនាញបច្ចេកទេស បច្ចេកវិជ្ជាថ្មីៗ ទាំងសមត្ថភាពវប្បធម៌ភាសា ។ កំលាំងពលកម្មមានតែ ១០% ប៉ុណ្ណោះដែលចាត់ថ្នាក់ថាមានជំនាញ រួមមានអ្នកចាត់ការ សិប្បករ

និងពលករដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការីម៉ាស៊ីន និងរោងចក្រ ។ ដំណើរការសេរីភាវូបនីយកម្ម និងទំនើបភាវូបនីយកម្ម នឹងបង្កើតឱ្យមានតម្រូវការកំលាំងពលកម្មដែលមានជំនាញបច្ចេកទេសខ្ពស់ ។ ជំនាញបច្ចេកទេស ដែលនឹងត្រូវផ្តល់ឱ្យមួយភាគដោយសាលាបច្ចេកទេសក្នុងប្រព័ន្ធ ហើយការបណ្តុះបណ្តាលនៅនឹងកន្លែងក៏ត្រូវបានទទួលផលផងដែរ ។ ប៉ុន្តែបើតាមឯកសាររបស់ក្រសួងផែនការ ប្រការនេះពិតជាធ្វើឱ្យអនក្ខរជនយ៉ាងច្រើនមិនមានឱកាសបានទទួលផល ដោយមានអនក្ខរជនតិចណាស់ ដែលអាចបានទទួលផល ពីកម្មវិធីនេះ ។ នៅកម្ពុជាយើង ជាងមួយភាគបួននៃប្រជារាស្ត្រមិនបានទទួលការសិក្សាទាល់តែសោះ ហើយអនក្ខរភាពមានអត្រាខ្ពស់ដល់ទៅ ៣៥% ។ ប៉ុន្តែរហូតមកដល់ពេលនេះ ប្រព័ន្ធបណ្តុះបណ្តាលបានឃ្លាតឆ្ងាយយ៉ាងខ្លាំងពីតម្រូវការនៃសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ទោះជាមានការតំរង់ទិសតាមបំណងរបស់សហគ្រាសរដ្ឋនិងស្ថាប័នរដ្ឋក៏ដោយ ដោយសារបរិក្ខាបណ្តុះបណ្តាលភាគច្រើន ដែលនៅសេសសល់មានប្រភពពីប្រទេសលោកខាងកើតមានភាពចាស់ហួសសម័យ ។ល។ ហើយជាទូទៅ ពុំមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវដើម្បីអប់រំបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេសតាមបែបទំនើបបាន ។ សកម្មភាពអប់រំបណ្តុះបណ្តាលជំនាញក្រៅប្រព័ន្ធក៏ត្រូវតែយកចិត្តទុកដាក់បង្កើនឡើងដែរ ដើម្បីបង្កើតប្រភពចំណូល ។ ដូច្នេះ ត្រូវការសមត្ថភាពជំនាញខ្ពស់ ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យកំលាំងពលកម្មដែលកំពុងតែកើនឡើង អាចចិញ្ចឹមខ្លួនបានដោយមុខរបរផ្ទាល់ខ្លួន ។ គឺត្រូវបង្រៀនមនុស្សឱ្យចេះបរបាញ់ ឬចេះស្ទូចត្រី ដើម្បីបានសាច់ឬត្រីចិញ្ចឹមជីវិតខ្លួនឯង ប្រសើរជាជាងការផ្តល់សាច់ឬត្រីផ្ទាល់ឱ្យគេទទួលទានម្តងម្កាល ចិញ្ចឹមជីវិត ក្នុងរូបភាពជាអំណោយមនុស្សធម៌ឬអំណោយឧបត្ថម្ភ ព្រោះបើបន្តធ្វើរបៀបនេះ ប្រាកដជាមិនមែនជាវិធីដោះស្រាយបន្ថយភាពក្រីក្រ និងវិធីបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ដើម្បីសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី ឬសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់នោះទេ ។ កម្មវិធីសិក្សាត្រូវស្របនិង ឆ្លើយតបជាមួយនឹងតម្រូវការទីផ្សារពលកម្ម ដើម្បីឱ្យយុវជនបញ្ចប់ការសិក្សាចេញពីសាលា មានសមត្ថភាពពេញលេញចូលរួមក្នុងអាជីវកម្មផលិតកម្មទាន់សម័យ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីសំរេចទិសដៅនេះបាន រដ្ឋត្រូវបង្កើតបរិយាកាសក្នុងប្រទេសទាក់ទាញលើកទឹកចិត្តផ្តល់សារៈប្រយោជន៍នៃសមត្ថភាព វប្បធម៌ការងាររបស់ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទ បំបាត់ចោលភាពអវិជ្ជមានទាំងឡាយក្នុងសង្គមដែលជះឥទ្ធិពលមិនល្អដល់ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ។

-ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ : ដើម្បីធានាការប៉ះពាល់បាត់បង់ប្រាក់ចំណូលខាងពេកដោយសារការកាត់បន្ថយពន្ធគយ តាមការព្រមព្រៀងនៅតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី AFTA / CEPT យើងត្រូវរក្សាភាពទន់ភ្លន់ (flexible) នៃការប្រែប្រួលផ្លាស់ប្តូរក្នុងកម្មវិធីនៃកាលវិភាគ CEPT របស់ AFTA ។ ជាគោលការណ៍ថា អត្រាពន្ធគយលើផលិតផល CEPT ទាំងអស់ត្រូវកាត់បន្ថយរហូតដល់ 0-៥% ប៉ុន្តែកម្មវិធីនេះមិនបានបញ្ជាក់ថា តើប្រទេសនានាជាសមាជិកគួរធ្វើបញ្ជីផលិតផលរបស់ខ្លួន ក្រៅពីកម្មវិធីធម្មតា ឬកម្មវិធីលឿនយ៉ាងម៉េចទេ ។ លើសពីនេះទៀត កម្មវិធី CEPT ក៏អនុញ្ញាតឱ្យប្រទេសនានាជាសមាជិកបង្កើននូវចំនួនផលិតផលនៅក្នុងបញ្ជីទំនិញ សំរាប់បញ្ចូលក្នុងការអនុវត្ត CEPT និងធ្វើឱ្យរសាប់នូវល្បឿននៃការកាត់បន្ថយពន្ធគយក្នុងរយៈពេល time frame របស់ CEPT ផង ។ នេះសឱ្យឃើញថា លក្ខណៈទាំងនេះផ្តល់លទ្ធភាពរដ្ឋាភិបាលនានាជាសមាជិកនូវភាពទន់ភ្លន់ក្នុងការរៀបចំវិធីជ្រើសរើសបញ្ចូលបញ្ជីផលិតផលសំរាប់សម្បទាន CEPT ។ លក្ខណៈពិសេសរបៀបនេះ ផ្តល់នូវការផ្លាស់វេននៃការរាលដាលការបង់ខាតប្រាក់ចំណូលរបស់រដ្ឋ ដែលជាផលវិបាកបណ្តាលមកពីការកាត់បន្ថយពន្ធគយ និងតម្លៃផ្សេងទៀតដែលចូលរួមធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម ។

អាស្រ័យហេតុនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលគួរគិតគូររៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រសមស្របមួយ ដើម្បីជ្រើសរើសផលិតផលទាំងនោះគឺថា ធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីបញ្ចូលសំរាប់សម្បទាន CEPT ក្នុងទិសដៅដើម្បីធ្វើឱ្យមានជាអប្បបរមានូវការបង់ខាតប្រាក់ចំណូល ដែលនឹងអាចកើតឡើងពីអត្រាពន្ធគយទាបជាងមុន ។ ក្នុងន័យនេះហើយ ទើបមានមតិលើកឡើងនូវគោលការណ៍ណែនាំចំនួន ៤ ក្នុងការរៀបចំបញ្ជីផលិតផលនៃ CEPT ។

ទី១ : គ្រប់ទំនិញថេរ ការបន្ថយប្រាក់ចំណូលពន្ធគយគឺ ធ្វើយ៉ាងណាបញ្ចុះឱ្យរហ័សជាងគេចំពោះផលិតផលនានាដែលធ្លាប់មានអត្រាពន្ធគយខ្ពស់ នៅមុនអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង CEPT ។

ទី២ :តើកម្ពុជាជ្រើសរើសផលិតផលចុះក្នុងបញ្ជីសំរាប់កម្មវិធីធម្មតា ឬកម្មវិធីលឿននឹងមានឥទ្ធិពលផ្ទាល់ទៅលើការខាតបង់ភ្លាមៗ នូវប្រាក់ចំណូលទៅអនាគតដែរឬទេ ?

៣ : ថ្វីបើកម្ពុជារក្សា ២,៣០៥ tariff lines ក៏ច្រើនជាង ៥០% នៃប្រាក់ចំណូលពន្ធគយបានមកពីការយកពន្ធលើទំនិញបីមុខតែប៉ុណ្ណោះ គឺបារី ប្រេងឥន្ធនៈ/ប្រេងឱយេសែល និងប្រេងសាំង ដែល :

- ច្រើនជាង ១/៤ នៃចំណូលពន្ធគយសរុប ប្រមូលបានពីពន្ធលើបារី គិតជាប្រាក់មានចំនួន ៩១.៨ ពាន់លានរៀល ។

- ពន្ធលើប្រេងសាំងចំនួន ១៧.៣ % នៃចំណូលពន្ធគយសរុប គិតជាប្រាក់ចំនួន ៥៦.៥ ពាន់លានរៀល ។

- ពន្ធលើប្រេងឱយេសែលចំនួន ១០.៧% នៃចំណូលពន្ធគយសរុប គិតជាប្រាក់ចំនួន ៣៤.៨ ពាន់លានរៀល ។

ដូចនេះ ការមិនបញ្ចូលផលិតផលទាំងនេះ ដែលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ចំពោះប្រាក់ចំណូល ឬ ដែលតំណាងទំនិញនាំចូលដ៏ច្រើនចំបងជាងគេក្នុងកម្ពុជា នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម អាចជួយពន្យាការខាតជាសក្តានុភាពណាមួយនៃប្រាក់ចំណូល ។

ទី ៤ : មានសារៈសំខាន់បំផុត គឺសេចក្តីសំរេច មិនរាប់បញ្ចូលផលិតផលអ្វីមួយ គួរឈរលើមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ ការពារករណីដែលថា ការពារពន្ធគយសំរាប់ទំនិញទាំងនោះ នឹងជួយអភិវឌ្ឍសក្តានុពលការនាំចេញបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតរបស់កម្ពុជា ឬគឺថាការរក្សាអត្រាពន្ធគយរបស់វា នឹងជួយសំរួលការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ រដ្ឋចាំបាច់ត្រូវកែទម្រង់ប្រព័ន្ធពន្ធដារក្នុងប្រទេស ។ ពន្ធលើផលរបរពន្ធលើប្រាក់ចំណេញរបស់សហគ្រាសអាជីវកម្ម ទាំងតូច ទាំងធំ ត្រូវអនុវត្តន៍ឱ្យបាន និងមានតម្លាភាពក្នុងនីតិវិធីប្រមូលពន្ធ ។

- <u>កែលំអប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រមូលពន្ធដារ</u>

បញ្ហាចំពោះមុខរបស់កម្ពុជា គឺត្រូវកាត់បន្ថយអនិស្សរភាព (dependency)លើពន្ធដារពាណិជ្ជកម្ម ដែលជាប្រភពប្រាក់ចំណូលសាធារណៈ ក្រោយពីសំរេចគោលដៅធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម ។ ការពឹងពាក់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើពន្ធពាណិជ្ជកម្មជាប្រភពនៃចំណូលប្រចាំ បានធ្វើឱ្យមានការព្រួយបារម្ភ ចំពោះកំណើនភាពប៉ះពាល់នៃចំណូលសាធារណៈជាប្រចាំ ចំពោះការទង្គិចពីក្រៅ ព្រមទាំងការរារាំងប្រទាញប្រទង់ (elasticity) នៃប្រព័ន្ធពន្ធដារបច្ចុប្បន្ន ។ ដូច្នេះជាការចាំបាច់ ត្រូវអនុវត្តគោលនយោបាយសារពើពន្ធ ។ រដ្ឋត្រូវប្តេជ្ញាពង្រឹងការគ្រប់គ្រងប្រមូលពន្ធដារ ដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងការពង្រីកមូលដ្ឋានពន្ធដារ និងធ្វើឱ្យបានសំរេចនូវការបង្កើនចំណូល ។ ថ្វីត្បិតមានការខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើឱ្យប្រសើរហើយក៏ដោយ ក៏សមត្ថភាពពន្ធជាប្រចាំ និងរដ្ឋបាលគយនៅតែខ្សោយដែរ ។ សហគ្រាសមួយចំនួនធំ ពុំទាន់បានបង់ពន្ធជូនថវិការដ្ឋនៅឡើយ ដោយខ្វះការត្រួតពិនិត្យឱ្យបានជិតដល់ នាំឱ្យខាតបង់ប្រាក់ចំណូលយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ ។ បច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា ពុំទាន់អនុវត្តជាទូទៅនៅឡើយនូវប្រព័ន្ធគណនេយ្យក្នុងសហគ្រាសអាជីវកម្មទាំងតូច ទាំងធំ ការលក់ដូរតាមផ្សារផ្សេងៗ ភោជនីយដ្ឋាន សេវាកម្មនានា ។ល។ និង។ល។ ដែលនាំឱ្យមានភាពលំបាកក្នុងការប្រមូលពន្ធផង នាំឱ្យបាត់បង់ចំណូលដល់ថវិការដ្ឋ ហើយក៏ជាប្រភពនៃបាតុភាពអសកម្មអំពើពុករលួយសព្វសព៌យ៉ាងដែរ។ បញ្ហានេះត្រូវតែបំបាត់ ដោយកុំភ្លេចយកវិធីអប់រំពន្យល់ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋយើងគ្រប់គ្នាបានយល់ពីកាតព្វកិច្ចម្នាក់ៗត្រូវបង់ពន្ធជូនរដ្ឋ ។ ប៉ុន្តែចំពោះស្ថានភាពជាក់ស្តែង សកម្មភាពល្មើសមិនបង់ពន្ធ ឬក្លែងបន្លំពន្ធ ឬគេចវេះមិនបង់ពន្ធ ឬ បង្កើតច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យខ្លួនឯងបក្សពួកខ្លួនឯង ឬក្រុមស្រទាប់ក្រុមខ្លួនឯងឱ្យបានរួចពន្ធនោះ គឺច្រើនចេញពីពួកអ្នកមុខអ្នកការធំៗ ដែលជាគំរូអាក្រក់ចំពោះការអនុវត្តន៍ច្បាប់ នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាទាំងមូល ដូចជាការអនុញ្ញាតឱ្យនាំរថយន្តថ្មីចូលដោយរួចពន្ធ នាំទំនិញសំខាន់ៗខ្លះចេញក្រៅប្រទេសឱ្យរួចពន្ធ ។ល។និង ។ល ។ ជាផ្លូវការគេបានទទួលស្គាល់ថាអត្រាពន្ធគយខ្ពស់ប្រមាណ ៧០ % នៅឆ្នាំ ១៩៩៥ និងជាង ៦៤.៤% នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ នៃប្រាក់ចំណូលពន្ធសរុប ដែលក្នុងនោះ ៩៥% បានពីចំណូលពន្ធគយលើទំនិញនាំចូលដែលត្រូវប្រមាណជា ៦.២ % នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ។ ប៉ុន្តែចំនួននេះ ប្រហែលជារឹតតែកើនច្រើនខ្ពស់ជាងនេះទៅទៀត បើសិនជាគ្រប់ប្រាក់ចំណាយរបស់អាជីវករ និងពាណិជ្ជករដើម្បីបង់ពន្ធឬ ដើម្បីធ្វើឱ្យរួចផុតពីការបង់ពន្ធ សុទ្ធតែចូលក្នុងថវិកាជាតិទាំងអស់នោះ ។

- <u>ការកែប្រែការលើកលែងពន្ធ</u>

រហូតមកទល់ពេលនេះ ការលើកលែងពន្ធជាផ្លូវការមានចំនួនយ៉ាងច្រើន ដែលជាផលវិបាកចេញពីច្បាប់វិនិយោគរបស់យើង ។ ការលើកលែងពន្ធ ដែលចែងក្នុងច្បាប់វិនិយោគកម្ពុជាធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងទាក់ទាញលើកទឹកចិត្តដល់អ្នកវិនិយោគបរទេសនៃតំបន់អាស៊ាន ដែលបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ចំណូលពន្ធច្រើន

ជាងលើសពីភាពសមស្របគួរបាត់បង់ ដែលអាជ្ញាធរត្រូវតែពិនិត្យពិចារណា សំរេចឡើងវិញនូវតារាងលើកលែងពន្ធបច្ចុប្បន្ន ក្នុងគោលបំណងបង្កើនចំនួនទំនិញយកពន្ធ ដើម្បីទូទាត់ការខាតបង់ប្រាក់ចំណូលគយ នៅដំណាក់កាលអនុវត្តកម្មវិធីពន្ធគយរួមក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ី ។ ត្រូវពិចារណានៅលើមូលដ្ឋានថា តើការអនុគ្រោះពន្ធ ដើម្បីលើកទឹកចិត្តអ្នកវិនិយោគ ១ រៀល និងអាចទាក់ទាញការបណ្តាក់ទុនបានប៉ុន្មានដែរ និងដើម្បីកំណត់ផលិតភាពនៃគំរោងវិនិយោគដែលបានអនុញ្ញាត ក្នុងការរួមចំណែកបង្កើនសកម្មភាពតំលៃបន្ថែម និងពង្រីកចំពោះគំរោងនៃកម្មវត្ថុអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។ តាមរបាយការណ៍របស់ World Bank ការបាត់បង់ចំណូលពន្ធគយដែលជាលទ្ធផលនៃការលើកលែងពន្ធ ដោយការអនុវត្តន៍ច្បាប់វិនិយោគមានចំនួនប្រហែល ៣០ លានដុល្លារអាមេរិក (ឬប្រហែល១ % នៃផលិតផលសរុបនៅឆ្នាំ១៩៩៦) ។ លើសពីនេះនាំឈើចេញទៀតគឺក្រុមហ៊ុនអាជីវកម្មឈើចំនួន៨ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យនាំឈើចេញដោយរួចពន្ធ ។ ចំណូលពន្ធគយខាតបង់នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ទៀត ការលើកលែងពន្ធពិសេស ដែលផ្តល់ឱ្យដល់ការនាំកៅស៊ូពីការលើកលែងពន្ធពិសេសនេះ មានចំនួនប្រហែល ២៣ លានដុល្លារអាមេរិក (ឬ ០.៧ នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប) ។ ជាសរុបចំណូលពន្ធគយខាតបង់នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ចំនួនប្រហែល ៥៧ លានដុល្លារអាមេរិក (ប្រហែល១.៧ ភាគរយនៃផលិតផលសរុប) ។ ការលើកលែងពន្ធ ពិសេសរបៀបនេះមិនគ្រាន់តែជាច្រេះស៊ីដែកនៃមូលដ្ឋានពន្ធប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ជាការបារម្ភចំពោះតម្លាភាពនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចដែរ ។

- ការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពអនុវត្តការប្រមូលប្រាក់ចំណូលក្រៅពីពន្ធដារ : ចំណូលក្រៅពីពន្ធដារមានប្រហែល ៣០ % នៃចំណូលសរុប ។ ប្រភពសំខាន់បានមកពីគំរៃសិទ្ធិ (royalty) ពីព្រៃឈើ ប្រាក់កំរៃនៃ

តារាងទី៦ : ការនាំផលិតផលចូលដោយគ្មានពន្ធដើម្បីនាំចេញ ពន្ធគយដែលបាត់បង់ និងការលើកលែងពន្ធនាំចូលឆ្នាំ១៩៩៥-១៩៩៦ (ជាលានរៀល)

	១៩៩៥	១៩៩៦
ផលិតផលនាំចូលដើម្បីនាំចេញ	៤៥៨.៤៩៤.៤៣	៦១៣.២៤៩.៣៥
ពន្ធគយសរុបដែលបាត់បង់	១.៨១២.១៥៤.០២	១.៣១៨.៩៧៣.៨៦
ការលើកលែងពន្ធគយនាំចូល :		
ការលើកលែងពន្ធ	២៣២.១៩៩.០០	៣៧១.២១១.១៦
ការលើកលែងពន្ធសំរាប់អ្នកការទូត	៤៨.០២០,១៩	៦០.៣០០.៨០
ការលើកលែងពន្ធសំរាប់វិនិយោគ	២៧៧.២៥៩..៧៨	៧០៤.៤៧៦.៨៥
ការលើកលែងពន្ធបណ្តោះអាសន្ន	៧៩៩.១៤	២.៤០៤.៥២
ការលើកលែងពន្ធលើជំនួយបរទេស	៣០៣.៥៦៧.០៥	១.០៤៧.៨៥៨.០៥
ការលើកលែងពន្ធលើទំនិញរបបពិសេស	៣៧.០៤០.៥៣	៣០.៥៣៧.២៥
ការលើកលែងពន្ធសរុប	៨៩៨.៨៨៥.៦៩	២.១៩៩.០១១.២២
សរុប	៣.១៦៩.៥៣៤.៦៩	៤.១៩៩.០១១.២២

ប្រភព : នាយកដ្ឋានគយ

ចេញនិងនាំចូលនូវរថយន្តទំនើបៗក្នុងរយៈពេល ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលគ្មានចែងក្នុងច្បាប់វិនិយោគ បានធ្វើឱ្យស្ថានការណ៍កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរទៀត ។ ក្រៅពីនេះ នៅឆ្នាំ ១៩៩៧ មានការលើកលែងពន្ធលើការ (monopoly right) និងប្រាក់ចំណេញប្រតិបត្តិពីប្រេសណីយ៍ និងការធ្វើក្រុមចំរុះជាមួយរដ្ឋ និងការបង់ប្រាក់ដើម្បីសិទ្ធិផ្តាច់មុខទូរគមនាគមន៍ ។ ត្រូវអនុវត្តឱ្យបាននូវរបបគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ

ឋិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យអធិការកិច្ចនៃក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុនូវការចរចារពាក់ព័ន្ធនឹងការលក់ផ្ទេរ ឬប្រើប្រាស់បេតិកភ័ណ្ឌជាតិ ។ ពីព្រោះរហូតទល់ពេលនេះនៅតែមានក្រសួងពាក់ព័ន្ធ និងអង្គភាពរដ្ឋបន្តប្រមូលប្រាក់ចំណូលដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យពីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុ ។ បង្កើនតម្លាភាព និងភាពប្រណាំងប្រជែងក្នុងនីតិវិធីនៃការផ្តល់សម្បទានការធ្វើអាជីវកម្មធនធានធម្មជាតិដូចជា ព្រៃឈើ ប្រេងឥន្ធនៈនិងឧស្ម័ន ដីធ្លី និងការជីករ៉ែ ហើយធានាការផ្ទេរប្រាក់ចំណូលទៅក្នុងថវិការដ្ឋ ។ ចំណូលច្រើនជាងគេ គឺពីព្រៃឈើ ប៉ុន្តែកំរៃសិទ្ធិ (royalties) ព្រៃឈើដែលរដ្ឋកំណត់យកមកនោះ មានតំលៃប្រហែលតែ ១/៥ នៃតំលៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ព្រៃឈើប៉ុណ្ណោះ (កំរៃសិទិព្រៃឈើមានតំលៃតែ ១៤ ដុល្លារអាមេរិកក្នុងមួយម៉ែត្រគ្រីគុណ ដែលប្រៀបធៀបនឹងតំលៃ Stumpage ជាមធ្យមរបស់វាគឺ ៧០ ដុល្លារអាមេរិក) ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ប្រមូលប្រាក់ចំណូល ១០,៥ លាន ដុល្លារអាមេរិក បានពីការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើ (គឺបានតែមួយភាគដប់នៃប្រាក់ចំណូលជាសក្តានុពលក្រោមគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង បរិស្ថានព្រៃឈើប៉ុណ្ណោះ) ។

- <u>ផ្នែកទេសចរណ៍</u> ការធ្វើសមាហរណកម្មជាមួយសមាគមប្រទេសប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍អាចធ្វើឱ្យវិស័យទេសចរណ៍អភិវឌ្ឍប្រកបដោយសន្ទុះលឿនជាងមុនច្រើន ។ ការរីកចំរើននូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ គមនាគមន៍ផ្លូវគោក ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវដែក ផ្លូវអាកាស ផ្លូវទឹក និងសេវាកម្មនានា ជំរុញឱ្យមានរីកចំរើនខាងឧស្សាហកម្ម ទេសចរណ៍នៅកម្ពុជា ។ ស្ថានភាពអំណោយផលរបស់កម្ពុជា គឺសម្បត្តិវប្បធម៌មានប្រាសាទបុរាណនានា ដូចជាអង្គរវត្តជាដើម និងឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍បែបធម្មជាតិ (Eco-tourism) ដែលអាចទាក់ទាញទេសចរណ៍បរទេសនៃប្រទេសអាស៊ានមកដល់ប្រទេសកម្ពុជាថែមទៀត ដែលសង្ឃឹមថានឹងធ្វើឱ្យទេសចរនានារឹតតែចាប់អារម្មណ៍ និងចង់មកទស្សនានៅកម្ពុជាបានច្រើនជាងមុន ។ ការរីកចំរើននៃវិស័យទេសចរណ៍នេះ អាចផ្តល់នូវការលូតលាស់ផ្នែកសេវា និងធនធានមនុស្សបំរើវិស័យនេះ និងផ្តល់ការងារយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរយើង និងជាប្រភពនៃការទាញយករូបិយប័ណ្ណបរទេសយ៉ាងងាយស្រួលផង ។ រដ្ឋត្រូវយកចិត្តទុកដាក់គ្រប់គ្រងចំណូលពីឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពដោយចាត់ចែងគ្រប់គ្រងលើសហគ្រាសនានាដែលធ្វើសេវាក្នុងវិស័យទេសចរណ៍នេះ ដូចជាក្រុមហ៊ុនទេសចរណ៍ សណ្ឋាគារ ភោជនីយដ្ឋានអន្តរជាតិក្រុមហ៊ុនដឹកជញ្ជូនទេសចរណ៍ ។ល។ និង ។ល។ ឱ្យបំពេញកាតព្វកិច្ចបង់ពន្ធដារនានាជូនរដ្ឋតាមបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ។

VI. សន្និដ្ឋាន

ស្របតាមនិន្នាការយុគសម័យនៃការធ្វើសកលភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច ការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចជាមួយប្រទេសក្នុងតំបន់ ការចូលជាសមាជិកអាស៊ាន ការចូលរួមតំបន់ពាណិជ្ជកម្មអាស៊ីសេរី ជាការចាំបាច់បំផុតដែលកម្ពុជាត្រូវធ្វើដោយខានពុំបាន ។ ប៉ុន្តែការរៀបចំខ្លួនត្រៀមលក្ខណៈសម្បត្តិឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីទាញយកផលប្រយោជន៍ពីការចូលរួមជាសមាជិកភាពASEAN/AFTA និងទប់ទល់ភាពអវិជ្ជមានដែលនឹងកើតមានឡើងនៅដំណាក់កាលដំបូងរយៈពេលខ្លី និងមធ្យមនៃការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងបន្ថយពន្ធគយរួម ក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរី ត្រូវតែប្រឹងប្រែងធ្វើឱ្យបានល្អបំផុតដែរ ។ ការខំប្រឹងប្រែងធ្វើឱ្យបានសំរេចតាមសំណូមពរដោះស្រាយដែលបានលើកឡើងខាងលើ នឹងអាចធានាឱ្យកម្ពុជាទទួលផលចំណេញពីការចូលរួមក្នុងអាស៊ាន ក្នុងតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាចអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបានលឿនលឿន និងមានវិបុលភាពនៅថ្ងៃមុខ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការធ្វើមិនបានសំរេចឬក៏មិនសូវខ្វល់ខ្វាយ នឹងរៀបចំដោះស្រាយបញ្ហាចំពោះមុខ នៅបណ្តោយឱ្យកើតមានភាពវឹកវរចលាចល គ្មានស្ថេរភាពនយោបាយយូរអង្វែង មានអសន្តិសុខ សង្គ្រាមអនាធិបតេយ្យ គ្មានការគោរពច្បាប់ គ្មានបរិយាកាស វិនិយោគគ្រប់គ្រាន់ គ្មានការកែទម្រង់ប្រព័ន្ធពន្ធដារ អសកម្មក្នុងការគ្រប់គ្រងចំណូលពីធនធាន ធម្មជាតិខ្វះធនធានមនុស្សនិងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រាន់ ។ល។ នឹងធ្វើឱ្យការចូលជាសមាជិក ASEAN/ AFTA របស់កម្ពុជានៅតែគ្មានលទ្ធភាពពង្រីក ទេសចរណ៍ និងទាក់ទាញការធ្វើវិនិយោគបរទេស ពង្រីក ឧស្សាហកម្ម ដើម្បីផលិតផលលិតផលទំនិញបំរើទីផ្សារប្រកួត ប្រជែងនិងទីផ្សាររបស់អាស៊ានបានឡើយ ។ កម្ពុជាគ្រាន់តែជាទីផ្សារសេរីរបស់ប្រទេសអាស៊ាន ដើម្បីគេលក់ផលិតផលសំរេច ឧស្សាហកម្មរបស់គេតែប៉ុណ្ណោះ ។ កម្ពុជានឹងគ្មានទំនិញអ្វីសំរាប់លក់ប្រជែងទីផ្សារជាមួយនឹងគេបានឡើយ ។ ហើយគ្មានទទួលផលចំណេញពីការចូលសមាជិកភាពនោះទេ ។

តារាងទី ៧ : ការនាំចូលពីប្រទេសនានា ឆ្នាំ១៩៩៥-៩៦

	១៩៩៥		១៩៩៦	
	តំលៃ (លានរៀល)	គិតជាភាគរយ (%)	តំលៃ (លានរៀល)	គិតជាភាគរយ (%)
អាស៊ាន	**១.០៤៧.៩១១,៩**	**៣៨,៦**	**១.២៩២.៧៥៨,១**	**៤៩,១**
ប្រ៊ុយណេ	--	--	--	--
ឥណ្ឌូនេស៊ី	៤០.៣៦៦.១	១.៥	១៤០.៨០៦.២	៥.៣
ម៉ាឡេស៊ី	៦៩.៧០៦.៨	២.៦	១១៧.២០០.១	៤.៤
ហ្វីលីពីន	៤.៨៤៩.៣	០,២	២.៧៩០.៩	០.១
សាំងហ្គាពួរ	៣៩៦.៤៧៤.៨	១៤.៦	៤០៥.៤៨៥.១	១៥.៤
ថៃឡង់	២៨៤.៦៩៧.៧	១០.៥	៣២៥.២៥៩.៩	១២.៣
វៀតណាម	២៥១.៨១៧.០	៩.៣	៣០១.២១៥.៩	១១.៤
អាស៊ីបូព៌ា	**៥៩៦.០៩៧,៦**	**២២,០**	**៧៣៧.៧៣៩,៦**	**២៨,០**
ចិន	៩៥.៩០៥.៣	៣,៥	១៣១.៦១៨.៨	៥.០
ហុងកុង	៨២.៥៤៦.១	៣.០	១០២.៥១៤.៣	៣.៩
ជប៉ុន	៣០៣.០៣០.៦	១១.២	២៤៨.៣០៣.៩	៩.៤
តៃវ៉ាន់	៦៥.៧២២.៦	២.៦	១៨៧.៩៨៦.២	៧.១
កូរ៉េខាងត្បូង	៤៤.៩៣២.៩	១.៧	៦៧.៣១១.៤	២.៦
ប្រទេសឧស្សាហកម្មនានា	**៩៩.៩២៧,៨**	**៣៥,៤**	**៣៦៤.២៥០,២**	**១៣,៨**
បារាំង	១៣១.០៣៩.២	៤,៨	១០៨.៦៨៨.៧	៤.១
អាល្លឺម៉ង់	២៤.៩៥៣.២	០.៩	២៩.១០៤.៥	១.១
ស.រ.អា.	៥៦.៨៣៦.៤	២.១	៩១.៩៣២.៥	៣.៤
អូស្ត្រាលី	៥៣.៧៩៦.២	២.០	៣៥.៩៤២.៥	១.៤
ស៊ុយស	៦៩២.៨០២.៨	២៥.៥	៩៨.៥៧២.០	៣.៧
ប្រទេសផ្សេងៗទៀត	**១០៨.៣០៨,២**	**៤,០**	**២៣៩.៣៥៤,៨**	**៩,១**
សរុប	**២.៧៧១.៧៥៥.៩**	**១០០,០**	**២.៦៣៤.០៩៧,៦**	**១០០,០**

ប្រភព : Cambodia External Trade Statistics, 1995 and 1996

តារាងទី ៨ : ការនាំចេញតាមគោលដៅនាំចេញ ឆ្នាំ១៩៩៥-៩៦

	១៩៩៥		១៩៩៦	
	តំលៃ (លានរៀល)	គិតជាភាគរយ (%)	តំលៃ (លានរៀល)	គិតជាភាគរយ (%)
អាស៊ាន	**៧៤៦.២៩៩.៤**	**៧៩.៩**	**៣៨២.២៤៤,៣**	**៤០,៩**
ប្រ៊ុយណេ	--	--	--	--
ឥណ្ឌូនេស៊ី	៦.៩២៨.៩	០.៧	១.៤០៩.៩	០.២
ម៉ាឡេស៊ី	៥.៥១៥.៧	០.៦	៨.៤៥៣.១	០.៩
ហ្វីលីពីន	១.៩១៧.៦	០.២	៤៨៩.៦	០.១
សាំងហ្គាពួរ	២៦៦.៥៨៣.៤	២៨.៥	na	na
ថៃឡង់	៤៣១.៣៨១.១	៤៦.២	៣០៧.៥១៧.៩	៣២.៩
វៀតណាម	៣៣.៩៧២.៧	៣.៦	៦៤.៣៣៣.៨	៦.៩
អាស៊ីបូព៌ា	**៩៣.២៨២.៧**	**១០,០**	**៨២.១៧៨,២**	**៨,៨**
ចិន	៨.៦៧៨.១	០.៩	១៤.៩០៨.៩	១,៦
ហុងកុង	៥២.៤៧៦.៩	៥.៦	៣០.២៨៨.០	៣.២
ជប៉ុន	១០.៥២៦.៧	១.១	១៣.៥៣៥.៥	១.៤
តៃវ៉ាន់	១៨.២០១.២	១.៩	២០.២៣០.៥	២.២
កូរ៉េខាងត្បូង	៣.៣៩៩.៨	០.៤	៣.២១៥.៣	០.៣
បណ្ដាប្រទេសឧស្សាហកម្មនានា	**៧២.១៥៣.៨**	**៧,៧**	**២៣៣.១៣២,៧**	**២៥,០**
បារាំង	២២.៣៨០.៤	២.៤	១១០.២១៣.៤	១១.៨
អាល្លឺម៉ង់	៨.៦២២.៦	០.៩	៣៤.៣៧០.៦	៣.៧
ស.រ.អា.	១៦.៤១៤.០	១.៨	៦.១៣៤.២	០.៧
អូស្ត្រាលី	១.០២១.៥	០.១	១.៩២៧.១	០.២
ចក្រភពអង់គ្លេស	២៣.៧១៥.០	២.៥	៨០.៤៨៧.៤	៨.៦
ប្រទេសផ្សេងៗទៀត	**២២.១១៦.៦**	**២.៤**	na	na
សរុប	**៩៣៣.៨៤៨,២**	**១០០,០**	**១.០១៩.៧៨៦,៣**	**១០០,០**

ប្រភព : Cambodia External Trade Statistics, 1995 and 1996

ECONOMIC IMPLICATION OF CAMBODIA'S MEMBERSHIP IN ASEAN / AFTA

By Sau Sisovanna, Ph.D in Economics

This article focuses on the economic implications of Cambodia 's membership in ASEAN /AFTA. It highlights the economic opportunities and impact for Cambodia.

Benefits for Cambodia being a member of ASEAN /AFTA include the following:

- Cambodia hopes to maximize its economy through expanded access to regional markets having 500 million people in 10 countries and will compete among producers and importers on quality of goods and increases in productivity.
- Cambodia could reduce the monopoly or oligopoly of market supply on specific commodities.
- Cambodia could attract more foreign investment, creating new jobs for Cambodians and bringing technological advantage and know-how.

Besides the many opportunities issuing from membership in ASEAN / AFTA there are also difficulties as follow :

- Impact of tariff and reduction on the national budget, on trade and balance of payments.
- Integration and liberalization of the economy may affect the economy of Cambodia because its production base and economic structure remain weak.

The impact of lowering tariff rates on government revenue is ambiguous. The key issue to Cambodia though is any potential loss in revenue is not without recourse in the early phase of trade liberalization. Several compensating measures can be undertaken to mitigate the loss :

- Government should consider designing an appropriate strategy to choose those products that it wishes to be included for CEPT concession with a view to minimizing any potential loss in revenue which might occur from lower tariff levels.
- Fiscal policy and reform measures will be implemented to strengthen compliance with existing tax laws on both domestic and trade taxes.
- Revamping import duty exemption.
- Improvement of non-tax revenue collection from royalties on logging, from other natural resources and from telecommunications.
- Setting up investment environment to attract foreign direct investment ensuring stability, security, legal institutions, competent human resources, physical infrastructure, etc., to create and to strengthen the industrial base to produce commodities for competitiveness in the ASEAN market. Therefore, the government should have appropriate time to make fiscal reform and prepare accordingly to maximize our own capabilities to participate in AFTA.

Profile of tax revenue from various to total tax revenue (in percent of GDP)

	Taotal tax revenue %GDP	Income tax	Taxes on Goods and Services	Taxes from Internat'l Trade	Property Taxes	Other
Cambodia	5.9	3.4	20.3	71.2	0	5.1
Singapore	17.3	45.7	26.6	2.9	10.4	14.5
Laos	10.4	39.4	16.3	32.7	0	12.5
Vietnam	19.7	27.9	30.5	26.9	7.1	7.6
Thailand	16.2	33.5	43.5	19.9	2.5	0.6
Malaysia	16.3	49.1	24.0	19.6	0.6	6.7
Indonesia	15.3	52.3	37.3	7.2	2.6	0.7
Philippines	11.9	30.3	28.6	37.8	0	3.4

Based on Structure of Tax Revenues (in % GDP) 1995 [45]

***

អត្រាប្តូរប្រាក់ និងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច

ហង់ ជួន ណារ៉ុង បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

យន្តការនៃការកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់

អត្រាប្តូរប្រាក់បានកំណត់នៅលើទីផ្សារប្តូរប្រាក់ទៅតាមតំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់នៃរូបិយវត្ថុនីមួយៗ ។ តំរូវការនិងការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុ អាស្រ័យលើកត្តាជាច្រើន ។ កត្តាដែលកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់អាចបែងចែកជាកត្តារយៈពេលវែង រយៈពេលមធ្យម និងរយៈ ពេលខ្លី ។

កត្តារយៈពេលវែងដែលមានឥទ្ធិពលលើអត្រាប្តូរប្រាក់ជាកត្តាដែលកំណត់តំលៃឯកតារូបិយវត្ថុដូចជា : ប្រសិទ្ធភាពពលកម្ម កំណើនផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (GDP) (ដែលផលិតទំនិញសំរាប់លក់ដើម្បីលុយ) ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ និងវិនិយោគទុនផ្ទាល់ពីបរទេស(FDI)។ កត្តាទាំងនេះកំណត់នូវសមាមាត្ររយៈពេលវែងរវាងការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុ (Money supply)និងទំនិញ និងសេវាពោលគឺជាអានុភាពក្នុងការទិញ (purchasing power) ។

កត្តារយៈពេលមធ្យមមានជញ្ជីងទូទាត់ចរន្ត (current account) ជញ្ជីងទូទាត់មូលធន (capital account) អត្រាការប្រាក់ (interest rate) និងសន្ទស្សន៍តំលៃទំនិញ ។ ដូចនេះនយោបាយកំណត់អត្រាប្រាក់មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ហើយអាស្រ័យលើស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុនៅក្នុងប្រទេស ។ នៅពេលដែលរដ្ឋកំពុងប្រឈមមុខជាមួយនឹងឱនភាពថវិកា រដ្ឋាភិបាលត្រូវខ្ចីប្រាក់ឯកជនដើម្បីបំពេញនូវឱនភាពថវិកាដែលចេះតែកើនឡើង ជាហេតុធ្វើឱ្យមូលនិធិសំរាប់ទុកឱ្យឯកជនខ្ចីសល់កាន់តែតិចទៅ ។ ក្នុងករណីនេះ នៅពេលដែលឥណទានកាន់តែមិនសូវសំបូរ អត្រាការប្រាក់រឹតតែកើនឡើង ។ ត្រង់នេះហើយគឺជាយន្តការដែលធ្វើឱ្យអត្រាការប្រាក់ និងឱនភាពថវិកាមានឥទ្ធិពលទៅលើអត្រាប្តូរប្រាក់ ។

កត្តារយៈពេលខ្លី គឺជាកត្តាចិត្តសាស្ត្រដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើទីផ្សារប្តូរប្រាក់ ។ គឺជាទស្សនៈរបស់ធនាគារិក អ្នកជំនួញឈ្មួញប្តូរប្រាក់ ឬអ្នកគ្រប់គ្រងក្នុងក្រុមហ៊ុនឯកជន អំពីការវិវត្តអត្រាប្តូរប្រាក់របស់រូបិយវត្ថុនានាទៅអនាគត ។ ដោយយោងទៅតាមការទស្សន៍ទាយរបស់គេ ពួកគេអាចសំរេចទុកលុយរបស់គេជាប្រាក់រៀល ដុល្លារ បាត ។ល។ និង ។ល។ ក្នុងទស្សនវិស័យនៃការប្រែប្រួលអត្រាប្តូរប្រាក់ក្នុងរយៈពេលខ្លី កត្តានេះក៏ជាកត្តាសំខាន់ដែរ ។ ការធ្វើអន្តរាគមន៍របស់ធនាគារកណ្តាលលើទីផ្សារប្តូរប្រាក់ក៏ចាត់ចូលជាកត្តារយៈពេលខ្លីដែរ។ ស្ថេរភាពនយោបាយនិងការទុកចិត្តលើរដ្ឋាភិបាលក៏ស្ថិតនៅក្នុងចំណោមកត្តារយៈពេលខ្លីនេះដែរ។

ស្ថានភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច (Macro-economic indicators) មានឥទ្ធិពលទៅលើអត្រាប្តូរប្រាក់តាមវិធីបីយ៉ាង : តាមរយៈឥទ្ធិពលលើតំរូវការ និងផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុដោយផ្ទាល់ តាមតំលៃដោះដូររបស់រូបិយវត្ថុ និងតាមរយៈការប៉ាន់ស្មាន (expectation) នៃអ្នកដែលចូលរួមក្នុងទីផ្សាររូបិយវត្ថុ ដែលជាអ្នកសំរេចថា តើត្រូវធ្វើវិនិយោគក្នុងរូបិយវត្ថុរបស់ប្រទេសណាមួយ ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិទ្ធភាពពលកម្មជះឥទ្ធិពលជាវិជ្ជមានលើការនាំចេញ អាចឱ្យទំនិញប្រណាំងប្រជែងបានល្អលើទីផ្សារអន្តរជាតិ ធ្វើឱ្យអានុភាពនៃរូបិយវត្ថុក្នុងការទិញទំនិញកាន់តែកើនឡើង ហើយតាមរយៈយន្តការទាំងនេះនឹងជះឥទ្ធិពលលើអត្រាប្តូរប្រាក់ ។

ទ្រឹស្តីនៃអត្រាប្តូរប្រាក់

១- ទ្រឹស្តីពាណិជ្ជកម្មកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់

យោងតាមទ្រឹស្តីនេះ អត្រាប្តូរប្រាក់មានលំនឹងនៅពេលដែលអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្វើឱ្យការនាំចូល និងនាំចេញមានតុល្យភាព ។ ប្រសិនបើតំលៃនាំចូលលើសតំលៃនាំចេញ (ពោលគឺនៅពេលមានឱនភាពពាណិជ្ជកម្ម) អត្រាប្តូរប្រាក់នឹងកើនឡើង(លុយនឹងហើម) ក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់មានលក្ខណៈទន់ភ្លន់ ។ នៅពេលលុយក្នុងស្រុកហើម ទំនិញសំរាប់នាំចេញកាន់តែថោកសំរាប់បរទេស រីឯទំនិញសំរាប់នាំចូលវិញកាន់តែថ្លៃសំរាប់អ្នកនាំចូល ហើយក៏កាន់តែថ្លៃសំរាប់អ្នកនៅក្នុងស្រុក ធ្វើឱ្យការនាំចេញកើនឡើង ហើយការនាំចូលធ្លាក់ចុះរហូតដល់ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស

មានតុល្យភាព ។ ទ្រឹស្តី នេះពន្យល់ការកំណត់អត្រានាំចេញក្នុងរយៈពេលវែង ។

២- ទ្រឹស្តីសមមូលនៃអានុភាពក្នុងការទិញ(Purchasing Power Parity) ក្នុងការកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់

ទ្រឹស្តីសមមូលនៃអានុភាពក្នុងការទិញកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់ក្នុងរយៈពេលវែងច្រើនជាងក្នុងរយៈពេលខ្លី ។ យោងតាមទ្រឹស្តីនេះ អត្រាប្តូរប្រាក់រវាងប្រទេសពីរ គឺជាផលធៀបនៃសន្ទស្សន៍តំលៃទំនិញទូទៅនៅក្នុងប្រទេសទាំងពីរ ។ ឧទាហរណ៍ បើប៊ិចនៅសហរដ្ឋអាមេរិកមួយថ្លៃ ១០ ដុល្លារ ហើយនៅប្រទេសកម្ពុជាប៊ិចមួយថ្លៃ ៣០.០០០ រៀល នោះអត្រាប្តូរប្រាក់ត្រូវស្មើ $R = \frac{30\,000\ r}{10\ \$} = 3.000$ ។ តាមទ្រឹស្តីនេះទំនិញដូចគ្នាត្រូវតែថ្លៃស្មើគ្នា ។ ប្រសិនបើប៊ិចនៅអាមេរិកថ្លៃស្មើ ៧ ដុល្លារអាមេរិក នៅកម្ពុជាស្មើ ៥០.០០០ ៛ នោះឈ្មួញនឹងទិញប៊ិចពីអាមេរិកមកលក់ស្រុកខ្មែរ ធ្វើឱ្យប៊ិចនៅអាមេរិកឡើងថ្លៃ ហើយថ្លៃប៊ិចនៅស្រុកខ្មែរចុះថោក ។ ទ្រឹស្តីនេះសន្មតថាគ្មានឈ្នួលដឹកជញ្ជូន គ្មានពន្ធនាំចូល គ្មានការរាំងទំនិញនាំចេញនាំចូល ហើយទំនិញអ្វីក៏ដោយក៏អាចយកទៅលក់ឯបរទេសបានដែរ ។

៣- ទ្រឹស្តីរូបិយវត្ថុកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់

ទ្រឹស្តីនេះសន្មតថា អត្រាប្តូរប្រាក់កំណត់ដោយដំណើរការធ្វើឱ្យបរិមាណ ឬតំរូវការ និងផ្គត់ផ្គង់សាច់ប្រាក់ នៅក្នុងប្រទេសនិមួយៗមានលំនឹង ឬមានតុល្យភាព ។ ទ្រឹស្តីនេះសន្មតថា អាជ្ញាធររូបិយវត្ថុក្នុងប្រទេសនិមួយៗជាអ្នកកំណត់ការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុ ។ ចំណែកឯតំរូវការរូបិយវត្ថុ អាស្រ័យលើកំរិតប្រាក់ចំណូលពិត ។ សន្ទស្សន៍តំលៃទំនិញទូទៅ និងអត្រាការប្រាក់ ។ ប្រសិនបើប្រាក់ចំណូលពិត និងថ្លៃកាន់តែខ្ពស់នោះ បុគ្គលម្នាក់ៗនិងអ្នកជំនួញត្រូវការទុកសាច់ប្រាក់កាន់តែច្រើនសំរាប់រាល់ប្រតិបត្តិការប្រចាំថ្ងៃ ។ តែបើអត្រាការប្រាក់កាន់តែខ្ពស់ មនុស្សមិនចង់ទុកប្រាក់ច្រើនទេ ព្រោះគេអាចយកទៅចងការ ឬផ្ញើទៅធនាគារ ដើម្បីយកការប្រាក់ ។

ឧបមាថាអត្រាប្តូរប្រាក់កំពុងមានលំនឹង ។ ធនាគារជាតិកម្ពុជាសំរេចបង្កើនការផ្គត់ផ្គង់សាច់ប្រាក់ (Money Supply) ក្នុងរយៈពេលវែង វិធានការនេះ នឹងធ្វើឱ្យទំនិញក្នុងប្រទេសកម្ពុជាឡើងថ្លៃ ហើយធ្វើឱ្យលុយហ៊ើម (ឬចុះតំលៃ) ។

៤- សមតុល្យទ្រព្យសម្បត្តិ (portfolio-balance) ក្នុងការកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់

យោងតាមទ្រឹស្តីនេះប្រសិនបើការផ្គត់ផ្គង់សាច់ប្រាក់ ក្នុងប្រទេសកើនឡើង ធ្វើឱ្យអត្រាការប្រាក់ធ្លាក់ចុះភ្លាមៗ ហើយក៏ធ្វើឱ្យឈ្មួញលែងចង់បានប័ណ្ណ (Bond) ក្នុងប្រទេស ហើយស្រវាយករូបិយវត្ថុជាតិ និងប័ណ្ណបរទេសវិញ ។ ការស្រវាយកប័ណ្ណបរទេសធ្វើឱ្យប្រាក់ជាតិហើម ជាហេតុនាំឱ្យមានលើកទឹកចិត្តដល់ការនាំចេញ និងកាត់បន្ថយការនាំចូល ។ ផលវិបាកនេះនាំមកឱ្យជញ្ជីងពាណិជ្ជកម្មមានលក្ខណៈវិជ្ជមាន ហើយអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្លាក់ចុះវិញ (លុយស្រុតវិញ) ។

ទីផ្សាររូបិយប័ណ្ណ (Foreign exchange market) និងអត្រាប្តូរប្រាក់

ទីផ្សាររូបិយប័ណ្ណបរទេសគឺជាផ្សារដែលបុគ្គល ក្រុមហ៊ុន និងធនាគារទិញ និងលក់រូបិយប័ណ្ណ ។ តំរូវការរូបិយប័ណ្ណកើតឡើងនៅពេលអ្នកទេសចរណ៍ទៅសំរាកនៅបរទេស ក្រុមហ៊ុនក្នុងស្រុកចង់នាំចូលទំនិញពីបរទេសឬវិនិយោគិនចង់ដាក់វិនិយោគនៅបរទេស ។ ដើម្បីបានរូបិយប័ណ្ណ បុគ្គល ឬក្រុមហ៊ុនត្រូវទៅទិញរូបិយប័ណ្ណនៅតាមធនាគារពាណិជ្ជកម្ម ឬកន្លែងប្តូរប្រាក់ឯកជន ។

នៅពេលដែលតំរូវការសរុបនៃរូបិយប័ណ្ណ មានចំនួនច្រើនជាងប្រាក់ចំណូលជារូបិយប័ណ្ណរបស់ប្រទេស នោះអត្រាប្តូរប្រាក់ត្រូវតែប្រែប្រួលដើម្បីធ្វើឱ្យបរិមាណតំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់រូបិយ-ប័ណ្ណមានតុល្យភាពនឹងគ្នា ។ ប្រសិនបើអត្រាប្តូរប្រាក់មិនអាចប្រែប្រួលបាននោះ ធនាគារពាណិជ្ជកម្មត្រូវតែខ្ចីរូបិយប័ណ្ណពីធនាគារកណ្តាល ។

អត្រាប្តូរប្រាក់

អត្រាប្តូរប្រាក់ រវាងប្រាក់រៀលនិងប្រាក់ដុល្លារ គឺជាបរិមាណប្រាក់រៀលដែលចាំបាច់សំរាប់ទិញ ១ ដុល្លារបាន ។ ឧទាហរណ៍ប្រសិនបើ R ជាអត្រាប្តូរប្រាក់ នោះ :

$R = \frac{r}{\$} = ៣.៥០០$ លុយឡើង (depreciation) នៅពេលដែលតំលៃប្រាក់ដុល្លារឡើងថ្លៃ ។ លុយចុះ (appreciation) នៅពេលដែលតំលៃប្រាក់ដុល្លារចុះថ្លៃ ។

អត្រាប្តូរប្រាក់ Spot (បច្ចុប្បន្ន) និងអត្រាប្តូរប្រាក់ Forward (អនាគត) ។

ជាធម្មតា រាល់ប្រតិបត្តិការទិញលក់រូបិយប័ណ្ណតំរូវឱ្យទូទាត់ និងទទួលរូបិយប័ណ្ណក្នុងរយៈពេលពីរថ្ងៃក្រោយពីបានព្រមព្រៀងគ្នាមក ។ ក្នុងរយៈពេលពីរថ្ងៃនេះភាគីនិមួយៗមានពេលគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចាត់ចែងផ្ទេរប្រាក់ក្នុងគណនីនៃធនាគារនៅក្នុងស្រុក ឬនៅបរទេស ។ ប្រតិបត្តិការនេះហៅថា ប្រតិបត្តិការ Spot ឬបច្ចុប្បន្ន ចំណែកឯអត្រាប្តូរប្រាក់សំរាប់ប្រតិបត្តិការនេះហៅថាអត្រា Spot ។

ក្រៅពីប្រតិបត្តិការ Spot នៅមានប្រតិបត្តិការ Forward ឬក្នុងពេលអនាគត ដែលជាកិច្ចសន្យាក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះដើម្បីទិញ ឬលក់រូបិយប័ណ្ណនៅក្នុងពេលអនាគត តាមកាលបរិច្ឆេទដែលបានកំណត់ទុកជាមុន តាមអត្រាប្តូរប្រាក់ដែលបានព្រមព្រៀងគ្នាក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន (អត្រា Forward) ។ កិច្ចសន្យា Forward ច្រើនតែធ្វើក្នុងរយៈពេលពី ១ ខែ ដល់ ៦ខែ ។ អត្រា Forward កំណត់ទៅតាមតំរូវការ ឬការផ្គត់ផ្គង់រូបិយប័ណ្ណក្នុងពេលអនាគត ។ ជាទូទៅអត្រា Spot និងអត្រា Forward តែងតែខុសគ្នាបន្តិចបន្តួច ឬច្រើនជាងគ្នា ជាហេតុធ្វើឱ្យមានការប្រថុយប្រថាន ។ ឧទាហរណ៍ថា ពាណិជ្ជករម្នាក់ដែលត្រូវទូទាត់ទំនិញជាប្រាក់រៀលស្មើនឹង ៣៥០០លានរៀល ក្នុងរយៈពេលបីខែ ខាងមុខ (ដោយសន្មតថាអត្រា Spot ស្មើនឹង ៣.៥០០រៀល ក្នុងមួយដុល្លារ គាត់ត្រូវចំណាយអស់ ១លានដុល្លារ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើក្នុងរយៈពេលបីខែខាងមុខអត្រាប្រាក់ Spot ធ្លាក់មកនៅត្រឹមតែ ៣.០០០ រៀលក្នុងមួយដុល្លារ ពាណិជ្ជករនោះនឹងត្រូវចំណាយប្រាក់ ១.១៦ លានដុល្លារទើបបាន ។

ដើម្បីជៀសវាងការប្រថុយប្រថាននេះ ពាណិជ្ជករនោះអាចធ្វើប្រតិបត្តិការ Hedging គឺទិញប្រាក់រៀលចំនួន ៣.៥០០ រៀលក្នុង១ដុល្លារ ហើយត្រូវទូទាត់ក្នុងរយៈពេលបីខែខាងមុខ ។ ទោះបីជាបីខែខាងមុខអត្រាប្តូរប្រាក់ចុះមកនៅត្រឹមតែ ៣.០០០ រៀលក្នុងមួយដុល្លារក៏ដោយ ក៏គាត់នឹងត្រូវចំណាយត្រឹមតែ១លានដុល្លារប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីទូទាត់ទំនិញជាប្រាក់រៀល ។

ផ្ទុយទៅវិញ ឈ្មួញខ្លះរកស៊ីកេងយកកំរៃ(speculation) ពីការឡើងឬចុះនៃអត្រាប្រាក់ ។ ប្រសិនបើឈ្មួញប៉ាន់ស្មានថា ក្នុងបីខែខាងមុខអត្រាប្តូរប្រាក់នឹងធ្លាក់ពី ៣.៥០០ រៀលក្នុង១ដុល្លារមកដល់ ៣.០០០ រៀលក្នុង១ដុល្លារ រួចដូរយកលុយរៀលបាន ៣.៥០០ លានរៀល ហើយដាក់ក្នុងគណនីនៃធនាគារទៀតនោះ ។ ប៉ុន្តែក្នុងរយៈពេលបីខែខាងមុខ ស្រាប់តែអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្លាក់ចុះមកត្រឹម ៣.០០០ រៀល ឈ្មួញនោះយកលុយ ៣.៥០០ លានរៀលចេញពីធនាគារ ហើយដូរបានដល់ទៅ ១.១៦លានដុល្លារ ពោលគឺបានចំណេញ ០.១៦ លានដុល្លារ ។

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើង អត្រាប្តូរប្រាក់លើទីផ្សារកំណត់ដោយឈ្មួញធំៗដែលធ្វើជំនួញផ្នែកប្តូរប្រាក់ និងហាងប្តូរប្រាក់ធំៗតាមទីផ្សារ ។ អ្នកដូរប្រាក់តូចតាចបានត្រឹមតែទទួលប្រាក់ពីមុំយធំៗតែប៉ុណ្ណោះ តាមហាងឆេងលើទីផ្សារ ដោយទទួលបានប្រាក់កំរៃខ្លះៗប៉ុណ្ណោះ ។ ពាណិជ្ជករប្តូរប្រាក់ធំៗទុកប្រាក់ទុនរបស់ខ្លួនជាប្រាក់រៀលនិងប្រាក់ដុល្លារ ដើម្បីរកស៊ី ។ នៅពេលឈ្មួញទាំងនេះបាត់ជំនឿលើរដ្ឋាភិបាលខ្លាចមានការប្រយុទ្ធគ្នា ឬស្លន់ស្លោ (panic) ឬយល់ថាធនាគារកណ្តាលគ្មានប្រាក់បំរុងទុក គេចាប់ផ្តើមបញ្ចេញប្រាក់រៀលព្រមៗគ្នា លក់យកដុល្លារ ជាហេតុធ្វើឱ្យលុយរៀលហើមមួយរំពេច ។ មតិយោបល់ ឬការប៉ាន់ប្រមាណ (expectation) របស់ឈ្មួញប្តូរប្រាក់ធំៗមានឥទ្ធិពលខ្លាំងណាស់សំរាប់កំណត់អត្រាប្រាក់ ។ ឧបមាថា ឈ្មួញបានទទួលដំណឹងថា រដ្ឋាភិបាលបានបោះប្រាក់បន្ថែមទុកសំរាប់ចំណាយ ។ ទោះបីជាប្រាក់ទាំងនេះមិនទាន់មានចរាចរក៏ដោយ តែគេយល់ថា ក្នុងពេលអនាគតចំនួនប្រាក់រៀលនឹងកើនឡើង ហើយនឹងមានអតិផរណា ។ ដូចនេះឈ្មួញទាំងនេះចាប់ផ្តើមបញ្ចេញប្រាក់រៀលជាបណ្តើរៗធ្វើឱ្យលុយហើមភ្លាមមួយរំពេច ។ ការទុកចិត្ត គឺជាកត្តាសំខាន់ណាស់ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។ អ្នកឯកទេសធ្វើការទស្សន៍ទាយពីការវិវត្តន៍អត្រាប្តូរប្រាក់ ដោយឈរនៅលើមូលដ្ឋាននៃការវិវត្តនៃអត្រាអតិផរណា ស្ថានភាពនៃសមតុល្យ គណនីចរន្ត និងជញ្ជីងទូទាត់ និងអត្រាការប្រាក់ ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាជំនួយឥតសំណង និងឥណទានសម្បទានមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ សំរាប់ធ្វើហិរញ្ញប្បទានឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ។ ដូចនេះហើយ ការផ្តល់ឥណទានដោយធនាគារពិភពលោក និងមូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ(IMF)មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងលើអត្រាប្តូរប្រាក់ ។ យើងអាចលើកឡើងថា IMF បានផ្អាកឥណទានតាំងពីឆ្នាំ១៩៩៦ មកមកម្ល៉េះហេតុដូចម្តេចបានជាពេលនោះប្រាក់រៀលនៅមានស្ថេរភាព? ចំលើយគឺការជឿជាក់ និងការប៉ាន់ស្មាន ពេលនោះគេនៅ

ជឿថាវិធានការផ្ដាកជំនួយគឺជាវិធានការបណ្ដោះអាសន្ន ហើយរដ្ឋាភិបាលនៅមានទុនបំរុងនៅឡើយ ។ នៅពេលដែលស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិប្រកាសផ្អាកឥណទាន ឈ្មួញបានប៉ាន់ស្មានថាក្នុងពេលអនាគតសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចនឹងថយចុះ ថវិកានឹងមានឱនភាពទុនបំរុងនឹងធ្លាក់ចុះ ដូចនេះការផ្គត់ផ្គង់ប្រាក់រៀលដែលនៅក្នុងចរាចរនឹងលើសហួសបរិមាណសេចក្ដីត្រូវការរបស់សេដ្ឋកិច្ច ។គួបផ្សំនឹងកត្តាស្ថេរភាពនយោបាយ និងជំនឿទុកចិត្តផង អត្រាប្ដូរប្រាក់រៀលក៏ហើមឡើងដែរ ។ ការប៉ាន់ប្រមាណ (expectation)ដើរតួនាទីសំខាន់ណាស់នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច ។

ជញ្ជីងទូទាត់ និងអត្រាប្ដូរប្រាក់

កត្តាសេដ្ឋកិច្ចដ៏សំខាន់ក្នុងការកំណត់អត្រាប្ដូរប្រាក់គឺ: ស្ថានភាពសមតុល្យគណនីចរន្ត អត្រាសន្ទស្សន៍តំលៃទំនិញប្រើប្រាស់ (CPI) និងភាពខុសគ្នារវាងអត្រាការប្រាក់ ។ ក្នុងដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នា កត្តានិមួយៗជះឥទ្ធិពលលើអត្រាប្ដូរប្រាក់ ។

ការប្រណាំងប្រជែងជាអន្តរជាតិនិងអត្រាប្ដូរប្រាក់

សមតុល្យគណីនីចរន្ត គឺជាផលបូកនៃជញ្ជីងពាណិជ្ជកម្ម ជញ្ជីងសេវា ប្រាក់ចំណូល និងបង្វែរឯកជន ។ ពោលគឺតុល្យភាពនៃការនាំចេញ និងនាំចូល សេវាដឹកជញ្ជូន (ថ្លៃឈ្នួលផ្លូវអន្តរជាតិ ថ្លៃឈ្នួលធ្វើដំណើរអន្តរជាតិ និងសេវាកំពង់ផែដែលត្រូវទូទាត់ទៅឱ្យអនិវាសជន) សេវាសាងសង់ (ការទូទាត់ឱ្យអ្នកម៉ៅការជាអនិវាសជនក្រោមជំនួយតាមគំរោង) សេវាធ្វើដំណើរ និងប្រាក់ចំណូល (ចំណូលមកពីកំរៃការប្រាក់ក្នុងកំណើនទ្រព្យសកម្មជាទុនបំរុងរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ចំណាយទូទាត់ការសងប្រាក់បំណុលបរទេស) ។

វិនិយោគទុនពីបរទេសមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់សំរាប់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ដូចនេះក៏ជះឥទ្ធិពលទៅលើអត្រាប្ដូរបាក់ដែរ ប្រសិនបើមានការដូរប្រាក់ពីរូបិយប័ណ្ណមួយទៅរូបិយប័ណ្ណមួយទៀត។ ជញ្ជីងទូទាត់ ឬសមតុល្យរួម ស្មើនឹងសមតុល្យគណនីចរន្ត បូកនឹងសមតុល្យមូលធន ។ សមតុល្យមូលធនស្មើនឹងផលបូកនៃបង្វែរផ្លូវការ ឥណទេយ្យផ្លូវការនិងវិនិយោគឯកជន ។ លំហូរចូលវិនិយោគផ្ទាល់បរទេស ក៏ជាកត្តាកំណត់អត្រាប្ដូរប្រាក់ដែរ។ ចំណែកឯប្រតិបត្តិការហិរញ្ញប្បទាន ឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ជះឥទ្ធិពលទៅលើអត្រាប្ដូរប្រាក់រយ:មធ្យម ។ សរុបមក ស្ថានភាពសមតុល្យគណនីចរន្ត និងសមតុល្យភាពមូលធន គឺជាកត្តារយ:ពេលមធ្យម និងរយ:ពេលវែង ចំណែកឯទីផ្សាររូបិយវត្ថុ និងតំរូវការរូបិយវត្ថុសំរាប់វិនិយោគ គឺជាកត្តារយ:ពេលខ្លី ។

មូលដ្ឋានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងអត្រាប្ដូរប្រាក់

តំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុពោលគឺអត្រាប្ដូរប្រាក់ក្នុងដំណាក់កាលនិមួយៗ អាស្រ័យលើវដ្ដផលិតកម្ម (business cycle) ។ នៅក្នុងយុគសម័យសាកលភាវូបនីយកម្មនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ប្រសិនបើការនាំចេញនៃប្រទេសមួយចំនួនកើននោះមានន័យថាប្រទេសមួយចំនួនទៀតត្រូវនាំចូលកាន់តែច្រើន ។ ប្រតិបត្តិការនាំចេញ-នាំចូលមានឥទ្ធិពលទៅលើជញ្ជីងទូទាត់ និងសមតុល្យរបស់វា ដែលជាកត្តានាំឱ្យអត្រាប្ដូរប្រាក់ប្រែប្រួល ។ ជាធម្មតានៅពេលដែលផលិតផលសរុបក្នុងប្រទេស (GDP) កើនឡើង ការនាំចូលក៏ចេះតែកើនឡើងដែរ ។ កំណើនផលិតផលឧស្សាហកម្មទាមទារឱ្យបង្កើនការនាំចូលវត្ថុធាតុដើម និងម៉ាស៊ីន ឧបករណ៍សំភារ: រីឯកំណើនប្រាក់ចំណូលរបស់ពលរដ្ឋនិមួយៗជំរុញឱ្យការនាំចូលទំនិញប្រើប្រាស់កាន់តែខ្លាំងឡើង ។

ក្នុងករណីនេះ អត្រាប្ដូរប្រាក់មាននិន្នាការធ្លាក់ចុះដោយសារតែមានឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ឬការធ្លាក់ចុះដោយសមតុល្យវិជ្ជមាន ។ ផ្ទុយទៅវិញ វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចដែលនាំមកនូវការកាត់បន្ថយផលិតផលក្នុងប្រទេស និងកាត់បន្ថយការនាំចូល ។

អត្រាការប្រាក់ និងអត្រាប្ដូរប្រាក់

កត្តាសំខាន់ដែលកំណត់តំរូវការរូបិយប័ណ្ណ ដើម្បីធ្វើវិនិយោគ គឺអត្រាការប្រាក់បញ្ញើ ។ ពោលគឺទីផ្សាររូបិយវត្ថុណានិងបញ្ញើជាប្រាក់ណាដែលផ្ដល់ប្រាក់កំរៃបានច្រើនជាងគេ ទីនោះសំបូរធនធានសំរាប់វិនិយោគទុនរយ:ពេលខ្លី ។ នៅសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៨០-១៩៨៥ នៅពេលដែលអត្រាការប្រាក់បញ្ញើនៅអាមេរិកនិងការប្រាក់បញ្ញើរជាដុល្លារនៅអឺរ៉ុបកាន់តែខ្ពស់ ធ្វើឱ្យប្រាក់ដុល្លារកាន់តែឡើងថ្លៃដែរ ។ កំណើនអត្រាការប្រាក់នៅស.រ.អា. បណ្ដាលមកពីឱនភាពថវិកាយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ។ នៅពេលមានឱនភាពថវិការដ្ឋាភិបាលត្រូវខ្ចីប្រាក់ពីទីផ្សារ ដើម្បីបង្គ្រប់ ជាហេតុធ្វើឱ្យការប្រាក់កើនឡើង ។ នៅក្នុងប្រទេសមូលធននិយមរីកចំរើន អត្រាការប្រាក់ គឺជាកត្តាដែលជះឥទ្ធិពលលើអត្រាប្ដូរប្រាក់ក្នុងរយ:ពេលខ្លី ឬក្នុងរយ:ពេលមធ្យម ។ អត្រាការប្រាក់គឺជាកត្តាទាក់ទាញមូលធនរយ:ពេលខ្លី ។

តួនាទីអត្រាប្តូរប្រាក់ក្នុងកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច

១-ហេតុប៉ះពាល់នៃអត្រាប្តូរប្រាក់ទៅលើទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រទេស

អត្រាប្តូរប្រាក់មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើទំនាក់-ទំនងសេដ្ឋកិច្ចប្រទេស ជាអាទិ៍ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស ការហូរចូល និងហូរចេញនូវមូលធនរយៈពេលវែង និងរយៈពេលខ្លី (ការវិនិ-យោគទុនពីបរទេស) និងបំណុលក្រៅប្រទេស ។ ក៏ប៉ុន្តែចំពោះសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាដែលកំពុងតែប្រឈមមុខទៅនឹងដុល្លារូបនីយកម្មយ៉ាងខ្លាំងក្លា អត្រាប្តូរមិនសូវមានហេតុប៉ះពាល់ទៅលើទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រទេសប៉ុន្មានទេ ពីព្រោះទាំងអ្នកនាំចេញ និងអ្នកនាំចូលទូទាត់គ្នាជាប្រាក់ដុល្លារដោយមិនបានដូរជាប្រាក់រៀលទេ ។

ការប្រែប្រួលអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្វើឱ្យបរិមាណនិងតំលៃទំនិញសំរាប់នាំចេញ និងនាំចូលហើយនិងមុខទំនិញប្រែប្រួលដែរ ។ ដើម្បីវិភាគពីឥទ្ធិពលនៃអត្រាប្តូរប្រាក់ទៅលើទំនិញ បរិមាណ និងនាំចេញ និងនាំចូលគេអាចប្រើរូបមន្តអត្រាប្តូរប្រាក់ ពហុភាគី (Multilateral Exchange Rate Model) ដែលជាសន្ទស្សន៍តំលៃរូបិយប័ណ្ណគណនាដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃកន្ត្រក (basket) នៃរូបិយប័ណ្ណទៅតាមទំងន់ (Weight) និងសារៈ-សំខាន់របស់រូបិយប័ណ្ណនិមួយៗសំរាប់ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេសរបស់ប្រទេសនិមួយៗ ។

ជាធម្មតានៅពេលដែលតំលៃរូបិយប័ណ្ណជាតិធ្លាក់ចុះ (មានន័យថាអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើង ឬលុយហើម) ជញ្ជីងពាណិជ្ជកម្មកាន់តែឱនភាពខ្លាំងឡើង ដោយសារតែទំនិញនាំចូលកាន់តែថោក ហើយទំនិញនាំចេញកាន់តែថ្លៃ ។ ឧទាហរណ៍ក្នុងករណីដែលគ្មានដុល្លារូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច បើអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្លាក់ចុះ ៥០% គឺដូចគ្នានឹងរដ្ឋយកពន្ធ ៥០% លើទំនិញនាំចេញ ហើយជួយគាំទ្រដល់តំលៃទំនិញនាំចូលចំនួន ៥០ % ដែរ ។

អត្រាប្តូរប្រាក់មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើការហូរចូល និងហូរចេញនូវវិនិយោគទុន ។ ក៏ប៉ុន្តែការឡើងនិងចុះអត្រាប្តូរប្រាក់ មិនសូវមានឥទ្ធិពលខ្លាំងក្លាទៅលើវិនិយោគដោយផ្ទាល់ក្នុងរយៈពេលវែងទេ ផ្ទុយទៅវិញវាមានឥទ្ធិពលខ្លាំងលើវិនិយោគទុនផ្ទាល់ក្នុងរយៈពេលខ្លី ។ នៅពេលដែលអត្រាប្តូរប្រាក់កើនឡើង ឬលើកទឹកចិត្តដល់ការវិនិយោគទុនផ្ទាល់ពីបរទេស ហើយទាក់ទាញមិនឱ្យវិនិយោគិនក្នុងស្រុកទៅវិនិយោគនៅបរទេស ។ ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដុល្លារូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច ឧទាហរណ៍ប្រសិនបើម្ចាស់រោងចក្របើកប្រាក់បៀវត្សឱ្យកម្មករជាប្រាក់ដុល្លារ ឬចំណាយផ្សេងៗជាដុល្លារ ការឡើងចុះនៃអត្រាប្តូរប្រាក់គ្មានឥទ្ធិពលអ្វីដល់ការដាក់វិនិយោគទុនទេ ។ ប្រសិនបើម្ចាស់រោងចក្រ បើកប្រាក់បៀវត្ស ឬចំណាយផ្សេងៗជាប្រាក់រៀល នោះនៅពេលដែលលុយហើម ការចំណាយគិតជាប្រាក់ដុល្លារនឹងធ្លាក់ចុះប្រសិនបើប្រាក់បៀវត្សនៅដដែល ហើយថ្លៃសំភារៈនៅនឹងមិនប្រែប្រួល ។

២- ហេតុប៉ះពាល់នៃអត្រាប្តូរប្រាក់ទៅលើការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេស

ការប្រែប្រួលនៃអត្រាប្តូរប្រាក់ជះឥទ្ធិពលទៅលើសន្ទុះកើនឡើងនៃការផ្គត់ផ្គង់រូបិយប័ណ្ណ ការធ្លាក់ចុះតំលៃរបស់រូបិយប័ណ្ណ (អតិផរណា) ក៏ដូចជាផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនាំចេញ និងវិស័យដែលប្រណាំងប្រជែងនឹងនាំទំនិញនាំចូល ពោលគឺមានហេតុប៉ះពាល់ទៅលើផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (GDP)ទៅលើការបង្កើតការងារធ្វើ និងប្រាក់សន្សំ ។

ក្នុងករណីដែលអត្រាប្តូរប្រាក់ " អណ្តែត " អត្រាប្តូរប្រាក់ឡើងឬចុះ អាចបណ្តាលឱ្យមានអតិផរណានៅក្នុងប្រទេស។ នៅពេលដែលលុយហើម ទំនិញនាំចូលពីបរទេសដើម្បីលក់លើទីផ្សារក្នុងស្រុកកាន់តែឡើងថ្លៃ ធ្វើឱ្យសន្ទស្សន៍ទំនិញប្រើប្រាស់កើនឡើង ។ មូលហេតុដែលមជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅអាចមានឥទ្ធិពលលើថ្លៃទំនិញ គឺដោយសារការផ្គត់ផ្គង់រូបិយប័ណ្ណជាតិកើនឡើង ដោយសារតែរូបិយប័ណ្ណបរទេសហូរចូលមក ហើយចាំបាច់ត្រូវបង្កើនចំនួនប្រាក់រៀលក្នុងចរាចរដើម្បីដូរជាមួយរូបិយប័ណ្ណបរទេស (ក្នុងករណីដែលរដ្ឋមិនអនុញ្ញាតឱ្យប្រាក់ដុល្លារធ្វើចរាចរ)។ ក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃប្រទេសកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ពាណិជ្ជករត្រូវតែតំលើងថ្លៃទំនិញជាចាំបាច់ក្នុងករណីដែលលុយហើម (សូមកុំច្រឡំ លុយហើមមិនមែនជាអតិផរណាទេ ព្រោះអតិផរណាគឺជាទំនិញឡើងថ្លៃ ឬសន្ទស្សន៍ទំនិញប្រើប្រាស់កើនឡើង) ពីព្រោះដើម្បីធានាថា គេអាចទទួលបាននូវប្រាក់ចំណូលស្មើមុន បើគិតជាប្រាក់ដុល្លារ ពីព្រោះពាណិជ្ជករទូទាត់ថ្លៃទំនិញដែលទិញចូលជាប្រាក់ដុល្លារ។ ម្យ៉ាងទៀត

នៅពេលដែលលុយហើម ទំនិញនាំចេញ និងនាំចូលក៏ឡើងថ្លៃដែរ ។ ការឡើងថ្លៃទំនិញនាំចេញនិងនាំចូល ធ្វើឱ្យទំនិញក្នុងស្រុកក៏ឡើងថ្លៃដែរ ពីព្រោះទំនិញនាំចូលគឺជាទំនិញសំរាប់ជំនួសទំនិញដែលផលិតក្នុងស្រុក ឬទំនិញក្នុងស្រុកប្រើវត្ថុធាតុដើមដែលនាំចូលពីបរទេសដើម្បីផលិត ។

ផ្ទុយទៅវិញនៅពេលដែលលុយរៀលស្រកពោលគឺ នៅពេលដែលអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្លាក់ចុះ ថ្លៃទំនិញក៏ស្រុតចុះដែរ។ ថ្លៃទំនិញនាំចូលធ្លាក់ចុះ នៅពេលដែលអត្រាប្តូរប្រាក់ធ្លាក់ចុះ ។

ប្រព័ន្ធរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ

ប្រព័ន្ធរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ គឺជាវិធាន បទបញ្ញត្តិ ឧបករណ៍ របៀបរបប និងការចាត់តាំងដើម្បីធ្វើការទូទាត់អន្តរជាតិ ។ គេអាចចាត់ថ្នាក់ប្រព័ន្ធរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិតាមរបៀបកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់ឬតាមទ្រព្យធនបំរុងអន្តរជាតិ ។ យោងតាមចំណាត់ថ្នាក់តាមប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ គេអាចចែកចេញជាប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរដែលអាចចុះឡើងបានតិចតួច (a fixed exchange rate system) ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរដែលអាចចុះឡើងខ្លាំង ប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់កែតំរូវ (an adjustable peg system) ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតមានកំណត់ (a managed floating exchange rate system) និងប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ដោយសេរី ។ យោងតាមចំណោតថ្នាក់តាមទ្រព្យសម្បត្តិបំរុងទុក គេចែកប្រព័ន្ធរូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិជាប្រព័ន្ធយកមាសជាខ្នាតគំរូ (gold standard- ដោយយកមាសជាទ្រព្យសម្បត្តិបំរុងទុកអន្តរជាតិតែមួយគត់) ប្រព័ន្ធយករូបិយប័ណ្ណជាខ្នាតគំរូ (a pure fiduciary-standard ដោយយកប្រាក់ដុល្លារ ឬរូបិយប័ណ្ណជាសម្បត្តិបំរុងទុក) និងប្រព័ន្ធយកមាស និងរូបិយប័ណ្ណជាខ្នាតគំរូ (gold -exchange standard)។

១- ប្រព័ន្ធយកមាសជាខ្នាតគំរូ (១៨៨០-១៩១៥)

ប្រព័ន្ធយកមាសជាខ្នាតគំរូ ដំណើរការពីឆ្នាំ ១៨៨០ ដល់ឆ្នាំ១៩១៤ ។ ប្រទេសនិមួយកំណត់បរិមាណមាសនៃរូបិយប័ណ្ណជាតិរបស់ខ្លួន ហើយត្រៀមខ្លួនទិញ ឬលក់មាសតាមតំលៃដែលបានកំណត់នៅក្នុងរូបិយប័ណ្ណនោះ ។ ដោយបរិមាណមាសនៅក្នុងរូបិយប័ណ្ណជាតិនៅថេរអត្រាប្តូរប្រាក់ក៏នៅថេរដែរ ។ យើងហៅបរិមាណមាសនេះថា សមមូលមាស (mint parity) ។ អត្រាប្តូរប្រាក់អាចឡើង ឬចុះ ខ្ពស់ជាង ឬទាបជាងសមមូលមាសនេះ ។ យោងតាមប្រព័ន្ធនេះ មាសគឺជាទ្រព្យសម្បត្តិអន្តរជាតិតែមួយគត់ ។ នៅពេលសង្គ្រាមលោកលើកទី១ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩១៤ នោះ ប្រព័ន្ធយកមាសជាខ្នាតគំរូក៏ត្រូវបានបញ្ចប់ ។

២- ប្រព័ន្ធយកមាស និងរូបិយប័ណ្ណជាខ្នាតគំរូ (១៩៤៧-១៩៧១)

ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៤ សហរដ្ឋអាមេរិក ចក្រភពអង់គ្លេស និងប្រទេសចំនួន ៤២ ទៀត បានរៀបចំសន្និសីទមួយនៅ Bretton Woods(អាមេរិក) ដើម្បីបង្កើតប្រព័ន្ធរូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ ។ អង្គសន្និសីទបានសំរេចបង្កើតមូលនិធិរូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិ (IMF) ដើម្បី(១) ត្រួតពិនិត្យឱ្យបានថាប្រជាជាតិនានាបានអនុវត្តតាមវិធានដ៏ត្រឹមត្រូវនៅក្នុងវិស័យពាណិ-ជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស និងហិរញ្ញវត្ថុ និង (២) ផ្តល់ជូនដល់ប្រជាជាតិដែលជួបប្រទះវិបត្តិផ្នែកជញ្ជីងទូទាត់ នូវឥណទានសំរាប់ឱ្យខ្ចី ។

ប្រព័ន្ធ (Bretton Woods) គឺជាប្រព័ន្ធដែលយកមាសនិងរូបិយប័ណ្ណជាខ្នាតគំរូ ។ សហរដ្ឋអាមេរិកត្រូវធានារក្សាតំលៃឱ្យថេរតាមតំលៃ ៣៥ ដុល្លារក្នុង១អោនស៍ (Ounce - ស្មើនឹងពីរជីរ ៨ ហ៊ុន) ហើយត្រូវត្រៀមខ្លួនដូរដុល្លារជាមាសតាមតំលៃនេះដោយគ្មានការកំណត់ ។ ប្រទេសឯទៀតត្រូវកំណត់តំលៃរូបិយប័ណ្ណជាតិរបស់ខ្លួន ជាប្រាក់ដុល្លារហើយត្រូវធ្វើអន្តរាគមន៍លើទីផ្សាររូបិយ-ប័ណ្ណអន្តរជាតិដើម្បីការពារកុំឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ខ្ពស់ជាង ឬទាបជាងតំលៃរូបិយប័ណ្ណចំនួន១ភាគរយ ។ ប្រទេសណាដែលជួបប្រទះនឹងឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ត្រូវធ្វើហិរញ្ញប្បទានដោយប្រើប្រាស់ទុនបំរុងរបស់ខ្លួន និងដោយខ្ចីឥណទានពី IMF ។ ក្នុងករណីបាត់លំនឹងប្រទេសនិមួយៗអាចផ្លាស់ប្តូរតំលៃរូបិយប័ណ្ណដែលគិតជាមាសបាន។ ប្រាក់ដុល្លារគឺ ជារូបិយប័ណ្ណដែលគេប្រើសំរាប់ធ្វើអន្តរាគមន៍ ដើម្បីកំណត់អត្រាប្តូរប្រាក់ ដូចនេះប្រព័ន្ធ Bretton Woods គឺជាប្រព័ន្ធដែលប្រើមាស និងប្រាក់ដុល្លារអាមេរិកជាខ្នាតគំរូ ។ម្យ៉ាងទៀតប្រព័ន្ធនេះ គឺជាប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់ទៅនឹងប្រាក់ដុល្លារដោយអាចកែតំរូវអត្រាប្តូរប្រាក់បាន (an adjustable peg system)ពោលគឺអត្រាប្តូរប្រាក់បានរបស់ប្រទេសនីមួយៗត្រូវតែចងភ្ជាប់ (peg) នឹងប្រាក់ដុល្លារ ។

បន្ទាប់មកប្រព័ន្ធ Bretton Woods មានការប្រែប្រួល

ដោយបង្កើតសិទ្ធិបោះពុម្ពក្រដាសប្រាក់ពិសេស(Special Drawing Rights ហៅកាត់ថា SDR) ដើម្បីបន្ថែមលើទ្រព្យធនបំរុងអន្តរ-ជាតិជាមាស និងរូបិយប័ណ្ណ ។ SDR គឺគ្រាន់តែជាសៀវភៅគណនីនៃ IMF ។ SDR គឺជាទុនបំរុងដែល IMF បង្កើតឡើងដោយមិនគាំទ្រដោយមាសឬរូបិយប័ណ្ណឯទៀតឡើយ ។ សមាជិក IMF ជាអ្នកកំណត់តំលៃ SDR ដែលអាចប្រើបានដោយធនាគារកណ្តាលតែប៉ុណ្ណោះសំរាប់ទូទាត់ឱនភាព (deficit) ឬភាពលើស(Surplus) នៃជញ្ជីងទូទាត់ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦១ ប្រទេសឧស្សាហកម្មជឿនលឿនក្រោមការដឹកនាំរបស់ស.រ.អា. បានបង្កើតធនាគារមាស (gold pool) ដើម្បីលក់មាសជាផ្លូវការលើទីផ្សារក្រុងឡុងដ៍ ក្នុងគោលបំណងធ្វើយ៉ាងណាកុំឱ្យតំលៃមាសកើនឡើងលើសពីតំលៃផ្លូវការចំនួន ៣៥ ដុល្លារ ក្នុងមួយ Ounce ។ ក៏ប៉ុន្តែ គេឈប់អនុវត្តរបៀបនេះក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ ដោយសារតែមានវិបត្តិខ្វះមាស ហើយបង្កើតជាទីផ្សារមាសពីរ : ផ្សារទីមួយ គឺធនាគារកណ្តាលបន្តទូទាត់គ្នាតាមតំលៃមាសស្មើ ៣៥ ដុល្លារ ក្នុងមួយ Ounce ចំណែកឯលើទីផ្សារសេរីវិញ តំលៃពាណិជ្ជកម្មមាស អាចលើសតំលៃផ្លូវការ ហើយត្រូវបានកំណត់ដោយតំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់លើទីផ្សារ ។

៣- មហន្តរាយនៃប្រព័ន្ធ Bretton Woods

ពីឆ្នាំ១៩៤៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៤៩ ជញ្ជីងទូទាត់រវាង ស.រ.អា. និងប្រទេសអឺរ៉ុបមានអតិរេក (Surplus) ឬលើស តែចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៥០ ជញ្ជីងទូទាត់ ស.រ.អា. ចាប់ផ្តើមមានឱនភាព (deficit) ។ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៥៧ ឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់នៅតែចត្រឹម ១.០០០លានដុល្លារ (1 billion) ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ប្រទេសអឺរ៉ុប និងជប៉ុនចាប់ផ្តើមយកប្រាក់ដុល្លារដើម្បីបង្កើតទុនបំរុងរបស់ខ្លួន ពីព្រោះ ស.រ.អា. យកប្រាក់ដុល្លារ ដើម្បីទូទាត់ឱនភាពនេះ ។ ប្រទេសដែលមានជញ្ជីងទូទាត់លើសទទួលយកប្រាក់ដុល្លារ ព្រោះ ទីមួយ ស.រ.អា. ត្រៀមនឹងដូរប្រាក់ដុល្លារជាមាសតាមតំលៃ ៣៥ ដុល្លារក្នុងមួយ Ounce ធ្វើឱ្យដុល្លារមានតំលៃដូចមាសដែរ ទីពីរដុល្លារអាចប្រើដើម្បីទូទាត់ក្នុងប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិជាមួយប្រទេសឯទៀត ព្រោះវាជារូបិយ-ប័ណ្ណអន្តរជាតិ និងទីបីបញ្ញើជាប្រាក់ដុល្លារផ្តល់នូវការប្រាក់ ផ្ទុយពីមាសដែលមិនផ្តល់ការប្រាក់ ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៥៨ ឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ស.រ.អា. កើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ហើយជាមធ្យមស្មើនឹង ៣.០០០ លានដុល្លារក្នុងមួយឆ្នាំ ដែលបណ្តាលមកពីការធ្វើវិនិយោគទុនដោយផ្ទាល់នៅអឺរ៉ុប និងអន្តរាគមន៍ផ្នែកយោធាខ្ពស់ទៅ ស.រ.អា. ។

ស.រ.អា. ធ្វើហិរញ្ញប្បទានឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ជាប្រាក់ដុល្លារ ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧០ ប្រាក់ដុល្លារ ដែលចរាចរនៅបរទេសស្មើនឹង ៤០.០០០ លានដុល្លារបើប្រៀបធៀបនឹង១.៣០០០ លានដុល្លារក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៩ ។ ចំណែកឯទុនបំរុងរបស់ ស.រ.អា.ធ្លាក់ចុះពី ២.៥០០០ លានដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៩ ដល់ ១.១០០០ លាន ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧០ ។ ដោយសារប្រាក់ដុល្លារជារូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិ ស.រ.អា. មិនចង់បញ្ចុះតំលៃប្រាក់ដុល្លា ដើម្បីកែតំរូវឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ។ មាសដែលជាទុនបំរុងរបស់ ស.រ.អា. កាន់តែចុះថយ ។ ចំណែកឯប្រាក់ដុល្លារចរាចរនៅបរទេស ច្រើនជាងមាសដែលជាទុនបំរុងរបស់ ស.រ.អា. ចំនួន ៤ ដង ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧០ ។ នាថ្ងៃទី ១៥ សីហា ឆ្នាំ ១៩៧០ លោកប្រធានាធិបតី Nixon បានប្រកាសឈប់ដូរប្រាក់ដុល្លារជាមាស ។ ប្រព័ន្ធ Bretton Woods ក៏ដួលរលំទៅ ។

ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧១ តំណាងប្រទេសឧស្សាហកម្មចំនួនដប់បានជួបប្រជុំគ្នានៅស្ថាប័ន Smithsonian នៅទីក្រុងវ៉ាស៊ីងតោន ហើយព្រមព្រៀងបញ្ចុះតំលៃប្រាក់ដុល្លារចំនួន ៨ ភាគរយ ពី ៣៥ ដុល្លារ ដល់ ៣៨ ដុល្លារក្នុងមាសមួយ Ounce ។ ចំណែកឯប្រាក់ម៉ាកអាល្លឺម៉ង់ និងយ៉េនជប៉ុនត្រូវបានតំលើងតំលៃចំនួន ១៧ ភាគរយ និង ១៤ ភាគរយ ។ ដោយសារតែគេលែងដូរដុល្លារជាមាស នោះប្រព័ន្ធរូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិ គឺជាប្រព័ន្ធដែលយកដុល្លារជាខ្នាតគំរូ ។

ក្នុងខែមិនា ឆ្នាំ១៩៧២ ប្រទេសសមាជិកសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ច អឺរ៉ុប (EEC)ចំនួន ៦ បានសំរេចឱ្យរូបិយវត្ថុរបស់ខ្លួនអណ្តែតព្រមៗគ្នាជាមួយនឹងប្រាក់ដុល្លារក្នុងចន្លោះ ± ២.២៥ ភាគរយ ។ ប្រព័ន្ធនេះគេឱ្យឈ្មោះថា " ពស់អឺរ៉ុប " (European snake) ឬពស់នៅក្នុងរូង (snake in the tunnel) ។ ក្នុងខែមិនា ឆ្នាំ ១៩៧៣ អាជ្ញាធរហិរញ្ញវត្ថុនៃប្រទេសឧស្សាហកម្មធំៗបានសំរេចឱ្យរូបិយវត្ថុរបស់ខ្លួនអណ្តែតដោយសេរី ។ គឺពេលនោះហើយដែលប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតដោយគ្រប់គ្រង (managed floating

exchange rate system) បានចាប់បដិសន្ធិឡើង ។

៤- អត្រាប្តូរប្រាក់ថេរ (Fixed Exchange Rates)

ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរ អាចចៀសវាងនូវការឡើង ឬចុះជាញឹកញាប់នៃអត្រាប្តូរប្រាក់ប្រចាំថ្ងៃ ដែលជាកត្តាមួយសំខាន់ដល់ដំណើរការផលិតកម្ម ពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស និងការវិនិយោគទុន ។ ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរគឺជាប្រព័ន្ធយកមាសជាខ្នាតគំរូ ដែលយើងបានពិភាក្សាខាងលើរួចមកហើយ ដោយកំណត់តំលៃរូបិយប័ណ្ណជាតំលៃមាស ។ អ្នកគាំទ្រប្រព័ន្ធនេះយល់ឃើញថាប្រព័ន្ធអត្រាប្រាក់ថេរអាចជួយឱ្យតំលៃទំនិញនៅនឹង ។

៥-ប្រព័ន្ធសំយោគរវាងអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរ និងអត្រាប្តូរប្រាក់អថេរ
(Flexible exchange rate)

ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ខ្លះ គឺជាសំយោគរវាងអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរ និងអត្រាប្តូរប្រាក់អថេរ ដូចជា : ការអនុញ្ញាតឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើងចុះក្នុងចន្លោះមួយកំរិត(exchange rate bands of fluctuat-ion); ប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់កែតំរូវ (adjustable peg system) និងប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់វារ (a crawling peg system) ។

៥.១- ចន្លោះអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើងចុះ (Exchange rate bands)

ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់ថេរទាំងអស់ អនុញ្ញាតឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើងចុះក្នុងកំរិតមួយដ៏តូច ។ ប្រទេសនិមួយៗកំណត់តំលៃរូបិយវត្ថុគិតជាមាស ហើយអនុញ្ញាតឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើង ឬចុះក្នុងកំរិតមួយលើ ឬក្រោមតំលៃនេះ ។ ឧទាហរណ៍ប្រព័ន្ធ Bretton Woods ដែលដំណើរការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីររហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៧១ អនុញ្ញាតឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ឡើង ឬចុះក្នុងចន្លោះ ១ ភាគរយលើ ឬក្រោមតំលៃរូបិយវត្ថុ ។ តាមប្រព័ន្ធយកមាសជាគំរូប្រាក់ដុល្លារ ឬប្រាក់ផោនអាចឡើងចុះលើ ឬក្រោម សមមូលមាស (mint parity) ស្មើនឹង១ ផោនដែលជាថ្លៃដឹកជញ្ជូនមាសរវាងញូយ៉ក និងទីក្រុងឡុងដ៍ ។

៥.២. ប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់កែតំរូវ (an adjustable peg system)

ប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់កែតំរូវទាមទារឱ្យកំណត់តំលៃរូបិយវត្ថុចន្លោះសំរាប់អត្រាប្តូរប្រាក់ឡើង ឬចុះដោយតំលៃរូបិយវត្ថុនេះអាចផ្លាស់ប្តូរជាប្រចាំ ពោលតំលៃរូបិយវត្ថុអាចធ្លាក់ចុះដើម្បីកែតំរូវឱនភាពជញ្ជីងទូទាត់ ឬតំលៃរូបិយវត្ថុអាចឡើង ដើម្បីកែតំរូវភាពលើស ។ តាំងពីដើមដំបូងប្រព័ន្ធ Bretton Woods ត្រូវគេបង្កើតឡើងតាមប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់កែតំរូវ ដោយប្រទេសជាសមាជិកអាចផ្លាស់ប្តូរតំលៃរូបិយវត្ថុរបស់គេនៅពេលដែលជញ្ជីងទូទាត់បាត់ភាពលំនឹង ។

៥.៣. ប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់វារ (Crawling Pegs)

ដើម្បីជៀសវាងការទិញរូបិយប័ណ្ណបរទេសទុកដើម្បីដូរយកកំរៃ (Speculation) សេដ្ឋវិទូបង្កើតនូវប្រព័ន្ធចងភ្ជាប់វារ ពោល គឺតំលៃរូបិយវត្ថុ (par value) អាចប្រែប្រួល(ឡើង ឬចុះ) បន្តិចម្តងៗ តាមដំណាក់កាលៗ (ឧទាហរណ៍ជារៀងរាល់ខែ) រហូតដល់អត្រាប្តូរប្រាក់នេះមានតុល្យភាព ។ ការកែប្រែតំលៃរូបិយវត្ថុត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈជាមុន ។

៥.៤. ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែត ក្រោមការគ្រប់គ្រង
(Managed floating exchange rate system)

តាមប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតក្រោមការគ្រប់គ្រង អាជ្ញាធររូបិយវត្ថុ (ធនាគារកណ្តាល) មានភារកិច្ចធ្វើអន្តរាគមន៍លើទីផ្សារប្តូរប្រាក់ ដើម្បីកុំឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់ក្នុងរយៈពេលខ្លីឡើង ឬចុះខ្លាំងពេក ដោយមិនបានកំណត់នូវនិន្នាការនៃអត្រាប្រាក់ក្នុងរយៈពេលវែងឡើយ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ និង ១៩៩៦ ធនាគារជាតិកម្ពុជាបានកំណត់យកប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតក្រោមការគ្រប់គ្រងនេះ ដោយដាក់ឱ្យដេញថ្លៃប្រាក់ដុល្លារជាប្រចាំក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យអត្រាប្តូរប្រាក់រយៈពេលខ្លីមានស្ថេរភាព ។

៥.៥. ប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតដោយសេរី
(Freely floating exchange rate system)

តាមប្រព័ន្ធអត្រាប្តូរប្រាក់អណ្តែតដោយសេរី អត្រាប្តូរប្រាក់ត្រូវបានកំណត់ដោយតំរូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុលើទីផ្សារ ដោយរដ្ឋាភិបាលឬធនាគារកណ្តាលមិនបានធ្វើអន្តរាគមលើទីផ្សារប្តូរប្រាក់ឡើយ ។

EXCHANGE RATES AND ECONOMIC DEVELOPMENT

By Hang Chuon Naron, Ph.D in economics

The exchange rate between the riel and the dollar is equal to the number of riels needed to purchase one dollar. Under the flexible exchange rate system, the exchange rate is determined by the market demand and supply of riels. It is influenced by long-term, medium-term and short-term factors. Long-term forces that influence the exchange rates are: economic efficiency, GDP growth, international trade and foreign direct investment (FDI). Medium-term factors include current account, capital account, interest rates and consumer price index (CPI). Short-term forces are: views and opinion of bankers, money traders or company managers regarding future monetary developments, central bank intervention on the market, political stability and public confidence in the government.

This paper presents an overview of modern exchange rate theories: trade or elasticities approach to exchange rate determination, the purchasing-power parity (PPP) theory, the monetary approach and the portfolio-balance approach to exchange rate determination. We also considered the foreign exchange market, in which individuals, firms and banks buy and sell foreign currencies and discussed spot and forward rates, foreign exchange risks, hedging and speculations.

The paper provides analysis of the impact of the balance of payments, international trade, FDI, macro-economic fundamentals and interest rates on exchange rate determination. Emphasis was also put on the role of exchange rate in economic development.

The paper also examines the operation of the international monetary system from the gold standard period to the present. International monetary systems can be classified according to the way in which exchange rates are determined or according to the forum that international reserve assets take. Under the international reserve classification, we can have a gold standard (with gold as the only international reserve asset), a pure fiduciary standard (such as a dollar standard) or a gold-exchange standard. Under the exchange rate classification, we can have a fixed exchange rate system with a narrow band of fluctuation about a par value, a fixed exchange rate system with a wide band of fluctuation, an adjustable peg system, a crawling peg system, a managed floating exchange rate system and a freely floating exchange rate system.

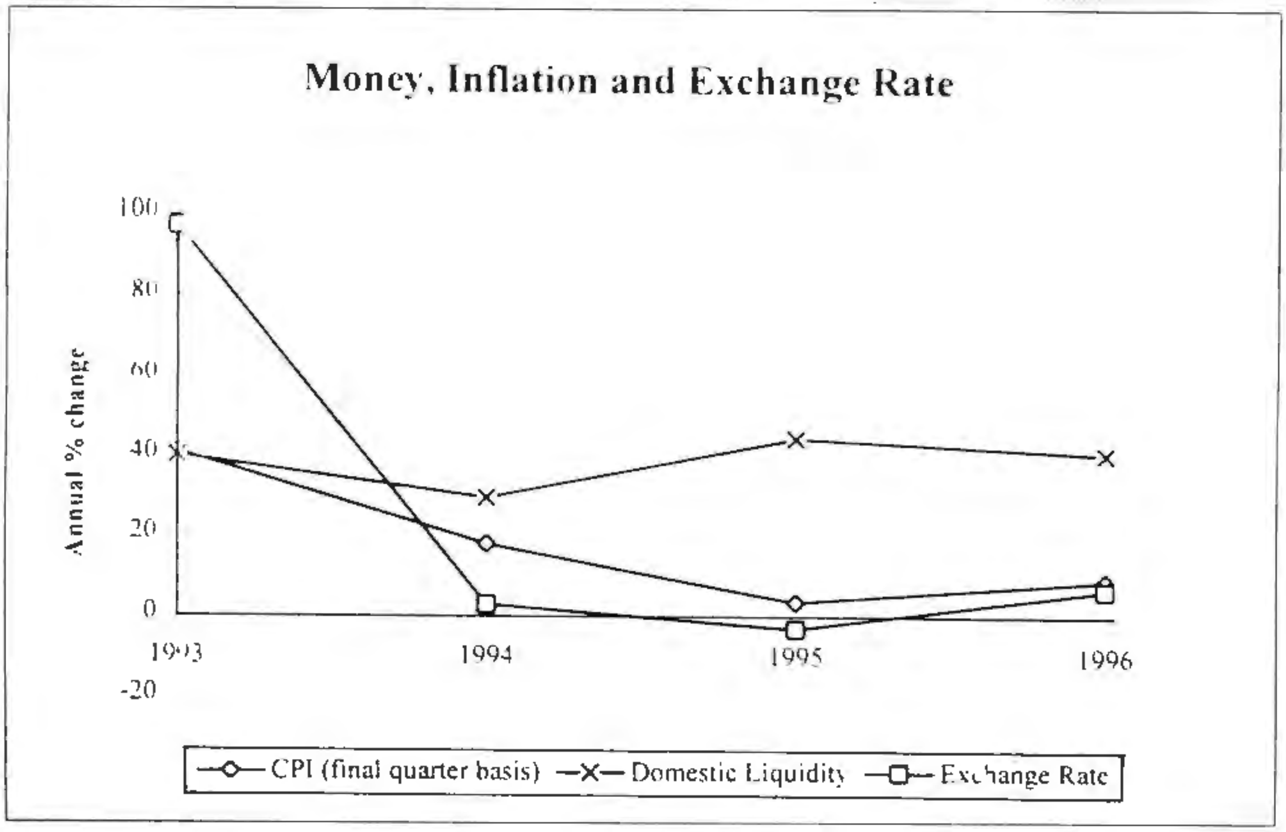

***

ឥទ្ធិពលនៃកំណើនប្រជាជន

ពេជ្រ គីរម្យ បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ (World War II) កំណើនប្រជាជនលើសកលលោក បានផ្ទុះឡើងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ចាប់ពីទសវត្ស ៥០ មក ដោយមូលហេតុពីរធំៗគឺ :

- ការវិវត្តន៍ឈានឡើងនៃបច្ចេកទេសវិទ្យាសាស្ត្រ - វេជ្ជសាស្ត្រ និងកំរិតជីវភាព
- អត្រាស្លាប់ថយចុះ ចំពោះកុមារ និងមនុស្សចាស់

បញ្ហាកំណើនប្រជាជន (The increase population Problem) គឺជាបន្ទុកមួយដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ និងបង្កនូវគ្រោះថ្នាក់ដល់ផលប្រយោជន៍សង្គមមនុស្សជាតិនាអនាគតកាល ។

សំនួរមួយចោទសួរថា : តើប្រទេសជាតិមួយ អាចរីកចំរើនលើវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ស្របជាមួយនឹងកំណើនប្រជាជនបានដែរឬទេ ?

តាមការស្រាវជ្រាវរបស់សាស្ត្រាចារ្យ ជនជាតិអង់គ្លេស GORANOLIN បានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា នៅទ្វីបអឺរ៉ុបមានអត្រាកំណើនប្រជាជនខ្ពស់បំផុតគឺក្រោម ១% រីឯនៅក្នុងបណ្ដាប្រទេសអន់ថយ (តតិយលោក) មានអត្រាកំណើនមធ្យម ២,៥% ហើយប្រទេសខ្លះទៀតមានកំណើនដល់ទៅ ៣,៥% ។

យោងតាមសំនួរខាងលើ ខាងក្រោមនេះគឺជាការបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរវាងកំណើនប្រជាជន និងកំរិតនៃការវិវត្តន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសជាតិមួយ ។

យើងកំណត់ថា :

- កំរិតនៃការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច នៅក្នុងរយៈកាលមួយ (t) បានត្រូវតាងដោយកំរិតកំពស់ផលិតផលជាតិ (GNP) t ដែលមានចំនួនថេរ ។
- ចំនួនប្រជាជនសុក្រិតនៅក្នុងរយៈកាលមួយ (P) t គឺជាទំហំមួយដ៏ប្រសើបំផុតសំរាប់ប្រជាជនម្នាក់ៗ(Per capita income) មានកំរិតមួយខ្ពស់ ។

យើងពិនិត្យមើលនូវឥទ្ធិពល និងផលវិបាកនូវបំរែបំរួលនៃចំនួនប្រជាជនក្នុងករណី ៣ យ៉ាងផ្សេងគ្នាគឺ :

១- ប្រជាជនមានចំនួនសុក្រិត (P)t: (A) (The perfect numbers of population) ។

២- ប្រជាជនមានចំនួនតិចជាង (P_1)t : (B) (កង្វះប្រជាជន) (Insufficient of population)

៣- ប្រជាជនមានចំនួនច្រើនជាង (P_2)t :(C)(ប្រជាជនលើស) (Beyond one's limits of population) យើងបង្ហាញទំនាក់ទំនងទាំងនេះតាមក្រាហ្វិកខាងក្រោម :

១_ករណី (P)t (ចំណុច A ចំណុចសមស្រប)

ក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌបរិមាណប្រជាជន (P)t នៃប្រទេសមួយមានកំណើនសមស្របទៅនឹងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ($\overline{GNP}$)t អាចកំណត់ច្បាស់ថាសង្គមនោះ នឹងធានាបាននូវកំរិតជីវភាពល្អប្រសើរ ព្រោះផលិតផលជាតិសរុប (GNP)នៃប្រទេសនោះ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីស្ថានភាពជីវភាពល្អសំរាប់ប្រជាជន ។

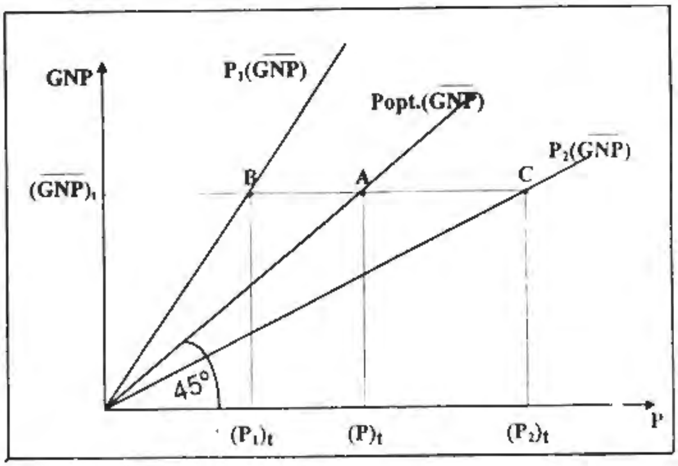

ដំណាក់កាលនោះយើងសង្កេតឃើញថា :

សមត្ថភាពពលកម្មរបស់ប្រជាជនមានកំរិតល្អប្រសើរ

- ធនធានមនុស្ស ពោរពេញដោយសមត្ថភាពនិងបច្ចេកវិជ្ជា
- កំលាំងផលិតកម្មសុទ្ធតែមានជំនាញផ្នែក
  - + កសិកម្ម
  - + ឧស្សាហកម្ម

+ សេវាកម្ម

-ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចល្អប្រសើរ-ស៊ីចង្វាក់

-មានអត្រាសន្សំខ្ពស់ក្នុងផលទុនជាតិដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សង្គម

ប្រជាជនមានការងារធ្វើគ្រប់រូប

-ការស្រាវជ្រាវរុករក និងប្រើប្រាស់ធនធានមនុស្សមានលក្ខណៈសមស្រប

២.ករណី (P_1)ₜ < (P)ₜ (ចំណុច B)

ក្នុងបរិមាណប្រជាជនចំនួនតូច ឬ តិចជាងចំនួន (P)ₜ នេះគឺ :

(P_1)ₜ វាបណ្ដាលឱ្យមាន :

-ការខ្វះកំលាំងពលកម្មគ្រប់ផ្នែក (ជំនាញ-បច្ចេកទេស)

-ផលិតកម្មធ្លាក់ចុះបន្តិចម្ដងៗ

-អត្រាបណ្ដុះបណ្ដាលធនធានមនុស្សបានល្អ តែមានចំនួនយឺតយ៉ាវ

-ការប្រើប្រាស់នូវសក្ដានុពលភាពធម្មជាតិ មានចំនួនទាបទាំងនេះជាមូលហេតុ ដែលអូសបន្លាយរយៈពេលនៃការអភិវឌ្ឍន៍ឈានឡើងក្នុងសង្គមជាតិ ដូច្នេះគួរមានគោលការណ៍រំញោច ដើម្បីឱ្យប្រជាជនយកចិត្តទុកដាក់លើការបង្កើនសន្ទុះកំណើនប្រជាជន ។

៣.ករណី (P_2)ₜ > (P)ₜ

ក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌបរិមាណប្រជាជន (P_2)ₜ ធំជាង (P)ₜ នោះនាំឱ្យ :

-អត្រាកំណើនប្រជាជនមានសន្ទុះខ្លាំងក្លា

-សន្ទុះកំណើនសេដ្ឋកិច្ចពុំមានភាពទ្រទ្រង់

-សមាជិកគ្រួសារកើនឡើង បន្ថយលទ្ធភាព ក្នុងការសន្សំប្រាក់កាសធនធាន (Domestic capital formation) ធ្លាក់ចុះ

-កំរិតទុនម្នាក់ៗជាមធ្យមមានចំនួនទាប

-ធនធានធម្មជាតិរេចរឹល ដីចង្អៀត

-ប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន-អនាម័យ

-ខ្វះខាតគ្រឿងឧបភោគ បរិភោគ

-ការអប់រំបណ្ដុះបណ្ដាលមានកំរិតទាប

-អត្រាពុំចេះអក្សរ មានកំណើនឡើង

-កំលាំងពលកម្មគ្មានជំនាញបច្ចេកទេសកើន

-ការប្រើប្រាស់កុមារពុំទាន់គ្រប់អាយុពលកម្ម កាន់តែមានចំនួនច្រើន...មូលហេតុខាងលើនេះវានឹងបណ្ដាលឱ្យ :

-អ្នកគ្មានការងារធ្វើកាន់តែកើនឡើងខ្លាំងក្លា

-សង្គមបង្កភាពអនាធិបតេយ្យ ច្របូកច្របល់ឆក់ប្លន់ គ្មានសីលធម៌ សច្ចធម៌ ...និងបញ្ហាសង្គមជាច្រើនទៀត ។

ទស្សនៈអ្នកប្រាជ្ញប្រជាសាស្ត្រ (View of demographers)

ក្នុងអត្ថបទ Optimum de population និង Le Tiers Monde (ជាភាសាបារាំង) របស់វិទូ ដែលបានតាមដានធ្វើការវិភាគបញ្ហានេះគឺ លោក Robert Malthus, Jean Bodin និង Buquet គិតគូរទូទាត់ (តារាងខាងក្រោម) ដោយគណនាគណិតវិទ្យាសាស្ត្រ (Malthematic Demonstration) នៃបណ្ដាប្រទេសមួយចំនួនហើយបានដកស្រង់នូវសមាមាត្រនៃថវិកាជាតិ ថាតើត្រូវវិនិយោគប៉ុន្មានឱ្យសមស្របនៅពេលមានកំណើនប្រជាជន ?

កំណើនប្រជាជន%	អត្រាវិនិយោគរបស់រដ្ឋនៃទុនសរុប%
0.១	១.៥
0.៥	២.៥
១.0	៥.0
២.0	១0.0
៣.0	១៥.0

យោងតាមលទ្ធផលអង្កេតប្រជាសាស្ត្រ (Results of the survey) (យកប្រទេសកម្ពុជា ជាឧទាហរណ៍) បានបង្ហាញថាប្រជាជនកម្ពុជាមានកំណើនមធ្យមក្នុង១ឆ្នាំ ស្មើនឹង ២.៥% ។

ដូច្នេះ តាមទំនាក់ទំនងនៃតួលេខខាងលើ គឺតំរូវឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាត្រូវធ្វើការវិនិយោគជារៀងរាល់ឆ្នាំ ក្នុងកំរិតមួយស្មើ នឹង ១២.៥% នៃទុនសរុប ទៅលើវិស័យអប់រំ វិស័យសុខាភិបាល និងវិស័យសង្គមកិច្ច ព្រោះថាកត្តាកំណើននៃប្រជាជនកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន វាជះឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងដល់សង្គមកម្ពុជាដូចជា :

-ការបាត់តុល្យភាពគុណភាពអប់រំ ការចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាពោល គឺបាត់តុល្យភាព រវាងបរិមាណប្រជាជន និងគុណភាពប្រជាជន

-បន្ថយលទ្ធភាពនៃការសន្សំទុនរបស់ប្រជាជន

-ការបាត់បង់អាជីពជាបណ្ដើរៗ

-ការបង្កនូវភាពកខ្វក់នៃបរិស្ថាន អនាម័យ ឬរេចរឹលធម្មជាតិ ដីធ្លី និងបញ្ហាសង្គមរាប់មិនអស់ ។

ជាងនេះទៅទៀត វាជះឥទ្ធិពលយ៉ាងសកម្មលើការងារម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចដូចជា :

- ការបាត់តុល្យភាពរវាងសេចក្ដីត្រូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់
- ការបាត់តុល្យភាពរវាងចំណូលនិងចំណាយ
- ការបាត់តុល្យភាពរវាងការនាំចេញ និងការនាំចូល
- ការបាត់តុល្យភាពរវាងរូបិយវត្ថុនិងទំនិញ

សរុបមកការរីកសាយនៃប្រជាជន ជាកត្តាជះឥទ្ធិពលខ្លាំងក្លានាំមកនូវការស្រូបយកធនធានមួយចំនួន ជំនួសទៅវិញបើកំណើនប្រជាជនមានតិចតួច ធនធានទាំងឡាយនោះអាចជាមធ្យោបាយសំរាប់អភិវឌ្ឍន៍-ទំនើបភាវូបនីយកម្ម និងបង្កើនផលិតភាពគ្រប់ផ្នែកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើង ។

ដូច្នេះ គ្រួសារនីមួយៗត្រូវតែមានវិធានការចំពោះខ្លួនផ្ទាល់ឱ្យបានម៉ឺងម៉ាត់ រិះរកវិធីសាស្ត្រណាដែលមានប្រសិទ្ធភាពបំផុត ដើម្បីការពារមិនឱ្យមានកូនច្រើន ព្រោះកូនញឹកកូនច្រើនវាជាបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរចំពោះគ្រួសារផ្ទាល់ និងជាបន្ទុកដ៏ធំរបស់ជាតិ ។

INFLUENCE OF INCREASING THE POPULATION

By Pich Phirom, Ph.D. in Economics

Relationship of demonstration between the population numbers and the evolution standards of economics development.

គេងមិនលក់

អាប្រាក្រឈប់ជ្រៅគេងមិនលក់
ម៉ែវាគេខឹងគេចបាត់គឹខ្ចម
កូនទាំងសំបុកវាធ្វើទុក្ខខ្ញុំ
បន្ទោសថាខ្ញុំមិនខំធ្វើការ ។

អាច្បងបួនឆ្នាំកាន់ផ្លាំងបាយកក
កូនបួនបន្ទាប់ស្រែកឃំឡាំបាំ
ស្រីតូចប្រមក់ឆក់ស្រែកឡូឡា
កូនពៅតូចឆ្មារយំយែករកបៅ ។

មើលចុះកូនច្រើនវាកើតតែទុក្ខ
អង្ករខ្វះហូបសំភារៈខោអាវ
ព្រោះតែអផ្សុករករកទាន់ក្ដៅ
កូនស្ទួនល្ងង់ខ្លៅខ្វះការសិក្សា ។

សូមផ្ញើយោបល់ផ្ដល់ជូនកូនខ្មែរ
ទាំងមជ្ឈដ្ឋានក្រៅរូមធ្វើផែនការ
គួរគិតនាំណែសិស្សក្នុងសាលា
ផែនក្នុងគ្រួសារការពារកូនច្រើន ។

មកដល់ថ្ងៃនេះខ្មែរលើស១០លាន
អត្រាល្ងង់ខ្លៅកាន់មានកំណើន
កូនខ្មែរបានរៀនគ្មានចំនួនកើន
អត់ឃ្លានមានច្រើន សង្គមឆក់ប្លន់ ។

កូនខ្មែរបែរខ្លួនរួបរួមគ្នាហើយ
អាកោងធ្វើខ្លួង ធ្វើទូកអាគ្រង់
ឱគុណខ្មែរអើយផ្ដើមកែតម្រង់
ធ្វើតាមចំណង់បាត់បង់ស្រុកទេស ។

សេដ្ឋកិច្ចធ្លាក់ចុះ ព្រោះច្រើនកត្តា
ស្ថេរភាពនយោបាយ ទើបគ្មានរបេះ
គួរគិតយ៉ាងណាស្ដារកុំអោយប្រេះ
សន្តិភាពមីនរេះមិនវិនាសខ្លួន ។

សេដ្ឋកិច្ចវិវឌ្ឍ ត្រូវស្របអត្រា
ផែនស្ដារកសាងទើបអាចមាំមួន
កំណើនប្រជា ទើបវាសមសួន
កែឆ្នៃរូបកូនជាធនធានល្អ ។

ពេជ្រ ភិរម្យ
បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទក្នុងតន្ត្រីខ្មែរ (ត)

(SYSTEM OF POLYCHORDS IN KHMER MUSIC)

ហ៊ឹម សុភី អ្នកនិពន្ធតន្ត្រី និស្សិតថ្នាក់ក្រោយឧត្តមនៃអគ្គិរោងឧត្តមសិក្សាតន្ត្រីឆៃកូវស្គី

(By Him Sophy, Student at Tchaikovski School of Music)

ពាក្យបច្ចេកទេស (Terminology)

កន្លះធាន (half tone)

កាំ (degree)

ក្រូមាទិក (chromatic)

ក្លារីណែត (clarinette)

ខ្លុយ (flute)

ខ្សែឯក (ksae aek)

គុណភាពធាន (quality of tone)

ឃ្នងចង្វាក់ (measure)

ចតុស័ព្ទ (ឡាតាំង : tetrachordum)

ចន្លោះ (interval)

ចន្លោះទីបី (third interval)

ចន្លោះទីប្រាំ (fifth interval)

ឆស័ព្ទ (ឡាតាំង : hexachordum)

ជួរស័ព្ទ (scale)

ឌីតូន (ditone) ពីរធានពេញ

ឌីយ៉ាតូនីក (diatonic) ជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះ

តន្ត្រីវិទ្យា (musicology): វិទ្យាសាស្ត្រដែលសិក្សាអំពីតូរ្យតន្ត្រី

តេត្រាតូនីក (tetratonic) ជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះ

ត្រីស័ព្ទ ឬ ត្រៃស័ព្ទ (ឡាតាំង : trichordum)

ត្រីស័ព្ទគ្មានកន្លះធាន : សូរក្រិតបីនៅជាប់គ្នាពីមួយទៅមួយ ហើយចន្លោះពីសូរក្រិតទីមួយទៅទីពីរមានមួយធាន និងពីទីពីរទៅទីបី ក៏មានមួយធានដែរ ។

ទំនុកបទ (melody)

ទំនាក់ទំនងឆ្លុះគ្នា (retrograde)

ទ្វេស័ព្ទ (ឡាតាំង : dichordum)

ធាន (tone)

និស្សន្ទភាព (បារាំង.: dérivée) : ភាពដែលក្លាយមកពីភាពណាមួយមុន

បរិមាណនៃកាំរបស់សូរ (quantity of degree)

បរិមាណរបស់សូរ (quantity of sound)

បញ្ចស័ព្ទ (ឡាតាំង : pentachordum)

បីសូរក្រិតក្រូមាទិក (three successive chromatic pitches.): ឧទាហរណ៍ ចន្លោះពីសូរក្រិតទីមួយទៅទីពីរ កន្លះធាន ពីទីពីរទៅទីបី កន្លះធានដែរ ។

ប៉ង់តាតូនីកគ្មានកន្លះធាន (anhemitonic) ជាសម្ព័ន្ធនៃចន្លោះ

ប៉ង់តាតូនីកកន្លះធាន (hemipentatonic) ជាបែបមួយនៃសម្ព័ន្ធពង្សឌីយ៉ាតូនីក ។

ប៉ង់តាតូនីកចំរុះ (polypentatonic or mixopentatonic) ជាបែបមួយនៃសម្ព័ន្ធពង្សឌីយ៉ាតូនីក ដែលគេសង្កេតឃើញមាននៅក្នុងវប្បធម៌តូរ្យតន្ត្រីជប៉ុន ។

ប្រព័ន្ធចន្លោះប្រាំ (system of fifth intervals) : សូរទាំងឡាយដែលបន្តជាប់គ្នាតាមចន្លោះប្រាំគត់

ប្រព័ន្ធម៉ូដាល់ (system of modality) គឺជាប្រព័ន្ធនៃម៉ូដទាំងឡាយ ដែលជួរស័ព្ទមានការកំណត់នូវចំនួន និងរចនាសម្ព័ន្ធពិតប្រាកដ ។ ក្នុងនាមជាប្រភេទ (បារាំង : Catégorie) ប្រព័ន្ធម៉ូដាល់មានភាពខុសគ្នាពីប្រព័ន្ធតូណាល់ (សូមមើលពាក្យនេះ) ។ ចំពោះប្រព័ន្ធម៉ូដាល់ គឺសំដៅទៅរកប្រព័ន្ធបុរាណនានានៃម៉ូដរបស់តូរ្យតន្ត្រីប្រជាពលរដ្ឋទាំងឡាយ ជាពិសេស ដែលមិនមែនជាវប្បធម៌អឺរ៉ុប ។ ម៉ូដាល់ទាំងឡាយមាន : ប្រព័ន្ធម៉ូដរបស់តូរ្យតន្ត្រីរុស្សីបុរាណ ("ស្នាមេននីយ រាសស្តេវ ") តូរ្យតន្ត្រីបុរាណនៃអឺរ៉ុបខាងលិច ("ម៉ូដនៃតូរ្យតន្ត្រីក្រិចបុរាណ ចំរៀងជាពួករបស់អឺរ៉ុបខាងលិច ដែលគេនិយមហៅថា ចំរៀងក្ងរាល់គ្រេគ្គោរីយៀង (បារាំង : grégorien) " ។

ប្រព័ន្ធតូណាល់ (system of tonality) ជាប្រព័ន្ធម៉ូដនៃតូរ្យតន្ត្រីអឺរ៉ុបខាងលិចនាសតវត្សរ៍ទី១៧ - ២០ (ថែមទាំងក្នុងបាតុភូតជាបងប្អូន ក្នុងតូរ្យតន្ត្រីមិនមែនអឺរ៉ុបផងដែរ) ។ ប្រព័ន្ធតូណាល់ ផ្អែក

លើមូលដ្ឋាននៃការស្រូបគ្នាទៅវិញទៅមកឆ្ពោះទៅរកតូនិក(បារាំង: tonique) ហើយបង្ហាញលក្ខណៈដោយខ្លួនឯងថា អាក់គ័រដ (បារាំង : accord) គឺជាមជ្ឈមណ្ឌលនៃម៉ូដ (ម៉ាហ្ស៊័រ ឬ មីន័របីសូរ) មិនតែប៉ុណ្ណោះ ការស្រូបគ្នាទៅវិញទៅមកនេះបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើងនូវសកម្មភាពជាអាយតនៈរវាង តូនិក និងអាក់គ័រដផ្សេងៗទៀតគឺ ដូមីណង់ (បារាំង : dominant) (ជាមួយចន្លោះទីប្រាំពីរ) និង ស៊ុបដូម៉ណង់ (បារាំង : subdominant) (ជាមួយចន្លោះទីប្រាំមួយ) ។ ប្រព័ន្ធតូណាល់មានបំណងធ្វើឱ្យមានភាពផ្ទុយគ្នាដល់ម៉ូដជាចំបង (តូណាល់ដែលជាចំបង) និង តូណាល់ដទៃទៀត ដែលស្ថិតនៅក្នុងព្រំដែននៃទំនាក់ទំនងញាតិសន្តានជាមួយនឹងតូណាល់ដែលជាចំបង ។ ប្រព័ន្ធតូណាល់ត្រៀមបំរុងធ្វើជាគំរូ និងការឆ្លងដែលមានការចាត់ចែងត្រឹមត្រូវពីតូណាល់ដើម (តូណាល់ជាចំបង) ឆ្ពោះទៅបន្ទាប់បន្សំគឺ ម៉ូឌុយឡាស្យុង (បារាំង : modulation) និង ការបកត្រឡប់មកតូណាល់ដើមវិញ ។ ចលនាប្រាសក្នុងភាពផ្ទុយគ្នានៃតូណាល់ដើមរួមជាមួយនឹងម៉ូឌុយឡាស្យុងនេះ បានក្លាយទៅជាមូលហេតុដ៏សំខាន់ក្នុងការកកើតឡើងនូវទ្រង់ទ្រាយតូរ្យតន្ត្រីក្លាស៊ីក (form of classical music) ។

ប្រព័ន្ធស្វ័យភាព (independent system) គឺជាប្រព័ន្ធដែលមិនអាស្រ័យទៅលើប្រព័ន្ធដទៃ ។

ប្រភេទ (genre)

ពហុស័ព្ទ (ឡាតាំង : polychordum)

ម៉ូដ (mode) គឺជាប្រព័ន្ធនៃសូរនិងសហសូរទាំងឡាយដែលឈរលើគោលការណ៍ឯកភាពជាមូលដ្ឋានមួយ ។

ម៉ូដាល់បុរាណ (tradition of modality) គឺជាម៉ូដដែលមានរបៀបនៃការចាត់ចែងដោយផ្អែកទៅលើជួរស័ព្ទ ។

ម៉ូណូខ័រដ (monochord) : ខ្សែមួយ ឬ កាំមួយ

មីកសូឌីយ៉ាតូនិក (mixodiatonic) ជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះ

វង់តន្ត្រីសាំហ្វូនីធំ (large symphony orchestra)

សម្ព័ន្ធពង្ស (ឡាតាំង : genus) ន័យធម្មតា : វង្សដែលភ្ជាប់ជាញាតិនឹងគ្នាតៗមកមិនដាច់ ។ ន័យក្នុងតូរ្យតន្ត្រី : សូរដែលបានភ្ជាប់គ្នាតៗមកដល់គំរប់ចំនួនណាមួយជាកំណត់ ដោយឈរលើគោលការណ៍មួយជាក់លាក់ ។ នៅក្នុងទ្រឹស្តីតន្ត្រីគេហៅសរុបជាមួយពាក្យចន្លោះ បានសេចក្តីថាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះនានា ។

សម្ព័ន្ធពង្សនានា (ឡាតាំង : genera) ជាពហុវចនៈនៃសម្ព័ន្ធពង្ស ។ សម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះនានា គឺជាបែបផ្សេងៗគ្នានៃរចនាសម្ព័ន្ធចន្លោះរបស់ប្រព័ន្ធសូរស័ព្ទទាំងឡាយ ដែលបានបន្តភ្ជាប់គ្នាពីមួយទៅមួយតាមប្រវែងចន្លោះណាមួយជាកំណត់ ដោយឈរលើគោលការណ៍ឯកភាពមួយជាក់លាក់ ។ គឺជាកត្តាដ៏សំខាន់នានានៃប្រព័ន្ធម៉ូដ ។

សប្តស័ព្ទ (ឡាតាំង : heptachordum)

សូរ (sound)

សូរក្រិត (pitch) : កំពស់នៃសូរមួយជាកំណត់ ។

សូរអារម៉ូនិក (បារាំង : son harmonique)

សូលមីហ្សាស្យូណេ (អ៊ីតាលី : solmisazione)

សំណាកនៃជួរទាំងឡាយ (types of scales)

ហិចសាតូនិក (hexatonic) ជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះ

ហេមីឌីតូន (hemiditone) ពីរបានស៊ើរ ឬ មិនពេញពីរបាន

ហេមីអូលីក (hemiolic) ជាភាសាក្រិចបុរាណ គឺជាសម្ព័ន្ធពង្សមួយក្នុងចំណោមសម្ព័ន្ធពង្សនៃរចនាសម្ព័ន្ធចន្លោះនានា ។ លក្ខណៈពិសេសរបស់ហេមីអូលីក គឺមានចន្លោះទីពីរធំៗ(បារាំង : seconde augmentée) ក្នុងចតុស័ព្ទណាមួយ ឬចតុស័ព្ទមួយចំនួន ។ ឧទាហរណ៍ d es fis g a b cis d ។

អដ្ឋស័ព្ទ (ឡាតាំង : octochordum)

អិនហារម៉ូនិក ឬ អិនហារម៉ូន គឺជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃតូរ្យតន្ត្រីក្រិចបុរាណមួយ ក្នុងចំណោមសម្ព័ន្ធពង្សមូលដ្ឋានទាំងបីដែលមានចន្លោះមីក្រូត្រូមាទិកពីរនៅជាប់គ្នា ។ ឧទាហរណ៍ H His ¼ C E ។

អុកតាវ (octave)

អេកមេលីក (ekmelic) ជាភាសាក្រិចបុរាណ ដែលមានន័យថាសូរមិនសូវពិរោះ សូរដែលគ្មានទំនុកបទ ។ អេមេលីកត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាសម្ព័ន្ធពង្សនៃចន្លោះដែរ ដោយរាប់ទាំងសូរ គ្មានសូរក្រិតផង ។ នៅក្នុងតូរ្យតន្ត្រីខ្មែរ គេសង្កេតឃើញមានច្រើនដែរដូចជានៅក្នុងបទស្មូតមួយចំនួន ជាពិសេសពេលបញ្ចប់បទ អ្នកសូត្រស្មូតតែងបង្អូសសំលេងពីលើមកក្រោមយ៉ាងវែង (glissando) សូរដែលបង្អូសពីលើមកត្រូវឆ្លងកាត់សូរនានាជាច្រើន ដែលសូរទាំងនោះជាសូរ គ្មានសូរក្រិត(គឺមិនប្រាកដជាសូរណាមួយ) ។ក្រៅពីនេះទៀតនៅក្នុងគំណាព្យខ្មែរក៏គេសង្កេតឃើញមានដែរ ដូចជានៅចុងបញ្ចប់នៃបទព្រហ្មគតិបែបអារាធនាជាដើម ។

ឯកស័ព្ទ (ឡាតាំង : unochordum)

តារាងអក្សរឡាតាំងតាងជំនួសឱ្យសទ្ទសញ្ញា

១) តំណាងឈ្មោះសទ្ទសញ្ញាដោយមិនសំគាល់សូរក្រិត

A	ឡា
H	ស៊ី
C	ដូ
D	រ៉េ
E	មី
F	ហ្វា
G	សូល
As	ឡាបេម៉ុល
B	ស៊ីបេម៉ុល
Ces	ដូបេម៉ុល
Des	រ៉េបេម៉ុល
Es	មីបេម៉ុល
Fes	ហ្វាបេម៉ុល
Ges	សូលបេម៉ុល
Ais	ឡាឌីយែស
His	ស៊ីឌីយែស
Cis	ដូឌីយែស
Dis	រ៉េឌីយែស
Eis	មីឌីយែស
Fis	ហ្វាឌីយែស
Gis	សូលឌីយែស

២) តំណាងឈ្មោះសទ្ទសញ្ញាដោយសំគាល់សូរក្រិត

A	ឡាអុកតាវធំ
H	ស៊ីអុកតាវធំ
C	ដូអុកតាវធំ
D	រ៉េអុកតាវធំ
E	មីអុកតាវធំ
F	ហ្វាអុកតាវធំ
G	សូលអុកតាវធំ
a	ឡាអុកតាវតូច
h	ស៊ីអុកតាវតូច
c	ដូអុកតាវតូច
d	រ៉េអុកតាវតូច
e	មីអុកតាវតូវ
f	ហ្វាអុកតាវតូច
g	សុលអុកតាវតូច
a^1	ឡាអុកតាវទី១
h^1	ស៊ីអុកតាវទី១
c^1	ដូអុកតាវទី១
d^1	រ៉េអុកតាវទី១
e^1	មីអុកតាវទី១
f^1	ហ្វាអុកតាវទី១
g^1	សុលអុកតាវទី១
a^2	ឡាអុកតាវទី២
h^2	ស៊ីអុកតាវទី២
c^2	ដូអុកតាវទី២
d^2	រ៉េអុកតាវទី២
e^2	មីអុកតាវទី២
f^2	ហ្វាអុកតាវទី២
g^2	សុលអុកតាវទី២ ។ល។

ចំណាំ : អុកតាវតូច និង អុកតាវធំ មានន័យខុសគ្នាពី ចន្លោះអុកតាវតូច និងចន្លោះអុកតាវធំ ។ អុកតាវតូច និង អុកតាវធំ សំរាប់សំគាល់នូវទីតាំងរបស់សូរក្រិត រីឯចន្លោះអុកតាវតូចនិងចន្លោះអុកតាវធំ គឺជាឈ្មោះហៅរបស់ប្រវែងចន្លោះ ។

វិភាគតន្ត្រី (Musical Analysis)

១) បទកាកគតិបែបក្អែកបូល (កំណាព្យខ្មែរ)

ជួរស័ព្ទ : d^1 f^1 g^1 b^1

សូរបើរ : f^1 d^1

សូរចប់វង : g^1

សូរចប់ (រសាត់) : b^1

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : ប៉ង់តាតូនិកស៊ើរ B— F G— D

សូរអវត្តមាន : សូរក្រិត C

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : ចតុស័ព្ទនៃប៉ង់តាតូនីក ។

២) បទកាកគតិបែបរាស់ (កំណាព្យខ្មែរ)

ជូរស័ព្ទ : a h d^1 e^1

សូរបើរ : d^1 h

សូរចប់ : d^1

សូរលំអ : (សូរនានាដែលបំពេញថែមទៅលើសូរមូលដ្ឋាន)

ស័ព្ទលឿនមុនសូរក្រិត (ភាសាអាល្លឺម៉ង់: Vorschlag (បារាំង: petite note)

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី១៣ : e^1 d^1

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : តេត្រាតូនីក D—A—E—H

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : ចតុស័ព្ទនៃតេត្រាតូនីក ។

៣) ការសាសងរវាងស្ដេចនិងតាម៉ាក់ចឹង (ល្ខោនយីកេរឿង ម៉ាក់ចឹង)

ជូរស័ព្ទ : c^1 d^1 e^1 f^1 g^1 a^1 c^2 d^2 e^2

សូរបើរ : a^1 f^1

សូរចប់ : d^1

សូរលំអ :

ស័ព្ទលឿនមុនសូរក្រិត

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី៧ g^1 ទី២២ C^2 ទី២៨ C^2 ទី៣១ d^1

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : ហិចសាតូនីក F—C—G—D—A—E

សម្ព័ន្ធពង្ស អេកមេលីក នៅឃ្លងចង្វាក់ទី៣២ g^1 d^1

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : ឆស័ព្ទនៃហិចសាតូនីក ។

ចំណាំ: ពាក្យស័ព្ទលឿនមុនសូរក្រិត គឺជាពាក្យដែលហៅជាបណ្ដោះអាសន្នសិនប៉ុណ្ណោះ ។

៤) ឱផ្កាល្អង (ចំរៀងប្រជាប្រិយនៅទសវត្សរ៍ ៦០)

ជូរស័ព្ទ : e^1 fis^1 g^1 a^1 h^1 d^2

សូរបើរ និងសូរចប់រង : h^1

សូរចប់ : e^1

សូរលំអ :

ម័រដេន្ត (ភាសាអ៊ីតាលី : mordente)

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី៤ h^1 d^2 និង ទី១៤ h^1 d^2

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : ហិចសាតូនីក G—D—A—E—H—Fis

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : ឆស័ព្ទនៃហិចសាតូនីក ។

៥) នគររាជជើងព្រៃ (ភ្លេងការ)

ជូរស័ព្ទ : cis^1 <u>eis^1</u> fis^1 gis^1 ais^1 h^1 cis^2 dis^2 e^2 fis^2 gis^2

សូរបើរ: cis^2

សូរចប់: cis^2

សូរលំអ:

ក) ស័ព្ទលឿនមុនសូរក្រិត

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី៣ h^1 ទី៤ fis^1 his^1 ទី៥ h^1 ទី៦ h^1 dis^2 ទី៧ fis^2 fis^1 h^1 ទី៨ fis^1 ais^1 ទី៩ h^1 ទី១០ fis^1 e^2 ទី១១ fis^2 dis^2 ទី១២ e^2 ទី១៣ dis^2 ទី១៥ dis^2 ។

ខ) ម័រដេន្ត

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី៣ cis^2 dis^2 ទី១០ cis^2 h^1 ទី១៦ cis^2 dis^2

គ) ទ្រីល (បារាំង : trille អ៊ីតាលី : trillare)

នៅឃ្លងចង្វាក់ទី២ h^1 cis^2 cis^2 ទី៥ h^1 ទី៦ e^2 ទី៧ h^1 h^1 ទី៩ h^1 h^1 ទី១១ cis^2 ទី១២ fis^2 ទី១៣ cis^2 ទី១៤ cis^2 ទី១៥ cis^2 ។

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : មីកសូឡីឃាតូនីក E—H— Fis—Cis—Gis—Dis—Ais—Eis ។

សម្ព័ន្ធពង្ស អេកមីលីក នៅឃ្លងចង្វាក់ទី១ fis^1 h^1 ទី៣ fis^1 ais^1 (ពីរដង) ទី១១ e^2 fis^2 ។

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : អដ្ឋស័ព្ទនៃមីកសូឡីឃាតូនីក ។

៦) ស្នែងទីពីរ (ឧបករណ៍ស្នែង)

ជូរស័ព្ទ : es^1 d^1 cis^1

សូរបើរ និង សូរចប់ : d^1

សូរចប់រង : es^1

សូរជំនួយ : cis^1

សូរលំអ : ស័ព្ទលឿនមុនសូរក្រិត នៅឃ្លងចង្វាក់ទី១ es^1

សម្ព័ន្ធពង្សនៃប្រព័ន្ធចន្លោះ : ក្រូមាទីក Es—D—Cis

សម្ព័ន្ធពង្ស អេកមេលីក នៅឃ្លុងចង្វាក់ទី១ d es^1

ប្រព័ន្ធពហុស័ព្ទ : ត្រីស័ព្ទនៃក្រូមាទីក ។

****

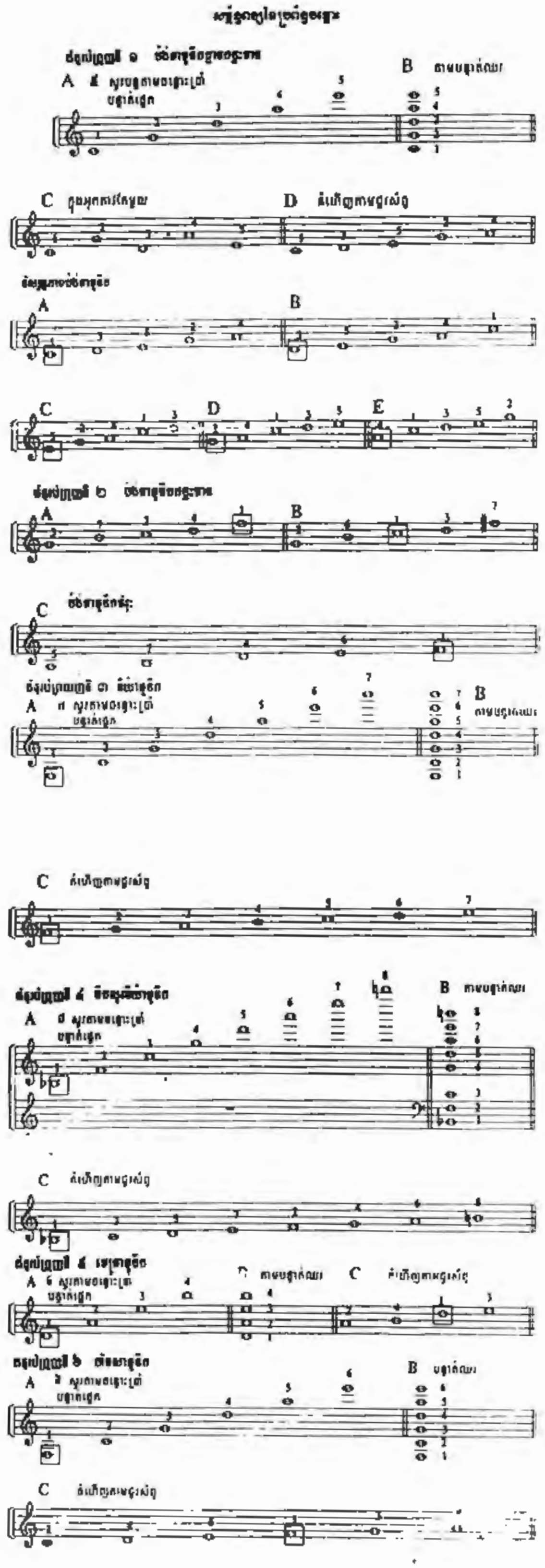

A
B
C
D
E

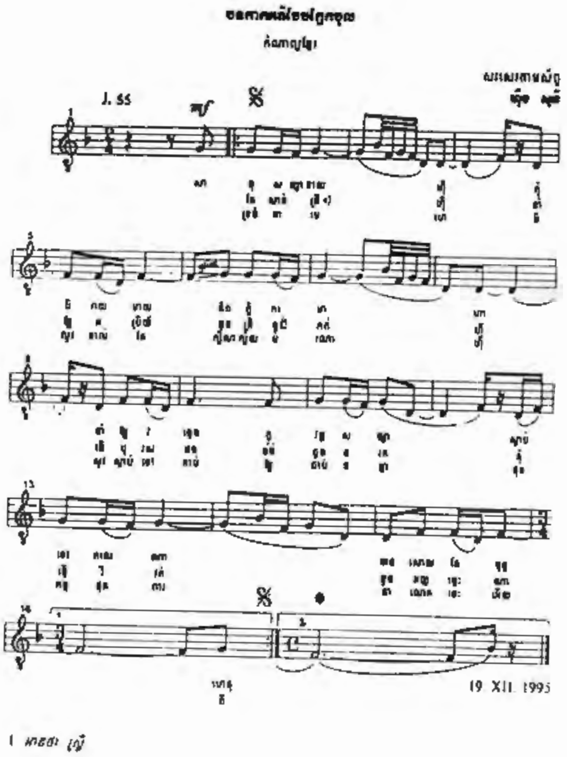

mf
19. XII. 1995

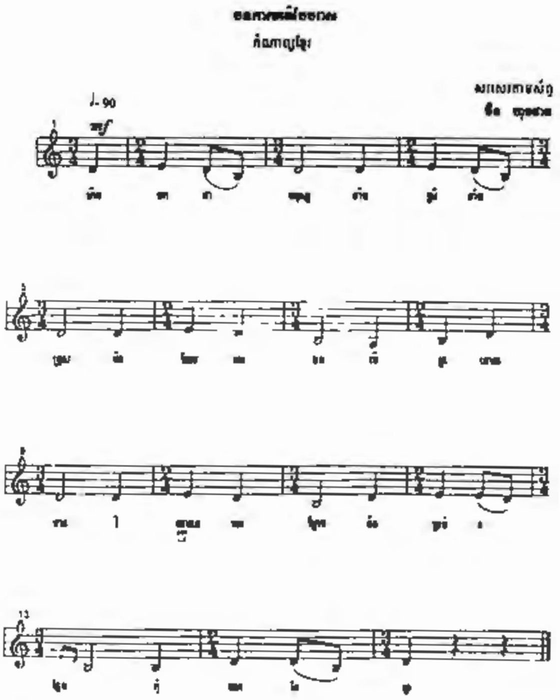

mf

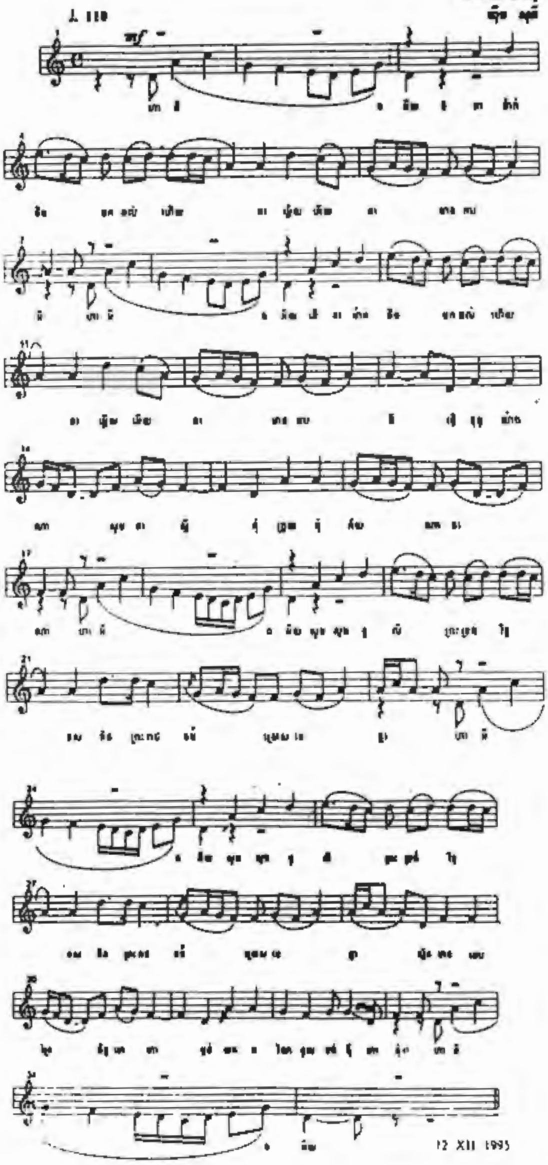

♩. 110
mf
12 XII 1995

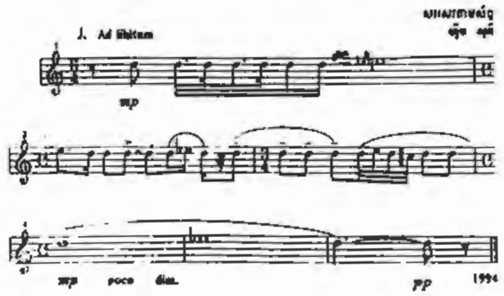

♩. Ad libitum
mp
mp poco dim.
pp
1994

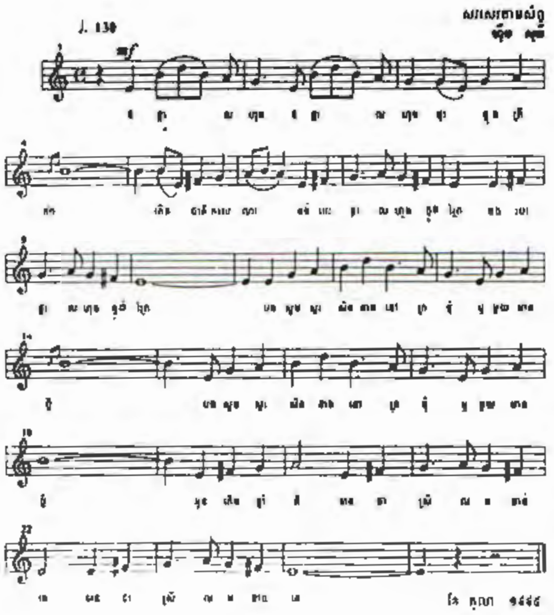

♩. 130
mf

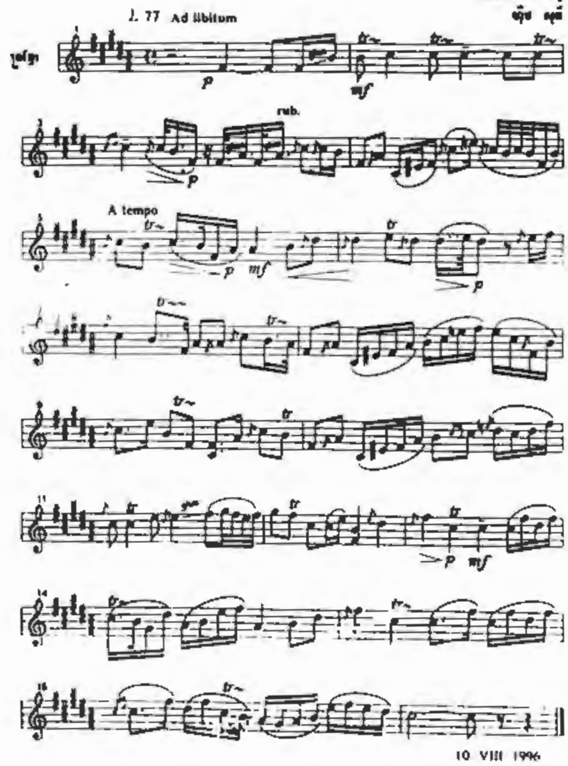

♩. 77 Ad libitum
p
mf
rub.
A tempo
10 VIII 1996

ការបណ្តុះបណ្តាលអ៊ិនធឺណេតនៅ " លីដេខ្មែរ "
INTERNET TRAINING AT LIDEE Khmer

ពេលសិក្សាអ៊ិនធឺណិត :

Studying Internet :

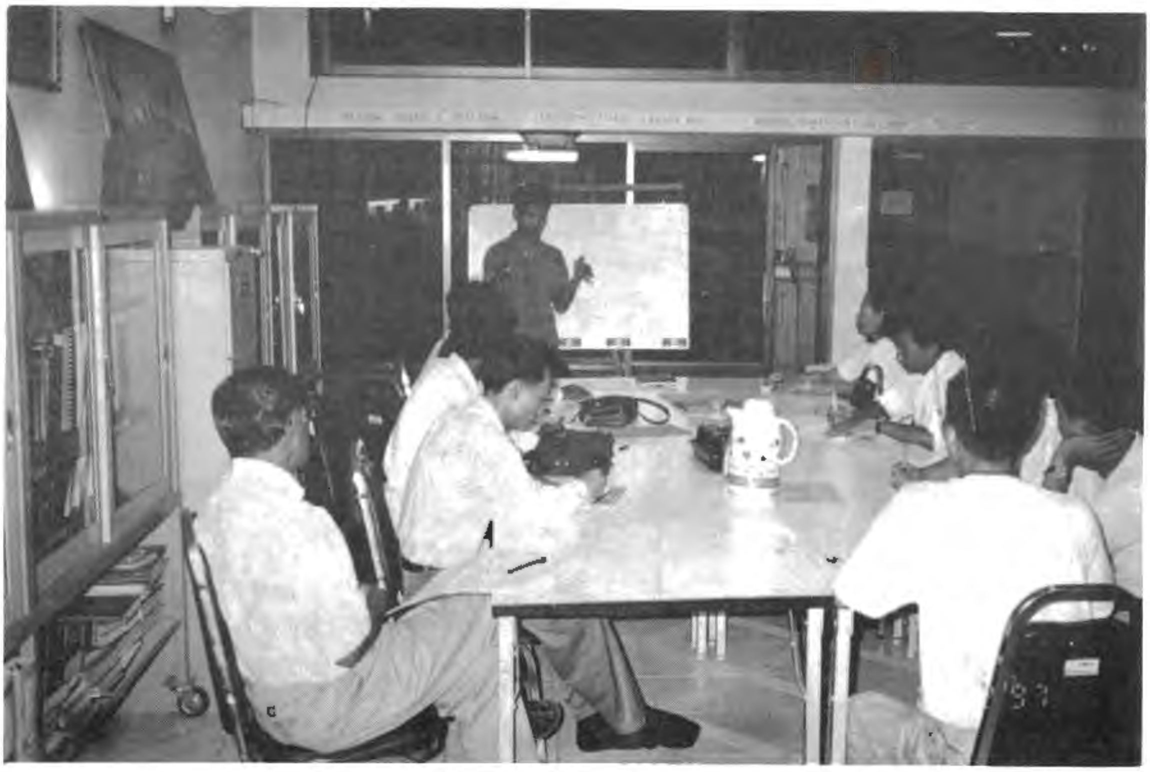

ការបណ្តុះបណ្តាលអ៊ិនធឺណិតនៅ " លីដេខ្មែរ "
INTERNET TRAINING AT LIDEE Khmer

នៅពេលអនុវត្តន៍ :

Practice :

កិច្ចប្រជុំតុមូលនៅ " លីដេខ្មែរ "

ROUNDTABLES AT LIDEE Khmer

លោក កៅ គីមហួន នាយកប្រតិបត្តិនៃវិទ្យាស្ថានខ្មែរសំរាប់សហប្រតិបត្តិការ និងសន្តិភាព : " អាស៊ានក្នុងនយោបាយការបរទេស " (១៦-០៨-១៩៩៧) ។
Mr. Kao Kim Hourn, Executive Director of CICP : " ASEAN in Cambodia's foreign policy " (16-08-1997).

លោក ទាវ អ៊ាវហូ អគ្គលេខាធិការ និងនាយកអង្គភាពបច្ចេកទេសគណៈកម្មាធិការឥណទានសំរាប់អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ : " ឥណទានជនបទ " (២៣-០៨-១៩៩៧) ។
Mr. Tea Eav Ho, General Secretary and Director of Technical Unit of Committee of Credit for Rural Development :" Rural Credit" (23-08-1997).

កិច្ចប្រជុំតុមូលនៅ " លីដេខ្មែរ "

ROUNDTABLES AT LIDEE Khmer

លោក រស់ បូរ៉ាត អគ្គនាយកនៃអាជ្ញាធរដើម្បីការពាររមណីយដ្ឋាន និងរៀបចំតំបន់អង្គរ " អប្សរា " នៅក្នុងអង្គកិច្ចប្រជុំតុមូលអំពី " ដំណើរការរបស់ " អប្សរា " បញ្ហា និងដំណោះស្រាយក្នុងការរៀបចំតំបន់អង្គរ " (០៦-០៩-១៩៩៧) ។

Mr. Ros Borat, General Director of APSARA, during a roundtable on : " Achievements of APSARA : Problems and resolutions in management of the Angkor Area " (06-09-1997)

លោកបណ្ឌិត មីសែល ត្រាណេ អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងវប្បធម៌ និងវិចិត្រសិល្បៈ : " វប្បធម៌ និងអរិយធម៌ខ្មែរ មុនសម័យអង្គរតាមកំណាយនៅស្ថានីយ៍អង្គរបុរី " (២០-០៩-១៩៩៧) ។

Dr. Michel Tranet, Under Secretary of State to the Ministry of Culture and Fine Arts : " Pre-angkorrian khmer culture and civilisation through excavations in Angkor Borei " (20-09-1997).

ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលនៃសម្ព័ន្ធនិស្សិតខ្មែរកើបរេចស
"ឈើដៃខ្មែរ"

➢ ប្រធាន	-	លោក ធាម និត្យជារា
➢ អនុប្រធានទី១	-	លោក ម៉ៅ យុវ៉ាន់
➢ អនុប្រធានទី២	-	កញ្ញា អ៊ុ ស៊ីតា
➢ អគ្គលេខាធិការ	-	លោក សៅ ស៊ីសុវណ្ណា
➢ អគ្គលេខាធិការរង	-	លោក និន ពន្លក
➢ អគ្គហិរញ្ញិក	-	លោក ជា ញ៉ាហៀន
➢ អគ្គហិរញ្ញិករង	-	លោក ញាយ ស៊ីដេត
➢ សមាជិក	-	លោក សុខ ស៊ីផាន់ណា
➢ សមាជិក	-	លោក ហ៊ិន សាហ៊ីប

គណៈកម្មការរៀបចំទស្សនាវដ្ដី " គំនិតខ្មែរ "

- ប្រធាន - លោក សៅ ស៊ីសុវណ្ណា
- អនុប្រធានទី១ - លោក និន ពន្លក
  ផ្នែកបរិស្ថាន
- អនុប្រធានទី២ - លោក ចារិន សោហ៊ុយ
  ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច
- សមាជិក - លោក ហ៊ុន ឌុវ៉ាក់ស៊ី
  ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច
- សមាជិក - លោក ធារ៉ុន សុខុម
  ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ និង វប្បធម៌
- សមាជិក - កញ្ញា អ៊ុ ស៊ីតា
  ផ្នែកកសិកម្ម
- សមាជិក - លោក ស៊ិត មង្គល
  ផ្នែកវិស្វកម្ម
- សមាជិក - លោក តាង ច័ន្ទតារា
  ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និង សុខាភិបាល
- សមាជិក - លោក ស៊ុ កិត្យា
  ផ្នែកបច្ចេកទេស

ទីស្នាក់ការទស្សនាវដ្ដី

ផ្ទះលេខ៩ ផ្លូវឧត្តម្ភ សង្កាត់ផ្សារថ្មីទី ១ ខ័ណ្ឌដូនពេញ

ទូរស័ព្ទ : (៨៥៥) ២៣ / ៧២៥ ២៤៥

Email : lideekh@forum.org.kh

សម្ព័ន្ធនិស្សិតខ្មែរពីបរទេស

(លីដេខ្មែរ)

LEAGUE OF KHMER STUDENTS FROM ABROAD
LIGUE DES ETUDIANTS KHMERS DE L'ETRANGER
(LIDEE KHMER)

This work was carried out with the aid of a grant from the International Development Research Centre (IDRC), Ottawa, Canada.